

**TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA
EŞCİNSEL KİMLİK ÜZERİNDEN ÜRETİLEN
RIZA: BÜLENT ERSOY ÖRNEĞİ**

Segâh YEŞİLYURT

**Yüksek Lisans Tezi
Gazetecilik Anabilim Dalı
Prof.Dr. Hüseyin KÖSE**

2015

Her Hakkı Saklıdır.

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

Segâh YEŞİLYURT

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA EŞCİNSEL KİMLİK
ÜZERİNDEN ÜRETİLEN RIZA: BÜLENT ERSOY ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof.Dr. Hüseyin KÖSE

ERZURUM 2015

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

30/06/2015

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum " **Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Eşcinsel Kimlik Üzerinden Üretilen Rıza: Bülent Ersoy Örneği**" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

30.06.2015

Segâh YEŞİLYURT

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Prof. Dr. Hüseyin KÖSE danışmanlığında, Segah Yeşilyurt tarafından hazırlanan bu çalışma 29/06/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından GAZETECİLİK Genel Gazetecilik Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Hüseyin KÖSE

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Uğur YAVUZ

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Devrim ÖZKAN

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

F-85/00/22.02.2012

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
TEŞEKKÜR.....	VII
KISALTMALAR DİZİNİ.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	X
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ.....	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

CİNSİYET (SEX) VE TOPLUMSAL CİNSİYET (GENDER)

KAVRAMLARININ TANIMLANMASI VE EŞCİNSEL

KİMLİĞİN TARİHSEL ALGILANIŞI

1.1. CİNSİYET KAVRAM ALANININ TANIMI.....	7
1.2. FREUD VE PSİKOANALİTİK KURAMI.....	9
1.3. FOUCAULT VE CİNSİYET KAVRAMININ YENİDEN TANIMLANIŞI.....	12
1.4. JUDİTH BUTLER VE CİNSİYET KAVRAMI.....	14
1.5. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAM ALANININ TANIMI.....	16
1.6. TOPLUMSAL CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ İLİŞKİSİ.....	19
1.7. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR	22
1.7.1. Psikoanalitik Kuram.....	22
1.7.2. Biyolojik Kuram.....	22
1.7.3. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	24
1.7.4. Bilişsel Gelişim Kuramı.....	27
1.8. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI AÇISINDAN KADIN KİMLİĞİNİN ALGILANIŞI.....	29

1.9. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI AÇISINDAN EŞCİNSEL KİMLİKLERİN ALGILANIŞI.....	30
1.9.1. Eşcinsel Kimliklerin Dünyada Algılanış Biçimi.....	32
1.9.2. Eşcinsel Kimliklerin Türkiye’de Algılanış Biçimi.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

BİR RIZA ÜRETİMİ ARACI OLARAK MEDYA VE MEDYATİK KİMLİK İNŞASI

2.1. MEDYATİK SÖYLEM, HEGEMONYA VE RIZA ÜRETİMİ.....	36
2.1.1. Rıza Üretimi Kavramı.....	37
2.1.2. Hegemonya Kavramı.....	39
2.1.3. Hegemonya ve Rıza Üretimi İlişkisi.....	41
2.2. MEDYATİK SÖYLEM VE KİMLİK İLİŞKİSİ.....	42
2.2.1. Medyatik Söylemin Kadın Kimliğini İnşası.....	44
2.2.2. Medyatik Söylemin Erkek Kimliğini İnşası.....	46
2.2.3. Medyatik Söylemin Trans Kimlikleri İnşası.....	50
2.3. MEDYATİK SÖYLEMİN KİMLİK İNŞA SÜRECİNDE ÜRETTİĞİ RIZA.....	53
2.3.1. Medyatik Söylemin Kapsadığı Kimlikler.....	54
2.3.2. Medyatik Söylemin Dışladığı Kimlikler.....	56
2.4. HABER ÖRNEKLERİYLE DÜNYA’DA VE TÜRKİYE’DE MEDYATİK SÖYLEMİN FARKLI KİMLİKLERİ KURGULAYIŞI.	60
2.4.1. Dünya’da Medyatik Söylemin Farklı Kimlikleri Kurgulayışı.....	61
2.4.2. Türkiye’de Medyatik Söylemin Farklı Kimlikleri Kurgulayışı.....	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. MEDYADA BÜLENT ERSOY İMGESİNİN TOPLUMSAL RIZAYI ÜRETEN UNSURLARI.....	68
3.1.1. Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy’un Gençlik ve Cinsiyet Dönüşümü Yılları (1974-1981).....	69
3.1.2. Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy’un Gençlik Yıllarındaki Müzik Yeteneğinin Temsili.....	70

3.1.3.	Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy'un Gençlik Yılları ve Geleneksel Dilinin Temsili.....	71
3.1.4.	Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy'un Cinsiyet Dönüşümü Evresi ve Divalığının Temsili.....	74
3.1.5.	Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy'un Cinsiyet Dönüşümü Evresi ve Müzik Yeteneğinin Temsili.....	76
3.2.	12 EYLÜL DÖNEMİNDE BÜLENT ERSOY: "YASAKLI" YILLAR (1981-1989)	79
3.2.1.	Yazılı ve Görsel Medyada 12 Eylül Döneminde Bülent Ersoy ve Sahne Hayatı.....	79
3.2.2.	Yazılı ve Görsel Medyada 12 Eylül Döneminde Bülent Ersoy ve Müziğinin Kitlel Algılanması.....	83
3.2.3.	Yazılı ve Görsel Medyada 12 Eylül Dönemi Bülent Ersoy'un Göz Önündeki Varlığı.....	87
3.2.4.	Yazılı ve Görsel Medyada 12 Eylül Dönemi Bülent Ersoy'un Göz Önündeki Yokluğu ya da Sansürlü bir Figür Olarak Bülent Ersoy.....	90
3.3.	MESLEĞİN BAŞARILI İCRASI BAĞLAMINDA BÜLENT ERSOY	92
3.3.1.	Bülent Ersoy'un Dili.....	92
3.3.2.	Domestik (Anaç/Kadını) Tavrının Temsili.....	94
3.3.3.	Bülent Ersoy'un Eşcinsel İmaj ve Çağrışımlarından Uzaklığı.....	96
3.3.4.	Bülent Ersoy'un Eşcinsel Ritüellerden ve Davranış Biçimlerinden Uzaklığı.....	97
3.3.5.	Bülent Ersoy'un Muhafazakâr Ahlak ve Değer Yargılarına Ya(t)kınlığı.....	98
3.3.6.	Bülent Ersoy'un İcra Ettiği Müzik türünün Geçişken/Sentezci Niteliği.....	100
3.3.6.1.	Türk Sanat Müziği İcracısı Olarak Bülent Ersoy ve Hayran/Dinleyici Kitleleri.....	102
3.3.6.2.	Arabesk Müzik İcracısı Olarak Bülent Ersoy ve Hayran/Dinleyici Kitleleri.....	105

3.4. BÜLENT ERSOY’UN EŞCİNSEL KİMLİĞİ BAĞLAMINDA ÜRETTİĞİ TOPLUMSAL RIZANIN NEDENLERİ	106
3.4.1. Bülent Ersoy’un Geleneksel Değerleri Sahiplenişi.....	108
3.4.2. Bülent Ersoy’un Geleneksel Toplumsal Değerlerle Barışık Tavrı...	109
3.4.3. Bülent Ersoy’un Dini Vecibeleri Yerine Getirişi.....	110
3.4.4. Bülent Ersoy’un Ağırbaşlı ve Ahlaklı Tavrı.....	111
3.4.5. Bülent Ersoy’un Güçlü Gırtlığı ve Başarılı Bir Sahne Sanatçısı Oluşu.....	113
3.4.6. Bülent Ersoy’un Özel Yaşamının Genellikle Yaptığı Meşru Evlilikleri Nedeniyle Gündeme Gelişi.....	115
3.4.7. Bülent Ersoy’un Milliyetçi Düşüncelere Çıkışları.....	119
3.5. GENEL BULGULAR.....	123
SONUÇ.....	131
KAYNAKÇA.....	134
ÖZGEÇMİŞ.....	139

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA EŞCİNSEL KİMLİK ÜZERİNDEN
ÜRETİLEN RIZA: BÜLENT ERSOY ÖRNEĞİ****Segah YEŞİLYURT****2015, 139 sayfa****Jüri: Prof. Dr. Hüseyin KÖSE****Prof. Dr. Uğur YAVUZ****Yrd. Doç. Dr. Devrim ÖZKAN**

Bu tezin amacı medyanın toplumda var olan bütün grupların ve insanların imajlarını, toplumdaki yerlerini ve kültürlerini anlama ve tanımlamadaki sorumlulukları ve bu kuruluşların farklılıkların temsilinde karşılıklı anlayışı nasıl güçlendirdiği/güçsüzleştirdiği meselesidir. Ayrıca bu araştırmanın amacı, toplumun eşcinselliğe olan bakış açısını da belirleyebilmektir. Bu amaçla, eşcinselliğin nedenleri, eşcinselliğe olan yaklaşımlar incelenmiştir. Birçok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de eşcinsellik genel olarak normal dışı ve kabul edilemez bir konum olarak algılanabilmektedir. Bazı eşcinseller toplumsal baskı nedeniyle ailelerinden dışlanmakta, işlerini kaybetmekte, toplumun düşmanca davranışlarına maruz kalabilmekte ve baskı görebilmektedirler. Bu önyargılı tutum ve davranışlar nedeniyle toplumda birçok eşcinsel birey, aile içinde, ilişkilerinde ve kendi cinsel tercihini bilen arkadaşları arasında kendilerini huzursuz hissedebilmektedirler. Birçok toplumda eşcinseller diğer insanlara göre daha kötü ve sağlıksız bir biçimde algılanmaktadır. Eşcinselliğe olan bakış açılarını değiştirmek amacıyla pek çok çalışma yapılmaktaysa da eşcinselliğe olan önyargı ve tutumlar devam etmektedir. Bu tutum ve kalıplaşmış yargılar genel olarak eşcinsel bireylere olan önyargılı tutumlardan kaynaklanabilmektedir. Birçok toplumda eşcinseller diğer insanlara göre kötü ve sağlıksız olarak algılanabilmektedirler. Eşcinsel kimlik, beden, kimliğin ve farklılığın alanı olduğu kadar iktidarın da hedefi olabilmektedir. İktidarın, eşcinsel beden üzerinde uyguladığı yöntemler ile eşcinsel bireyin kendi kendini belirleme mücadelesi de aynı beden üzerinde gerçekleşebilmektedir. Böylelikle, eşcinsel beden, iktidarın dayattığı kimlik ile bireyin kendisi için kurgulamaya çalıştığı kimliğin çarpıştığı bir savaş alanı haline de gelebilmektedir. Ancak, “Kaos GL” ve LGBT gibi sosyal grupların etkinlikleri dikkat çekicidir. Bu çalışmalardan da görüldüğü üzere, eşcinselliğin kadın ve erkek kimliklerinde değişik algılanış biçimleri mevcuttur. Dolayısıyla, cinsiyet bir temsil sorunudur ve bu temsiliyet de cinsel kimliğin oluşum sırrını çözme isteğini doğurabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Eşcinsel Kimlik, Medya, Rıza Üretimi, Bülent Ersoy.

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****GENDER IDENTITY IN THE CONTEXT OF GAY CONSENT ON THE
GENERATED: Bulent Ersoy EXAMPLE****Segah YEŞİLYURT****2015, Page:139****Jury: Prof. Dr. Hüseyin KÖSE****Prof. Dr. Uğur YAVUZ****Yrd. Doç. Dr. Devrim ÖZKAN**

This thesis aims to media on all existing groups and the image of people society community in the place and culture of comprehension and responsibility, and the identification of these organizations in the representation of differences mutual understanding of how to strengthen that / is a matter of the weak.

In addition, the aim of this research is to determine the point of view of homosexuality within the community. For this purpose, the causes of homosexuality, have been studied approach to homosexuality. In Turkey, as in most societies homosexuality in general also it is perceived as abnormal and unacceptable position. Some homosexuals are excluded because of social pressure from their families, lose their jobs, they are exposed to society's hostility and repression can be seen. This biased attitude and behavior because many gay people in society, in the family, and the relationship between friends can be felt uneasy knowing their sexual orientation.

Homosexuals are perceived in a worse way than other people and unhealthy in many societies. If it has done a lot of work to change their attitudes to homosexuality in the prejudices and attitudes on homosexuality continues. This stereotypical attitudes and judgments can be caused by biased attitude towards gay people in general. According to the gay community in many other people it can be perceived as poor and unhealthy. Gay identity, the body, identity and power as well as the differences in the area may be the target. Power, self-determination struggle of gay individuals and gay methods applied on the body can occur on the same body. Thus, homosexual body, power to the person's identity collides with identity imposed tried to build it can also become a battleground. However, "Kaos GL" and the activities of social groups, such as LGBT is remarkable. As seen from this study, different perceptions of homosexuality, male and female identities are available. Thus, the problem is a representation and gender representation as this can lead to the desire to solve the mystery of sexual identity formation.

Keywords: Gender, Gay Identity, Media, Manufacturing Consent, Bulent Ersoy

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans öğrenimim boyunca benden hiçbir konuda desteğini esirgemeyen, bu konu üzerinde çalışırken engin bilgilerini benimle paylaşan ve yönlendirmelerde bulunarak çalışmanın oluşmasını, planlanmasını ve bitirilmesini sağlayan saygıdeğer hocam Sayın Prof. Dr. Hüseyin KÖSE'ye sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmam boyunca manevi desteğini benden esirgemeyen, dualarıyla sürekli kendisini yanımda hissettiğim canım annem Sevim YEŞİLYURT'a ve çok değerli babam Recep YEŞİLYURT' a teşekkür ederim. Bu çalışma süresince bana mücadelenin ne olduğunu öğreten çok değerli kardeşim, Emrah YEŞİLYURT'a da ayrıca teşekkür ederim.

Erzurum -2015

Segâh YEŞİLYURT

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
AIDS	: Edinilmiş Yetersiz Bağışıklık Sistemi Sendromu
AÜ	: Ankara Üniversitesi
Çev.	: Çeviren
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
Ed.	: Editör
GATA	: Gülhane Askeri Tıp Akademisi
HIV	: İnsan Bağışıklık Yetmezlik Virüsü
İ.Ö.	: İsa'dan Önce
KAH	: Konenital Adrenal Hiperplazi
LGBT	: Lezbiyen, Gay, Biseksüel ve Travesti
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
s.	: Sayfa
s.s.	: Sayfa Sayısı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TFF	: Türkiye Futbol Federasyonu
TL	: Türk Lirası
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TV	: Televizyon
vs.	: Vesaire
vb.	: Ve benzeri
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1.	Cinsiyet ve Mesleki Statünün Bir Fonksiyonu Olarak Özellik Derecelendirmeleri.....	21
-------------------	---	----

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 4.1.	Bülent Ersoy’un Gençlik ve Cinsiyet Dönüşümü Yıllarına İlişkin Sosyal Temsilleri (1974-1981).....	123
Tablo 4.2.	12 Eylül Döneminde Bülent Ersoy: “Yasaklı” Yıllarına İlişkin Sosyal Temsilleri (1981-1989).....	125
Tablo 4.3.	Bülent Ersoy ‘un Mesleğinin Başarılı İcrası Bağlamında Sosyal Temsilleri.....	127
Tablo 4.4.	Bülent Ersoy’un Eşcinsel Kimliği Bağlamında Ürettiği Toplumsal Rızanın Olası Nedenleri ve Sosyal Temsilleri.....	129

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 2.1.	Hakem Halil İbrahim Dinçdağ.....	65
Fotoğraf 2.2.	Eşcinseller İstenmiyor Başlıklı Haber (Vatan Gazetesi 27.05.2013).....	66
Fotoğraf 3.1.	İlk Kez Konser Verecekler Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 16.04.1978).....	68
Fotoğraf 3.2.	Bülent Ersoy'un Havuz Sefası Başlıklı Haber (Kelebek Gazetesi 03.07.1977)	69
Fotoğraf 3.3.	Alyanak: Bülent Ersoy'u Gelecek Yıl İzmir'e Sokmam Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 10.09.1980)	70
Fotoğraf 3.4.	Bülent Ersoy, Giyimini Düzeltmesi İçin Emniyet'e Çağrılarak Uyarıldı Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 28.01.1981)	71
Fotoğraf 3.5.	Ben de Erkekliği Tattım Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 31.08.1980)	72
Fotoğraf 3.6.	Beddua Filmi (1980)	72
Fotoğraf 3.7.	Bülent Ersoy'un Akıl Hastası Olup Olmadığı Saptanacak Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 28.10.1980)	73
Fotoğraf 3.8.	Bülent Ersoy'u Kadınlar da Beğendi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 29.08.1980)	74
Fotoğraf 3.9.	Bülent Ersoy'un Şöhretin Sonu adlı sinema filmi (1981)	75
Fotoğraf 3.10.	Bülent Ersoy'dan Özal'a Mektup Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 19.09.1987)	76
Fotoğraf 3.11.	Bülent Beylikten, Bülent Hanımlığa... Başlıklı Haber (Milliyet Aktüalite 19.04.1981)	77
Fotoğraf 3.12.	Bülent Ersoy Döndü Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 05.06.1981)	77
Fotoğraf 3.13.	Hastaneden Çıkan Bülent Ersoy, "Kendimi çok iyi hissediyorum" Dedi Başlıklı Haber (Milliyet Aktüalite 24.04.1981)	78

Fotoğraf 3.14.	Bülent Ersoy, “Ben bir defter yaprağı gibiyim” Başlıklı Haber (Hürriyet 01.06.1983)	79
Fotoğraf 3.15.	Yüz Karası Filmi (1981)	80
Fotoğraf 3.16.	Acı Ekmek Filmi (1984)	80
Fotoğraf 3.17.	Tövbekâr Kadın Filmi (1985)	81
Fotoğraf 3.18.	TRT’den İzin Çıktı Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 03.08.1988)	82
Fotoğraf 3.19.	Şeffaf Bülent Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 05.09.1988)	82
Fotoğraf 3.20.	Reklam Sayfası (Hürriyet Gazetesi 11.08.1980).....	83
Fotoğraf 3.21.	Alyanak: Bülent Ersoy’u Gelecek Yıl İzmir’e Sokmam Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 10.09.1980).....	84
Fotoğraf 3.22.	Bülent Ersoy’un Tahliye İsteği Reddedildi Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 03.10.1980).....	85
Fotoğraf 3.23.	Bülent Ersoy Önce Mahkum Oldu, Sonra Tahliye Edildi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 04.11.1980).....	85
Fotoğraf 3.24.	Eşcinseller Bülent Ersoy’dan Şikâyetçi Başlıklı Haber (Bulvar Gazetesi 15.03.1980).....	86
Fotoğraf 3.25.	Avukatları, Bülent Ersoy’un Kadınlığını Tescil İçin Mahkemeye Başvurdu Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 02.06.1981).....	87
Fotoğraf 3.26.	Ersoy’un Kadınlık Kararı İçin Yargıtay’a Başvuruldu Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 04.07.1981).....	88
Fotoğraf 3.27.	Bülent Ersoy Bir Kutu İlaç İçerek İntihara Kakiştı Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 31.01.1982).....	88
Fotoğraf 3.28.	Adli Tıp Meclisi, Bülent Ersoy’un Kadın Olduğunu Kabul Etti Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 23.12.1984).....	89
Fotoğraf 3.29.	Bülent Ersoy Artık Kadın Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 07.06.1988)	89
Fotoğraf 3.30.	Bülent Ersoy’dan Özal’a Mektup Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 19.09.1987)	90

Fotoğraf 3.31.	Bülent Ersoy'dan Geçmişe Sünger Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 19.02.1988)	91
Fotoğraf 3.32.	Bülent Ersoy'un Yasağı Kalksın Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 24.09.1987)	92
Fotoğraf 3.33.	Eyvah, Yine Bülent Olayı Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 01.02.1995)	93
Fotoğraf 3.34.	Eygi: Ersoy Ezan Okuyabilir Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 02.02.1995)	93
Fotoğraf 3.35.	Popüler Müzikte İslami Motifler Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 09.06.1995)	94
Fotoğraf 3.36.	Bir Anneliği Eksikti Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 14.10.1984)	95
Fotoğraf 3.37.	Bülent Ersoy'un Annelik Özlemi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 17.07.1987)	95
Fotoğraf 3.38.	"Oğlu"yla Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 20.04.1992)	96
Fotoğraf 3.39.	Bülent Ersoy Tümüyle Kadın Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 25.09.1987)	96
Fotoğraf 3.40.	Bülent Ersoy'u Kadınlar da Beğendi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 29.08.1980)	97
Fotoğraf 3.41.	Bülent Ersoy Kadın Olarak İlk Konserini Almanya'da Verdi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 24.05.1981).....	98
Fotoğraf 3.42.	Bülent Ersoy "Böylesini Şumaher bile görmedi" dedi ve "Benim frikiğim Platini kadar kıymetlidir" Başlıklı Haber (Tan Gazetesi 23.06.1986).....	99
Fotoğraf 3.43.	Ezan Kaseti Tuttu Başlıklı Haber (Günaydın Gazetesi 05.03.1995).....	100
Fotoğraf 3.44.	Ankara'da da Doludizgin Gitti Başlıklı Haber (Kelebek Gazetesi 22.12.1979).....	101
Fotoğraf 3.45.	Popstar Alaturka Elemeleri Başlıyor Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 18.08.2007).....	102
Fotoğraf 3.46.	Artık Sosyeteye Şarkı Söylüyor Başlıklı Haber (Milliyet	103

	Gazetesi 13.08.1984).....	
Fotoğraf 3.47.	TRT’ciler Bülent Ersoy’u Dinlediler Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 02.02.1990).....	104
Fotoğraf 3.48.	Bayramın Tadı Sahnede Çıkar Başlıklı Haber (Milliyet Cafe Gazetesi 04.10.2007).....	104
Fotoğraf 3.49.	Kaset Reklamı (Sabah Gazetesi 19.03.1987).....	105
Fotoğraf 3.50.	Ben Bir Reformist Kadınımla Başlıklı Haber (Milliyet Pazar Gazetesi 30.05.2005).....	106
Fotoğraf 3.51.	Bülent Ersoy Pespembe Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 10.06.1988).....	107
Fotoğraf 3.52.	Diva İle Sohbet Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 20.07.2006).....	107
Fotoğraf 3.53.	Devlet Gibi Kadınımla Bana Kimse Bir Şey Yapamaz Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 20.11.2002).....	108
Fotoğraf 3.54.	Bu İşin Şakası Falan Kalmadı Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 09.09.1980).....	109
Fotoğraf 3.55.	Bedru Aleyna İlahisini Eşsiz Yorumuyla Başlıklı Yayın (Show TV 12.01.2014).....	110
Fotoğraf 3.56.	Koca Türkiye’nin Ahlakını Ben mi Bozuyorum? Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 11.10.1987).....	111
Fotoğraf 3.57.	Kızma Be Abla! Başlıklı Haber (Star Gazetesi 05.05.2001).....	112
Fotoğraf 3.58.	Bülent Ersoy’a “Herif” Diyen 1 Milyon Ödeyecek! Başlıklı Haber (Sabah Gazetesi 29.04.1986).....	113
Fotoğraf 3.59.	Bülent Ersoy: “Ben Rakipsizim” ve Şeffaf Bluzlar Başlıklı Haber (Kelebek Gazetesi 26.08.1980).....	114
Fotoğraf 3.60.	8 Dakikalık ‘Cep’ Konseri Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 22.03.2000).....	114
Fotoğraf 3.61.	İşte Profesyonellik Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 05.12.1995).....	115
Fotoğraf 3.62.	Bülent Ersoy’a Gurbetçi Sevgili Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 12.08.1985).....	116

Fotoğraf 3.63.	Bülent'in Yeni Aşkı Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 12.01.1989).	116
Fotoğraf 3.64.	Bülent Hanım Nişanlısına 'KOY' Hediye Etti Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 10.08.1990).	117
Fotoğraf 3.65.	Ersoy'a 18'lik Nişanlı Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 03.10.1997).	117
Fotoğraf 3.66.	Kategori Ötesi Bir Aile Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 02.05.1999).	118
Fotoğraf 3.67.	07.07.07 Sürprizi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 09.07.2007).	118
Fotoğraf 3.68.	'Yorum Yok, Ne Görünüyorsa O' Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 31.07.2007).	119
Fotoğraf 3.69.	Mafya Hesaplaşması mı? Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 14.10.1989).	120
Fotoğraf 3.70.	Mafya Hesaplaşması mı? Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 14.10.1989).	121
Fotoğraf 3.71.	Bülent Ersoy: "Fanatik Hayranım Çok" ve "Affettim" Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 22.10.1989).	121
Fotoğraf 3.72.	"Oğlum Olsa Askere Göndermezdim" ve Bülent Ersoy Ne Dediğini Biliyor mu? Başlıklı Yayın (Fox Ana Haber 25.02.2008).	122

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan çocuk anne ve babanın kromozomlarının sayısına göre ya erkek ya da kız cinsiyetinde hayata gözlerini açmaktadır. Kromozomlardan alınan emanet, bedene intikal etmektedir. Nasıl cinsiyetimizi belirleme şansımız yoksa bize verilen isim üzerinde de bir seçim yapma şansımız yoktur. Şayet kültür, insanın kendi yetileri ve becerileriyle doğaya eklediği her türlü özdeksel ve tinsel birikimin adıysa, birey de deyim yerindeyse, ilk önce ailede kültürlenmiş bir varlık olmadan önce, üzerinde hiçbir işlem yapılmamış bir doğa parçasıdır.

Biyolojik açıdan doğuştan gelen cinsiyet de doğal bir olgudur ve sosyal bir inşa sürecinden geçerek toplumsal cinsiyete dönüşmektedir. Toplumda ise cinsiyet, çeşitliliği kabul etmeyen bir konudur. Bu bağlamda, cinsiyet ana başlığı altında ve ancak erkek olmaya izin vardır. Kadın olmak ise yıllardır süren mücadeleye rağmen hala ikincil önemde bir kimse olmaktır. Bunların yanında, eşcinsellik cinsiyet türlerinin en lanetlisidir.

Hoşgörü göstermeye gelince; çeşitlilikten bu denli memnun olan bir toplumun, iş kapsamaya, kabullenmeye, tanımaya, sevmeye gelince bu kadar tekillik peşinde koşması gariptir. Örneğin bir yandan, “Biz Mevlana’nın, Yunus’un torunlarıyız, ne olursan ol yine gel!” deyip, sonra da bu geliş eçinsel olmama şartına bağlayan bir düşünce sistemi geliştirmek düşündürücüdür. “Evlattır neticede atsan atılmaz, satsan satılmaz” diyerek, en kötü durumda bile evladı sahiplenmeyi salık verirken, sonra da bu sahiplenmeyi eçinsel evladı dışarıda bırakacak şekilde sınırlandıran dışlama pratiği üzerinde düşünölmeye değerdir. Kuşkusuz, her fırsatta eşcinselliği ‘evlerden ırak’, ‘düşman başına’ diye yaftaladıktan sonra, gece yastığa başımızı koyduğumuz ilk anda iki kadının cinsel hayatını hayal etmezdik.

Sene 2015 ve eşcinsellik Türkiye toplumunda lanetliler listesinde bulunmakta hala. Bu lanet, ne yazık ki eşcinselleri en acımasız biçimlerde dışlamakta, yok saymakta, hatta daha da ileri gidip öldürmektedir. Daha da kötüsü, lanetleyenler tüm bunları kendilerine “hak” sayabilmektedir. Açıkça 80’lerden beri de Türkiye’nin bir türlü içine sindiremediği gerçekliği Bülent Ersoy, varlığıyla medyanın transfobisi ve homofobisini yeniden inşa etmektedir. Bir eşcinsel olarak Bülent Ersoy’un hayatının önemli kırılma noktalarında medya, “ölke olarak nasıl her felakete alıştıksa Bülent

Hanım’a da alıştık” söylemlerini manşetlerine yerleştirmiştir. Bu ve benzeri söylemlerin ardında, gizli bir onayın verildiği eşcinsel kimliğinin aynı zamanda dışlanışına da tanıklık etmekteyiz. Bu çalışmada Bülent Ersoy’un eşcinselliğine yönelik olarak medya tarafından ürettiği toplumsal rızanın, başka bir deyişle, Türkiye toplumunun Bülent Ersoy’un şahsında bir eşcinsel kimlikli bir bireyi benimseme düzeylerinin nedenlerine odaklanılmaktadır. İşin medya kısmı elbette daha çok dikkat çekici bir irdelemeyi hak etmektedir. Medya, deyim yerindeyse, ‘hak’ sayışlarını dinle, siyasetle, ahlaki değerlerle kendince desteklerken, lanet hep dönüp dolaşıp sahibine geri dönmektedir. Toplum olarak her konudaki zıt fikirliliğimiz, sevgisizliğimiz ve yaşadığımız kaos belki de sahibine geri dönen bu lanetin sonucudur.

Bu çalışmanın ana sorunsalı, medyanın toplumda var olan bütün grupların imajlarını, toplumdaki yerlerini ve kültürlerini anlama ve tanımlamadaki sorumlulukları ve bu kuruluşların farklılıkların dengeli ve demokratik temsili yoluyla karşılıklı anlayışı güçlendirmesi ya da güçsüzleştirmesini ortaya çıkarmaktır. Söz konusu iki medyatik etkilme süreci kendini özellikle moda, siyaset, spor ve cinsellik gibi kültürel alanlarda göstermektedir. Heteroseksüel cinsel yönelimden farklı cinsel yönelimlere sahip olanlara yönelik ayrımcı tutum ve tavır alışlar ve ötekileştirme pratiği bazen bu insanların haklarının inkâr edilmesine kadar varabilmektedir. Türkiye’de en küçük kasabadan, en büyük metropolşehrine kadar her yerde eşcinsel olmak gerçekten zordur, hatta çoğu zaman acı vericidir. Eşcinseller yaşadıkları ailevi ve sosyal zorluklar yetmiyormuş gibi, çoğunlukla hukuk dışı yaptırımlara, cezalandırmalara ya da aşağılanmalara maruz kalabilmektedirler. Hatta bazen, herhangi bir şekilde saldırıya uğradıklarında yardımına başvurdukları bazı kamu görevlileri tarafından dahi hakları gasp edilebilmekte ya da aşağılanabilmekte ve mağdur edilebilmektedirler. Ne yazık ki bu üzücü durum ülkemizde oldukça sık yaşanmaktadır.

Çalışmada, medyanın genellikle eşcinsel kimliklere yönelik olarak ürettiği nefret söylemi ve sıra dışı bir örnek olması bakımından da Bülent Ersoy’u çoğunluğun nazarında kabul edilebilir kılan pozitif tutumunun nedenlerinin irdeleneceği bu çalışmada, Freud’un erkek ve kadın olmanın sadece bireye ilişkin bir durum olmadığı yollu psikanaliz yaklaşımından yararlanılacaktır. Psikanaliz metot tarafından bireye atfedilen eril ve dişil rollerle birlikte çocuğun cinsiyet gelişiminin büyük bir kısmını tamamladığı fallik dönemdeki komplekslere çakılı kalan çocukların kişilik bloklarının

eksik kalışı ele alınarak, cinsiyet kavramının konumlandırılmasına çalışılacaktır. Daha sonra toplumsal cinsiyetin kurumlarla ve sosyal çevre ile karşılıklı etkileşime geçişi ve bunların kültürel ve davranışsal farklılıkları içerişinin Butler ve Foucault'nun değindiği kavramlarla ele alınmasına değinilecektir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin hayata geçirilmesi sürecinde rollerin öğrenilmesi, toplumsallaşma ve davranışlarımızı içselleştirmemiz her ne kadar önemliyse de bu rollerin yeniden üretilmesini sağlayan bilişsel yargılarımızla birlikte sosyal çevremizi oluşturan anne,baba,öğretmenler,arkadaş grupları ile medya da o kadar önemlidir. Kısaca,toplumsal cinsiyetin ideolojik kalıplarla kadın ve erkeğe atfedilen rolleri ve bu rollerin yeniden üretimi bağlamında ele alınması son derecede önemlidir.

Çalışmanın önemine gelince; geleneksel siyasetin farklılıkları ve eşitsizlikleri görmeyen bakışı, toplumu devlet önünde, yasalar önünde eşit, birbirlerine ve devlete vatandaşlık bağıyla bağlı insanlardan oluşan bir kitle olarak tanımlamasının bir ürünüdür. Oysa ne gerçekte böyle bir toplum vardır, ne de geleneksel siyaset böyle bir körlük üzerinden yürür. Olup biten şey aslında, imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış kütle söyleminin meşrulaştırılmasıdır ve üzerini gerçek siyasal alan olarak örter. Bu örtmeyi çıkar, manipölasyon ve propaganda ile en iyi şekilde besler. Dolayısıyla gerçeklik, dışlananlar açısından herhangi bir umut taşımaz;tersine, sosyal/siyasal/kültürel katılımı imkânsız hale getirir.Hal böyle olunca, taleplerini bildiremeyen imtiyazsız sınıf,en büyük gücü elinde bulunduran geleneksel siyaset medyasının altında kalarak daha da ezilir.

Çalışmanın bütünsel yapısı üç bölüm halinde planlanmıştır. Birinci bölümde;İnsanın gelişim süreci denildiğinde, anne rahmine düşülen andan başlayarak, yaşamın sonuna kadar yer alan geniş bir zaman diliminden bahsedilmiştir.Gelişim, çocuğun hareket etmeyi, düşünmeyi, hissetmeyi, başkalarıyla ilişki kurmayı öğrenip deneyimlediği, hep ileriye doğru giden bir değişim süreci olarak detaylandırılmıştır. Gelişim sürecine bu şekilde yer verilmesindeki amaç,çocuğun Freud'un psikanaliz sınıflandırması içindeki konumunu göstermektir. Dünyaya geldiğimizde öznenin kuruluş hikâyesi, içsel dürtünün yol açtığı bir hisle başlar. Bu dürtüyü yönetmek, yoluna koymak bebeğin ruhsal ve bedensel çaresizliğinin bir sonucu olarak imkânsızdır. Freud'daki, babaya karşı isyan, özgürlük istenci olarak ortaya çıkar. Henüz bebek,

dürtünün tasarımı gerçekleştirebileceği donanımdan yoksundur. Bu dürtüye hükmetmenin ön şartı ise, anne ve babanın varlığıdır bebek için. Bu andan itibaren çocukta kimliğin inşası süreci (özdeşleşme süreci) işlemeye başlamaktadır.

İnsani gelişim süreci sürekli olarak birtakım engellerle kuşatılmıştır. Özellikle insan bedeni üzerindeki hâkimiyet, resmi devletotoritesi–egemen ahlaksal sistem–toplumsal kontrol mekanizmaları bağlamında hayat boyu sürmekte, söz konusu baskı bilimsel söylemin gücünü de yedeğine alarak, kendine özgü haklı-kılım (justification) biçimleriyle ifade edilerek iktidar aracına dönüştürülmektedir.

Foucault, Butler ve cinsiyet tanımı ile başlığı altında farklı araştırmacılar tarafından yapılan tanımlamalara da yer verilerek cinsiyet üzerindeki iktidar tüm boyutlarıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır.Çünkü iktidar her türlü sorunsala onay verilerek bir meşruiyet alanı doğurmaktadır.Foucault’cu bakış açısıyla söylersek, bilimin özne üzerindeki tahakkümü yüzyıllardır sorgulanmakta, bilimin varoluşunda kendini gerçekleştirmesine olanak sağlayan yapılarla iktidar öznesi değişebilmekte ve beden üzerinde en çok hâkimiyet sağlayan devlet-bilim işbirliğibeden üzerinde denetim sağlamaktadır.

İkinci bölümde ise, insanların büyük bölümü medyanın kültürel-ideolojik (moda, siyaset, spor, v.s.) ortamında yaşamaktadırlar. Böylece günümüzde medya insan duygu ve davranışlarını belirli bir kalıba sokmak isteyen bir propaganda aracı haline dönüşmüştür. İktidar-birey ilişkisinde kitlesel baskı araçları yoluyla uygulanan merkezi otorite insani özneyi kendi kendinin nesnesi durumuna getirmektedir.

İktidar, özne üzerindeki iktidarını denetim mekanizmalarıyla çerçevelerken insanoğlunun toplumsal alana tabi olma isteği, yaşamı kutsama ya da bir özgürleşme edimi değil, insan iradesini iktidara tabi kılmanın girişimidir.

Medya, devletin ideolojik bir aygıtı ve onun hegemonyasını sürdürme aracıdır.Medya sınıflararası çelişkinin rıza yoluyla yatıştırılması için elinden geleni yapmakta ve bunda başarılı da olmaktadır.Üretim araçlarına ve meşru şiddet araçları tekeline sahip olmak burjuvazinin düzenini sürdürmesine yetmez, burjuvazi topluma kendi doğrularını ve gerçeklerini, yani ideolojisini benimsetmek, hegemonyasını kurmak ve hegemonik çatlakları onarmak, ayrıca ideolojisini benimsetmek ve yeniden üretmek için medyayı kullanmaktadır.

Üçüncü bölümde ise, Bülent Ersoy'un gazete sayfalarında inşa edilen meşru imgeleri ve bu imgeler üzerinden üretilen rıza kavramı irdelenmiştir. Dolayısıyla rıza kavramı-medya ilişkisi trans bir kimliğe sahip olan Bülent Ersoy üzerinden değerlendirilmiştir 1970'li yıllarda sahneye çıkan sanatçı kimlik dönüşümüyle ilgili yaşadığı çelişkilerde kendini müzikle ifade etmeye çalışmıştır. Arabesk müziğin gelenekselle modern arası duran uyum çabası sanatçının da çelişki dolu yılları olarak ele alınabilir. Arabesk müzik 1970'lerden sonra yasaklarla mücadele etmiştir. TRT'de 1970'li yıllardan 1980'li yıllara kadar arabeskin yasaklanması Bülent Ersoy'un halkla kucaklaşmasını engellemiştir. Sanatçı sadece konserlerle yetinmek durumunda kalmıştır. Turgut Özal'ın iktidara gelmesiyle bu yasak kalkmıştır. Bülent Ersoy'un "SuskunDünyam" adlı albümü dışlananlara, ezilenlere hitap etmektedir. Ezilmişlik, yerinden yurdundan kopmuşluk ve endişe arabesk müziğine sinmiştir. İsyandan kaynaklanan acı çekmeyi katlanılır hale getirmiştir. Şarkıların sözlerine genellikle gündelik dilin sadeliği hakim olmuştur. Acı,hasret,son gibi kadercı bir bakış açısını geliştiren kelimeler soyut dil anlayışının da desteği ile sembolik anlamlar yüklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

CİNSİYET (SEX) VE TOPLUMSAL CİNSİYET (GENDER) KAVRAMLARININ TANIMLANMASI VE EŞCİNSEL KİMLİĞİN TARİHSEL ALGILANIŞI

Toplumsal cinsiyet kavramının tanımını yapabilmek için, öncelikle, bu kavramın temel semantik zeminini oluşturan cinsiyet kavramına açıklık getirmekte fayda vardır. Çünkü insan biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelen ve varlığını kültürel bir ortamda sosyal ilişkiler ağı içinde sürdüren bir varlıktır. Sosyal varlık olan insan yaşadığı toplum içinde hem sosyal ilişkilerini devam ettirmeye hem de olumlu bir cinsel kimlik edinmeye çalışmaktadır.

Freud kişilik gelişimini beş psikoseksüel gelişim döneminde incelemiştir. Bunlar, oral, anal, fallik, gizil ve genital dönemlerdir. Freud bireyin sıfır altı yaş dönemindeki yaşantılarına dikkat çekerek; bireyin kişilik özellikleri üzerinde bu dönemin belirleyici izler taşıdığını savunmaktadır (Freud, 2012: 77). Buna göre, çocuğun cinselliği libido ile tanımlanabilmektedir. Böylece çocuğun cinselliğini temsil eden libido heteroseksüel cinsiyet kimliğinin arzu nesnesi sayılabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet gibi, cinsiyet bireylerin eylem ve söylemleriyle inşa edilmektedir. Bu inşa faaliyetinde dil başrol oynamaktadır (Butler, 2008: 200). Foucault beden politikalarının söylemlerle yapılandırıldığını ve bu politikaların amacının, normatif reproduktif kadın ve erkek kimliği inşa etmek olduğunu belirtmektedir.

Butler, cinsiyet'in tıpkı toplumsal cinsiyet gibi bir inşa süreci olduğu ve dolayısıyla da söylemsellik öncesi ya da inşa öncesi bir kadınlık ya da erkeklik kategorisinin söz konusu olmadığını belirtir (Butler, 2008: 198). Dolayısıyla, çocuk içinde doğduğu kültürün kodlarını, o kültüre uygun biçimde nasıl davranması gerektiğini, doğduğu andan itibaren öğrenmek isteyebilmektedir.

İnsanların eril ya da dişi olmalarındaki ölçütler kültürel olabilmektedir. İnsanlar da cinsiyetin ve toplumsal cinsiyetin değişmezliğini zor kabul edebilmektedirler. Böylece her toplum, bir erkek veya kadını, davranış modelleri, rolleri ve sorumlulukları olan eril ve dişiye yavaş yavaş dönüştürebilmektedir. Biyolojik olan cinsiyetten farklı olarak erkeklerin ve kadınların toplumsal cinsiyet kimlikleri psikolojik ve sosyolojik yani tarihsel ve kültürel olarak belirlenebilmektedir.

1.1. CİNSİYET KAVRAM ALANININ TANIMI

Cinsiyet deyince akla kadın ve erkek olmak gelir. Cinsiyet farklılıklarının temelini biyolojik koşullar ya da kültürel etkiler oluşturabilmektedir. Bu genel kabul, kadın erkek ayrımının biyolojik anlamının göz ardı edilmesi ve toplumsal anlamının onun yerine kullanılmasına neden olabilmektedir.

Scott kadın ve erkek cinsiyetini cins kelimesinin içinde tanımlamaktadır. Cins (gender), kadınsı ve erkeksi cinsiyet anlamında kullanılmaktadır (Scott, 2013: 1). Cinsiyet kelimesi de cins kelimesine aracı bir bağla merbut olduğunu gösteren alametleri taşıyabilmektedir.

Cins ve cinsiyet kelimelerinin tanımları her ne kadar farklılık gösterse de Dökmen cins ve cinsiyetin beraber kullanıldığına açıklık getirmektedir. Kadın ya da erkeğin biyolojik tarafına işaret eden cinsiyet aynı zamanda biyolojik anatomiye de tanımlar (Dökmen, 2014: 20). Palabıyık, cinsiyetin bir fiziksel yapı meselesi olduğuna işaret etmektedir. Cinsiyet kadının ya da erkeğin kalıtımla gelen doğasıdır (Palabıyık, 2013: 226).

Türk toplumunda kadın ve erkek cinsiyet tanımlaması dışında başka tanımlamaların kabul görmemesinin toplumsal şemasını Taburoğlu'nun değerlendirmesiyle okumak, cinsiyete toplumsal cinsiyet çerçevesinden bakılan bakışı ele almaktır. Buna göre, cinsiyet, sahip olunan değil, eylem halinde yaşam bulan, bedensel icralar ve arzunun değişken doğası içerisinde şekil bulan bütünsel bir kimliğin parçasıdır (Akt.Taburoğlu, 2013: 14).

Cinsiyetin göstergesinin beden olduğunun söylenmesine karşın cinsiyetlerin ve cinselliğin meşrulaştırılmasının, söylemlerin etkisinde kalarak heteroseksüel reproduktif beden ediminin tekrar etmesiyle de gerçekleştiğini de söyleyebiliriz. Foucault, buna tarihi söylemsellik içinde, iktidarın heteroseksist cinsel rejimi pekiştirmesinden bahsederek açıklık getirmektedir.

Cinsellik doğal değildir cinselliği yapılandıran iktidarın tarih öncesinden gelen söylemsellik tertibatıdır (Foucault, 2013: 60). Kadın cinsiyetinin sınırlarını keşfederek, kadın olmayı öğrenmekle, sorun teşkil eden bastırılmış cinsellikte saklı olan kadın cinsiyetinin tüm zenginlikleri açığa çıkartılmış olur. Bu yöndeki arayışlarının

sonucunda kadınlar da erkekler gibi kendilerini bütünlüklü olarak yaratabilecek olanaklara kavuşmuş olurlar (Akt.Taburoğlu, 2013: 10).

Cinsiyet gibi cinsellik de, özünde şekilsiz ve temelsiz olan bedenin yüzeyine geçirilmiş bir maske işlevi görmektedir. Maskelenen ise doğallık değil, yokluk, hiçliktir yani söylem öncesi bir hakikatin boşluğudur. Toplumsal cinsiyet gibi cinsellik de bu boşluğun üzerinde biçimlenir (Taburoğlu, 2013: 11).

Söz konusu “cinsiyet özellikleri” konusu doğuştan sahip olunan faktörlere işaret etmektedir. Konu “cinsiyet davranışı” olduğundaysa, sosyolojik olarak ele aldığımız davranışın toplumsal sistem dışında olamayacağı gerçeğinden hareketle, sosyal olanı çağrıştırdığını söyleyebiliriz.

Kadınlara ve erkeklere öğretilen hayatın özellikleri kendi aralarında diğer cinsten farklı değerler geliştirmelerine uygundur. Bu fark kendilerini farklı olarak benimsemelerine yol açmaktadır; kadın kadındır, erkek de erkektir (Güngör, 1993: 82).

Cinsiyet toplumda bireye atfedilen bir konumdur. Bireyler, atfedilen statüleri üzerinde kontrole sahip değildirler. Bunun aksine, aldıkları eğitim ve/veya meslekleri aracılığıyla kazanılmış statülerini belirleyebilirler. Cinsiyet aynı zamanda bütün toplumlarda önemli bir sosyal anlama sahiptir. Kadınlık ve erkeklik rollerinin toplum tarafından kurgulanması anlamına gelen toplumsal cinsiyet mekanizmaları mevcuttur. Bu bağlamda kadınlar, çoğunlukla annelik ve eşlik gibi toplumsal cinsiyetleri tanımlanabilmektedirler. Bununla birlikte cinsiyet algılarını kuran ve besleyen çok çeşitli dinamikler de mevcuttur. Bu dinamiklerle (aile, medya..) kodlanan toplumun sosyal dokusunu anlamak da mümkün olabilmektedir.

Cins, cinsiyet ve cinsellik bağlamında bedenin cinsiyet kimliği temelli ayrımcılıklara sebep olabilecek tanımlarını inceledikten sonra Freud’un Oedipus ve Elektra Kompleksleri ele alınmaya çalışılacaktır. Ele alınacak konu çerçevesinde Freud’un arzu nesnesi olarak bahsettiği libidodan psikanalitik kuram çerçevesinde bahsedilecektir. Freud’un psikoseksüel gelişim dönemlerinde çocukların zengin cinsel yaşamları yetişkinler tarafından engellenmektedir. Cinsel doyumu engellenen çocukta nevroz meydana gelmektedir. Dolayısıyla, ailenin karşı çıkışı libidonun gerçek doyuma engelleyebilmektedir. Bu da çocukta nevroz oluşturabilmektedir.

1.2. FREUD VE PSİKOANALİTİK KURAMI

Libido kelimesinin bir psikoanalitik kavram olarak kullanımı Sigmund Freud'la başlamıştır. Libido, cinsel uyarılma alanındaki süreci ve değişimleri ölçmemize olanak verecek nicelikte değişken bir kuvvettir (Freud, 2012: 102). Bedenin varlığını kontrol altına alan bu güç, incelenme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Freud çocuklukta zengin cinsel yaşamı şöyle yorumlar: İnsanın ve hayvanın cinsel gereksinimlerini açıklamak için biyolojide bir cinsel dürtünün varlığı kabul edilir; aynı şekilde, açlığı anlatmak için bir beslenme dürtüsü varsayılır. Bununla birlikte halk dilinde, cinsel gereksinim için açlığın karşılığı bir kelime yoktur. Bilim dili libido terimini kullanır (Freud, 2012: 23). Libido çocuklarda engelle karşılaşmadığında tabu dışı eğilimlere neden olabilmektedir. Çocukların tabu dışı eğilimlere yönelmesi, erkek çocuğun anneye, kız çocuğun babaya ilgi duyması olarak değerlendirilebilir.

Freud, eşcinselliğin insan doğasında olduğunu şöyle yorumlar: Cinsel dürtünün halktaki kavramına göre, insan ikiye ayrılmıştır, bunlar erkek ve kadındır. Bu erkek ve kadın birbirlerine yakınlık duyarlar. Bu tür kimselere eşcinsel, daha doğrusu dönüklük, oluşa da dönüklük adı verilir (Freud, 2012: 24). Dönüklük doğuştan gelen bir sinir soysuzlaşması belirtisi olarak kabul edilmiştir. Sinir hastaları dönüklük gözlemlenen ilk kimselerdir (Freud, 2012: 26).

Freud engelle karşılaşan cinsel doyumun nevrozlu toplum oluşturduğundan bahsetmektedir. Bütün nevrozlularda dönüklük yapmak isteyip de yapamama, libidoyu kendi cinslerinden biri üzerinde kararlı kılma eğilimleri saptanır. Dönüklüğe karşı bilinçsiz bir eğilim nevrozlarda her zaman vardır ve özellikle erkekteki birçok histeri durumunun anahtarını vermektedir (Freud, 2012: 50).

Freud çocuğun psikoseksüel dönemlerinde cinsel ilgisinin bedenin belli bölgelerine yönelmesinden bahsetmektedir. Çocuğun fiziksel zevk yeteneğini temsil eden libidonun gelişim süreci içinde vücudun belli bölgelerinde toplanması psiko-seksüel gelişimde yeni bir dönemdir (Freud, 2012: 102).

Freud psikoseksüel gelişim dönemlerini ise şöyle açıklamaktadır: Birey beş farklı psiko-seksüel gelişim dönemi yaşar ve bu dönemler içinde birey bedenin çeşitli bölgelerinden zevk alır (Freud, 2012: 102). Freud çocuğun cinsel kimliğinin üç beş yaş arası oluştuğunu da şöyle yorumlar: Çocukta, cinsel yaşamın ilk açılıp serpilmesi,

üçüncü yaştan beşinci yaşa değin araştırma ve bilme dürtüsünden doğan bir etkinlikle başlar (Freud, 2012: 77).

Freud çocukların fallik dönemde kadın ve erkek arasındaki farklılıkları anlamaya başladığını şöyle açıklamaktadır: Fallik dönemde (3-5 yaş) cinsel organlar üzerinde toplanan libido, çocuğun başlıca zevk kaynağı olarak cinsel organları ile oynamasından hoşlanmasına yol açar (Freud, 2012: 77).

Freud'un kuramında toplumsal cinsiyetin kazanımına ilişkin üç dönem görülmektedir: Çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkların farkında olmadıkları dönem, farklılıkları anlamaya başladıkları dönem ve odipal dönem (Dökmen,2014: 43). Bu dönemlerin özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

Oral Dönem: Doğumu izleyen ilk 18 ayı kapsayan bu dönem, bebeğin zevk merkezinin ağız ile ilişkili eylemleri oluşturmaktadır. Çiğneme, ısırma ve emme; bebeği gerilimlerden uzak tutan temel zevk kaynaklarıdır. Örneğin oral dönem içinde bebeğin sütten kesilmesi, onun bu döneme özgü gelişim gereksinimlerinin engellenmesi anlamına gelmektedir (Cafoğlu, 2011: 51).

Bu dönemin başında (oral dömemde) çocuk, annesinin kendisinden ayrı olduğunun farkında değildir. Annesinin memesinin kendisinden bir parça olduğuna inanır. Bu nedenle de anne ile çocuk arasında beslenmenin ne zaman ve ne kadar süre alacağı konusunda bir çatışma yaşanır. Bu çatışmanın çözülmesi gerçeklik sınama ve rasyonellik kaynağı olan egonun gelişimini sağlar (Dökmen, 2014: 43).

Çatışmayı çözümleyen çocuk doyuma ulaşmakta ve diğer döneme sorunsuz geçmektedir. Freud engelle karşılaştan çocuğu şöyle yorumlar: Dudak bölgesinin duyarlılığı doğuştan pek gelişmiş çocuklar emmeye özgü davranışlar gösterir. Oysa bütün çocuklar emmez. Bu duyarlılık sürerse, çocuk sonradan bir öpme heveslisi olacak; dönük öpüşler arayacak ve erkek haline gelince içkiye ve sigaraya düşkünlük gösterecektir (Freud, 2012: 67).

Freud doyum arama isteğini ise şöyle yorumlar: Doyum arama isteği önce içinde acı veren bir şey bulunan özel bir gerilim duygusu ile sonra merkezi kaynağın bir uyarılması, çevresel erojen bölgeye yönelen şiddetli bir kaşıntı ile ortaya çıkmaktadır (Freud, 2012: 69).

Ego, gerçeğin sınırlarını zorlanmadan bireyin içsel dürtülerinden kaynaklanan ihtiyaçlarının, uygun bir şekilde nasıl karşılanacağını tayin etmektedir. Bu tayin etmeyi de anneye yaşadığı çatışmayı çözümleyerek başarmaktadır. Dolayısıyla oral dönemde, çocuğun kişilik gelişiminde annenin rolü büyüktür denilebilir.

Anal dönem: Libidonun anüs bölgesine yöneldiği 18 ay ile üç yaşları arasındaki dönemdir. Bu gelişim dönemi içinde çocuğun başlıca zevk kaynakları anüs ve anüs ile ilişkili eylemleridir. Freud'a göre, bu dönemde çocuğun dışkı çıkarması, böylece anüs kaslarının egzersiz yapması çocuğun gerilimlerini azaltmaktadır. Anal dönem içinde ana babanın çocuğa katı ve baskıcı bir tuvalet eğitimi uygulaması, çocuğun anal dönemdeki fiziksel zevk kaynaklarından alacağı zevki kısıtlamak anlamına gelmektedir (Cafoğlu, 2011: 51). Anal dönemde çocuğun, tuvaletinin ne zaman ve nereye yapılacağını kontrolü ana-baba arasında yaşanmaktadır. Bu çatışma, çocuğun anal kontrolden hoşlanmasıyla çözülür (Dökmen, 2014: 43).

Fallik Dönem: Bu dönemde çocuklar farklılıkları anlamaya başlamaktadırlar (Dökmen, 2014: 43). Psiko-seksüel gelişim dönemlerinden fallik dönem, 3-5 yaşları arasında yaşanmaktadır. Çocuklar bu dönem içinde karşı cinsten olan ebeveynlerine cinsel bir yakınlık duyarlarki, bu durum çocuğun aynı cinsten olan ebeveyninin yerini alma isteği ve arzusu biçiminde yaşanır. Kısa süre sonra bu istekleri nedeniyle aynı cinsten olan ebeveynleri tarafından cezalandırılacağına dair karmaşalar yaşayan çocuk, bastırma mekanizması (repression) ile bu tür istek ve arzularını bilinçaltına atar (Cafoğlu, 2011: 51).

Ailenin cinsellikle ilgili tutumları çocuğun cinsiyet kimliğini inşa etmektedir. Cinsiyet kimliğini tamamlayamayan çocuğun kişilik blokları eksik kalabilmektedir.

Karşı cinsten ebeveynlerine yönelik olarak erkek çocuklarının yaşadıkları karmaşa oedipus karmaşası, kız çocuklarıinki ise elektra karmaşası olarak adlandırılır. Çocuğun bu karmaşaları sağlıklı bir biçimde çözümleyebilmesi için aynı cinsten olan ebeveyni ile özdeşim kurması gerekmektedir (Freud, 2012: 77).

Model alma ve ilk özdeşimler cinsiyet kimliğin gelişimini etkilemektedir. Anne baba ile özdeşim çocuğun cinsiyet kimliğinin ilk basamağını oluşturur. Bu ilk basamak çevre ile pekiştirilir.

Latent Dönem: Freud, 6-12 yaşlar arasındaki psiko-seksüel gelişim dönemini latent dönem olarak adlandırmıştır. Erinliğin başlangıcına kadar süren bu dönemde libido bastırılmış olup etkin değildir. Bu duruma bağlı olarak çocuğun cinsellikle ilgili tüm eğilimlerinin ve ilgilerinin yerini, sosyal ve entelektüel etkinlikler alır (Cafoglu, 2011: 51).

Genital Dönem: Ergenliğin başlangıcından sonraki psiko-seksüel gelişim dönemi olan bu dönem, on iki yaşlarında başlar. Freud'a göre bu dönem içinde çocuğun seksüel ilgileri yeniden canlanır. Çocuk için bu dönemdeki seksüel haz kaynağı, aile dışındaki başka kişilerdir. Freud'a göre, gencin daha önceki dönemde ana babası ile ilişkili çözemediği karmaşalar, bu dönem içinde tekrar ortaya çıkabilir. Eğer genç bu karmaşaların içinden başarılı bir biçimde çıkabilirse, bir yetişkin olarak daha olgun sevgi ilişkileri ve bağımsız davranışlar geliştirebilir (Cafoglu, 2011: 51).

Sonuç olarak, bir çocuğun doğuştan yapısının göstergesi olan ve çocuğun cinsel yaşamını temsil eden libido dayatmalarla karşılaştığında nevroza neden olabilmektedir. Freud'a göre eşcinsellik insan doğasında mevcuttur ancak yetişkinler çocukların cinsel yaşam eğilimlerini gizlemeye çalışmaktadırlar.

1.3. FOUCAULT VE CİNSİYET KAVRAMININ YENİDEN TANIMLANIŞI

Foucault'daki cinsiyet, cinsellik ve arzu nesnesi iktidar araçsallıkları çerçevesinde ele alınmaya çalışılmıştır. Bu araçsallıklar, cinsellik tertibatı konulu başlıklar altında incelenmiştir. Foucault iktidarın arzuyu sınırlandırabileceğini ve üzerinden istediği yasağı uygulayabileceğini şöyle açıklar: İktidar ilişkilerinde cinsellik, en sağır öge değil, en büyük araçsallığa sahip olan öğelerden biridir (Foucault, 2013: 76).

Beden üzerinden kurulan denetim, cinselliğin daha çok merak edilmesine ve aynı zamanda arzusunun da merak edilmesine yol açabilir. Bu yasağı iktidarın temsil edişini Foucault şöyle yorumlar: Cinselliğin üzerinde iktidar salt bir yasaklama yasası uygular. Amacı cinselliğin kendi kendinden vazgeçmesidir. Aracı bir cezayla tehdit etmektir; ceza ise kendisinin ortadan kaldırılmasıdır. (Foucault, 2013: 63-64).

Yasak olanı konuşmamak, susmak var olanın dışı vurulma hakkını elinden almak anlamına gelebilir. Yasak iktidar biçimini Foucault şöyle açıklar: Cinsellik üzerindeki iktidarın mantığı, bir var olmama, dışı vurulmama ve suskunluk buyruğu biçiminde

dillendirilebilecek yasanın paradoksal mantığıdır (Foucault, 2013: 64). Ailenin rolü, cinselliği yerleştirmektir, bu rolü; evlenmelerle, akrabalıklarla, mal aktarımıyla gerçekleştirebilmektedir. Cinselliği aile tertibatına yerleştiren iktidar, arzunun heteronormatif bir toplumsal yapı içinde oluşmasını Foucault şu şekilde ifade etmektedir: Ailede cinsellik, evlilik bağının temsilidir. Evlenmek, akrabalıkların oluşmasını, adların ve malların aktarımını sağlayan bir yapıdır (Foucault, 2013: 78). Dolayısıyla aile, heteronormatif cinsel rejimin pekişmesini sağlamaktadır. Toplumsal cinsiyet algısı Foucault'nun deyiimiyle ailede temellendirilmektedir.

Evlilik bağı, ailede cinsellik üretimini sağlar. Evlilik bağı aile ortamına taşınarak cinsellik yasa ve hukuk ortamına taşınır. Böylece arzu duyumu da evlilik bağı düzenine taşınır (Foucault, 2013: 80). Üreme davranışları toplumsallaştırılır. Söz konusu olan üreme davranışına toplumsal olarak ya da mali olarak istek yaratılması tıbbi toplumsallaştırmadır (Foucault, 2013: 77). İktidar, hayatın en ücra alanlarına sızmakta ve kendini hissettirmektedir. Cinselliğe çeşitli yansımalarını Foucault şöyle yorumlar: Cinsel ilişkiler her toplumda bir evlilik bağı tertibatına yol açabilir. İktidar, evlenmeyi, akrabalıkların sabitleşmesini ve gelişmesini, isimlerin ve malların aktarımını sağlayan bir sistemdir (Foucault, 2013: 78).

Ailenin rolü cinselliği yerleştirmektir. Aile evlilik bağı sistemlerinin içinden bir iktidar taktiğinin geçmesine izin vererek bir cinsellik üretimini sağlar. Aile cinsellikle evlilik bağını değış tokuş eden şeydir: Yasa ve hukuksallığın boyutunu cinsellik tertibatına ulaştırır (Foucault, 2013: 80). Üreme davranışlarının toplumsallaştırılması, söz konusu olan çiftin doğurganlığının toplumsal ya da mali önlemlerle özendirilmesi ya da frenlenmesi yoluyla tıbbi toplumsallaştırmadır (Foucault, 2013: 77). Evlilik, ailenin cinsellik tertibatıdır. Ailedeki çiftlerin doğuma özendirilmesi, iktidarın cinsellik üzerinden heteronormatif cinsel rejimini pekiştirebilmektedir. Foucault'cu bakış açısıyla baktığımızda cinsellik yani arzu nesnesi aile tertibatıyla kontrol edilir. Butler'cı bakış açısıyla söylersek, insan bedeni ideolojilerle ve kültürle inşa edilir. Neden insan bedeni ideolojilerin bir parçasıdır? Çünkü ideoloji, insan bedenini ve aklını iktidara tabi kılma girişimidir. Butler'a göre cinsiyet kültürel yasalar üzerinden inşa edilmektedir. Dolayısıyla kültürel yasalar üzerinden inşa edilen cinsiyetin toplumsallaşması da söz konusu olabilmektedir.

1.4. JUDİTH BUTLER VE CİNSİYET KAVRAMI

Toplumsal yapıda kültürel süreçlerle karşılaşan bedene, kültürel ve toplumsal anlamlar yüklenir. Bu süreçte, beden kendisini cinsiyetli olarak tanımlar.

Beden yalnızca, bir grup kültürel anlamla ilintili bir araç ya da ortammış gibi resmediliyor (Butler, 2012: 54). Bedenin üzerinde inşa edilen heteroseksüel toplumsal normlar, cinsiyet kimliği temelli ayrımcılıkları ortaya çıkarabilmektedir.

Çocukta ortaya çıkan ve onu anneden vazgeçiren hadım edilme korkusu aslında heteroseksüel kültürdeki erkek eşcinsellikle birlikte anılan dişileşme korkusudur. Yani çocuk aslında iki cinsel nesne değil, eril ve dişil olmak üzere iki cinsel yatkınlık arasında seçim yapmıştır (Butler, 2012: 125).

Heteroseksüel cinsiyet kimliklerin üzerindeki kültür dayatmasını Butler şöyle açıklamaktadır: Bedenin kendisi bir inşadır, tıpkı toplumsal cinsiyetli öznelerin alanını teşkil eden sayısız bedenler gibi (Butler, 2012: 54).

Cinsel kimlik özdeşleşmesinde enstet tabusunu da önceleyen bir eşcinsellik tabusu vardır. “Oidipal drama adım atan kız çocuğu ve oğlan çocuğu onları münferit cinsel yönlere yatkın kılan yasaklara zaten çoktan maruz kalmışlardır (Butler, 2012: 130-131).

Beden, kültürel ve toplumsal süreçlerde anlam bulduktan sonra özne olma gibi bir gerçekliğe de ihtiyaç duymaktadır.

Özne söylemlerin bir sonucudur. Özne onu yaratan kurallar tarafından belirlenmez çünkü imlem kurucu bir edim değil, daha ziyade düzenlenmiş bir tekrarlama sürecidir, bir yandan kendini gizlerken öbür yandan tözelleştirici etkileri üzerinden kurallarını dayatır (Butler, 2012: 55).

Özne, heteroseksüel cinsiyet kimliğini çocukluk döneminde kazanmaktadır. Çünkü Freud’un psikoseksüel gelişim dönemlerinden Oidipal dönem, heteroseksüelliğin iktidarını pekiştirmektedir. Freud’un Oidipal kompleksinde çocuk için iki cinsel kimlik arasında erkekliğin kaybı çocuğa dert olmaktadır.

Çocuğun genellikle heteroseksüel yatkınlığı seçmesinin nedeni babası tarafında hadım edilme korkusu değil, heteroseksüel kültürlerde erkek eşcinselliğiyle bağdaştırılan dişileşme korkusudur (Butler, 2012: 125).

Kültür, kişiye günlük hayatında davranış örnekleri ve roller sunmaktadır. Bedenin de tekrürde kendini doğallaştırması kültürle gerçekleşir. Bu sayede tekrar pratikleri, kimliği inşa eder.

Bedensel hareket ve icralar genellikle performatiftirler. Toplumsal cinsiyetli bedenin performatif olması demek, gerçekliğini teşkil eden çeşitli edimlerden ayrı bir ontolojik statüsü olmaması demektir (Butler, 2012: 224).

Birçok cinsel yönelim ve arzudan yalnızca biri olan heteroseksüellik, içerisinde toplumsal cinsiyet ve arzu mefhumunu ağırlamaktadır. Butler bu durumu şöyle açıklamaktadır. Arzunun heteroseksüelleştirilmesi dişil ile erilin karşıtlıklarının üretilmesini gerektirir. (Butler, 2012: 66). Doğa ve kültürün kesişme noktasında cinsiyet, toplumsal olanı karşılamaktadır. Böylece cinsiyet ve beden de toplumsal inşasını gerçekleştirmektedir.

Toplumsal cinsiyet doğal cinsiyetin cinsiyetli hali değildir. Ya da sadece toplumsal cinsiyetle kültür bağlantısı neyse cinsiyetle doğanın ilişkisinin de o olduğu söylenemez. Kısacası beden, kültür ve söylem öncesi kurulan bir sistem değil kültürel ve söylemsel sistemlerin içinde kurulur (Butler, 2012: 52).

Kültür, tecrübelerin ve tekrürlerin toplamıdır. Toplumsal cinsiyetin mevcut kadınlık ya da erkeklik vurgusu, heteroseksist hegemonya normları üzerinden temsil edilmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet rolleri, eril hegemonya ve ataerkil toplum yapısı üzerinden kurulmaktadır.

Sonuç olarak, Freud'un çocukluk karmaşalarının çözümü ailenin heteroseksist hegemonya normları ile gerçekleşmektedir. Foucault'cu bakış açısıyla baktığımızda cinsellik yani arzu nesnesi, aile tertibatıyla kontrol altında tutulmaktadır. Butler'cı bakış açısıyla söylersek, bedenin heteroseksist hegemonya normları etrafında kültürle kimliklenen bedenin inşası ele alınmaya çalışılmıştır. Bundan sonra eril hegemoni ve ataerkil toplum yapısı toplumsal cinsiyet başlığı altında ele alınmaya çalışılacaktır. Çünkü bu bağlamlarda ele alınan başlıklar, bizi toplumsal cinsiyetle kesiştiren cinsiyet kimliği temelli ayrımcılıklara götürmektedir.

1.5. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAM ALANININ TANIMI

Bu bölümde, öncelikle toplumsal cinsiyet kavramsal açıklamalarından daha sonra da çocuğun cinsiyetle ilgili düşünce ve davranışlarını nasıl kazandığına ilişkin ele alınan toplumsal cinsiyet şemasından bahsetmek gerekmektedir. Başka bir deyişle, çocuklara ebeveynleri tarafından aktarılan toplumsal cinsiyete dair kültürel bilginin oluşumundan bahsedilmektedir. Toplumsal cinsiyet şemasına değinilmesindeki ana nedense, konunun toplumsal cinsiyete dayanan bilişsel ve sosyal öğrenme kuramlarıyla olan bağlantısıdır.

İlk defa 1972 yılında kullanılan kavram, kadın ve erkek arasındaki farklılığın biyolojik unsurlar ile birlikte toplumsal ve kültürel olarak oluşturulduğunu, inşa edildiğini ifade eder (Kirman, 2004:231). Cinsiyet, Berktaş'a göre toplumsal olanı inşa etmektir. Toplumsal cinsiyet; biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve dolayısıyla içeriği toplumdan topluma olduğu kadar tarihsel olarak da değişebilen cinsiyet konumu ya da cins kimliği'dir. Bu anlamıyla toplumsal cinsiyet yalnızca cinsiyet farklılığını belirlemekle kalmaz, aynı zamanda cinsler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de belirtir (Berktaş,2000: 16). Toplumsal cinsiyet Deaux ve Şerif'e göre, bir sosyal kategoridir. Bir sosyal kategori olarak toplumsal cinsiyet, insanların duygu, düşünce ve davranışları kadın ve erkek arasındaki kategorik bölünmeyle ilgili sosyal ve kültürel faktörler tarafından etkilenir, bir toplumsal cinsiyet şeması oluşur (Dökmen, 2014: 25). Sosyal ve kültürel yapılanmalar, heteroseksist cinsiyet kimliğini güçlendirebilmektedir.

Cinsiyetin sosyal ve kültürel yapılanma olduğunu Dökmen şu şekilde açıklamaktadır: Çocuk dünyaya geldiğinde bilişsel tutarlılığa ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç doğrultusunda çocuklar, nasıl en uygun erkek ya da kız olduğunu bulmaya çalışırlar (Dökmen, 2014: 65). Çocuktaki zihinsel ve sosyal etkinliklerin toplumsal cinsiyet şema oluşturabildiğini Hogg şu şekilde ifade etmektedir: Davranışları şekillendiren şema, bir kavram ya da uyarana ilişkin- onun vasıflarını ve bu vasıflar arasındaki ilişkileri de içerecek biçimde –bilgiyi temsil eden bilişsel bir yapı'dır (Hogg, 2007: 72).

Toplumsal cinsiyet şemaları, dişi ve eril özelliklerin idrak edilmesinde oluşturulan bir çerçevedir (Dökmen, 2014: 69). Aile ve kültürden etkilenen çocuğun, doğa hakkındaki zihinsel ve davranışsal bilgileri tekerrür etmektedir. Kadının ya da erkeğin

benimsediği roller, toplumsal şemanın kalıplarına göre belirlenmektedir. Kadının üzerindeki erkek hegemonyasını, kadın erkek rollerinin üzerinde daha net görebilmekteyiz. Bu da toplumsal cinsiyetin, heteroseksist hegemonya normlarını temsil etme şeklidir.

Kültür, toplum içersinde mevcut her türlü bilgi, alışkanlık, değer ölçülerini konu eden, onu diğer toplumlardan ayıran ve üyelerine belli bir yaşam biçimi sunan, maddi, manevi değerlerden oluşan bir bütündür (Turhan, 2006: 55). Cinsiyetle ilişkili stereotiplerin hüküm sürmesinin nedenlerinden biri, rol dağılımının toplumsal cinsiyete göre yapılmış olmasıdır (Hogg, 2007:387).

Kadınlar genellikle restoran çalışanlarının, telefon operatörlerinin, sekreterlerin, hemşirelerin, bebek bakıcılarının, diş sağlığı uzmanlarının, kütüphanecilerin ve ilkököl ile anaokulu öğretmenlerinin ezici çoğunluğunu oluştururken, avukatların, diş doktorlarının, kamyon sürücülerinin ve mühendislerin büyük bölümü erkektir (Akt: Hogg, 2007: 387). Belli meslekler kadın mesleği diye etiketlenmiştir ve daha az itibar görmektedir (Hogg, 2007: 387). Ayrıca erkekler için kullanılan sıfatların, kadınlar için kullanılanlara oranla, daha güçlü, etkin ve eril olarak değerlendirilmesi şaşırtıcı değildir (Fine,2011: 232).

Toplumsal cinsiyet rollerine dair stereotipler ve toplumun cinsiyetlere ilişkin sahip olduğu inançları, eşcinsellere yönelik önyargıları temsil edebilmektedir. Çünkü toplumsal cinsiyet şemaları, heteroseksüel bedenleri inşa etmektedir.

Sosyolog Barbara Rothman, bir grup anneden hamileliklerinin son üç ayında fetüslerinin hareketlerini tarif etmelerini istemektedir. Hamileyken bebeklerinin cinsiyetlerini bilmeyen kadınlar arasında, erkek ve kız bebeklerin tarif edilme şeklinde (ortaya çıkacağı üzere) belirli bir örüntü yoktur. Fakat doğmamış bebeklerinin cinsiyetini bilen kadınlar, oğullarının ve kızlarının hareketlerini farklı tarif etmektedir. Hepsi “etkin”dir ama erkek etkinliği daha çok “canlı” ve “güçlü” olarak tarif edilmektedir. Kadın etkinliği tam tersine daha yumuşak biçimde tarif edilmektedir. “Şiddetli değil”, “aşırı enerjik değil”, “çok etkin değil”, vb. nitelemeler genellikle kızlar için kullanılmaktadır (Fine, 2011: 206).

McGill Üniversitesi araştırmacıları 2004’te ebeveynlerin iki Kanada gazetesine verdiği, yaklaşık dört yüz doğum ilanını analiz etmiş ve bu ilanları mutluluk ve gurur

ifadesi açısından incelemiştir. Erkek çocuğu ebeveynlerinin haberlerde daha çok gurur, kız çocuklarının ebeveynlerinin ise daha çok mutluluk ifade ettiği bulunmuştur (Fine, 2011: 208).

Ebeveynler, bebeklere verilen isimlerinin ilk harflerini de örtük zihin düzenleriyle cinsiyetlendirmektedirler. Bu bağlamda, doğumdan önce ya da doğmadan cinsiyetlendirilen bedenler, ebeveynlerinin zihinsel şemalarının ve örtük zihinsel düzenlerinin kurbanı olabilmektedirler. Örtük ve açık süreçlerin algılarımızı, hislerimizi ve davranışımızı oluşturacak şekilde nasıl etkileştiğinin düğümünü çözen sosyal psikologlar, “zihnimizde açık izin olmadan ne olup bittiğini” anlamının önemini vurgulamaktadırlar,

Erkek çocuklarına annenin ilk isminin ilk harfinden ziyade babaninkiyile başlayan isimler verilme ihtimalinin daha yüksek olduğunu, kızlara ise anne ve babanın isminin ilk harfiyle başlayan isimlerin eşit derecede dağıtıldığını bulgulamışlardır. Diğer bir deyişle, ebeveynler bilinçsizce erkek çocuklarına aşırı değer yüklemektedirler (Fine, 2011: 209).

Cinsiyetçilik ve ırkçılığın çağdaş tezahürleri genelde “dolaylı, belli belirsiz ve (bazı durumlarda) bilinçsizdir. Modern toplumlarda erkek ve kadınlar yasal olarak ve hiç şüphesiz birçok ebeveynin gözünde eşit statüyle doğar ve onlara aynı fırsatlar verilir. İstmeden ve fark etmeden, daha doğar doğmaz, farklı nitelikler için erkek ile kız çocuklarına farklı değer veriyor olabiliriz. Bu çıkış noktasıyla, ebeveynlik daha doğumdan önce başlamaktadır (Fine, 2011: 209).

Öte yandan, erkek-kadın ayrımı daima betimleyici bir nötr ifade olarak değil, bir değer ifadesi olarak kullanılmıştır (Berktaş,2010: 24). Bir diğer ifadeyle, batı felsefe tarihindeki en ünlü kadın düşünürlerden olan Simone de Beauvoir erkeğin kadın karşısındaki manasız tebarüz ettirilişini eleştirmektedir. Simone de Beauvoir, insanlık tarihi boyunca kadının, erkekler tarafından, erkeğin ötekisi olarak tanımlandığını, doğa ve beden ile özdeş kılınarak kültür ve uygarlık yaratma sürecinden dışlandığını söylemektedir (Berktaş,2010: 26).

Simone de Beauvoir’ın aktarımında, kadınlık ve erkeklik kalıplarını belirleyen sembolik yapılar, bütün toplumlarda bir uzlaşmaz karşıtlıklar (dikotomiler) diyalektiğine uyar. Bu diyalektikte, eril olan kültür ile dişil olan da doğa ile

ilişkilendirilir. Birbirine karşıt biçimde kurgulanmış bu iki alan arasında hiyerarşik (eşitsiz) bir ilişki vardır. Tıpkı kültürün doğaya egemen olması gibi, erkek de kadına göre egemen konumdadır (Berktaş, 2010: 26). Kadınlar hem erkekler gibidir, hem de değildir: Erkekler gibi insandırlar ama kültür ve toplum içindeki özel işlevleri, erkeklerden farklı bir biçimde, erkekler arasında değiş tokuş edilmektedir (Berktaş, 2010: 26). Cinsiyetin toplumsallaşması olgusunda aile, kadın ve erkeğe sosyal görevler yüklemektedir. Ailedeki eril güç, kendini ataerkil toplum içinde pekiştirmektedir. Çünkü aile çocuğun yetiştirildiği ve çocuğun toplumsallaşmayı yaşadığı ilk alandır. Ailede toplumsallaşma, çocuğun cinsiyetine kılavuzluk eden isim ve kıyafetleri ile başlamaktadır. Çocuklara verilen isimler cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığın başlangıcı sayılabilmektedir.

1.6. TOPLUMSAL CİNSİYET VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜ İLİŞKİSİ

Toplumsal cinsiyet kadınların ve erkeklerin biyolojik özelliklerinin ötesinde sosyal ortamda yerine getirdikleri rol ve görevlere işaret eden bir kavramdır. Kadın ve erkeğe yüklenen sosyal görevleri Dökmen şu şekilde ifade etmektedir: Toplumsal cinsiyet, bireyi kadınsı ya da erkeksi olarak karakterize eden psikososyal özelliklerdir (2014: 20). Toplumsal cinsiyet bu bağlamda, sosyal ortamdaki cinsler için birer norm olan hakları ve yükümlülükleri içermektedir. Dökmen bu birer norm olan hak ve yükümlülükleri şu şekilde ifade etmektedir: Sosyal rol, toplum tarafından tanımlanan, bir sosyal kategorideki bireylerin hepsinden beklenen, öğrenilmiş tepkilerdir (2014: 82).

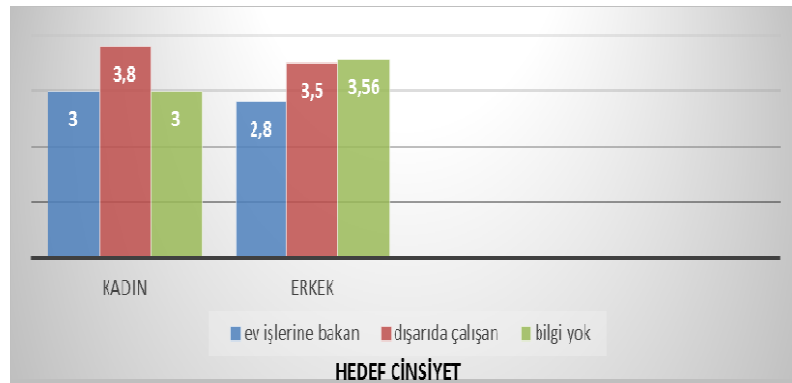
Sosyal roller, insanların bilişsel ve sosyal yargılarından oluşur. Önyargılarımızın toplumsal cinsiyet rollerimizi değişmez kılan bilişsel yargılar olduğunu Dökmen şu şekilde açıklar: Belli bir grubun üyelerine yönelik olumsuz tutumun adı önyargıdır (2008: 98). Cinsiyet rollerimizi değişmez kılan sosyokültürel etkenleri Dökmen şöyle açıklamaktadır: Önyargılar, kalıp yargılar gibi bazı işlevlere sahiptirler ve bu nedenle de değişmeye dirençlidirler (2014: 99).

Kadın cinsiyet rolünün, kadın cinsiyetindeki bireylerin kadına uygun rolleri yerine getirmeleri gerektiğini belirten birtakım kurallar veya kültürel olarak saptanan beklentiler haline gelişini Balkır şöyle açıklamaktadır: Çocukluktan başlayarak bireylerin benlik imgelerinin önemli bir parçasını toplumun beklentileri oluşturur.

Böylece hem kadınların hem de erkeklerin düşünceleri, tutum ve davranışları, bu beklentilere göre biçimlenir (2008: 11). Erkeğin kadın karşısındaki yüksek statüsü, kadının mesleğindeki algıyı da değiştirmektedir. Şekil:1, cinsiyetten bağımsız olarak, ev işleriyle uğraşan kişilerin (kendi özellikleri açısından) dışarıda çalışan kişilerden çok daha dişil (feminen) algılandıklarını göstermektedir. Bu durum şunu ifade etmektedir: Belli roller cinsiyete göre ayrıştırılmış olabilir. Kadınlar giderek erkeklere ait olduğu düşünülen rolleri üstlendikçe, cinsiyetle ilişkili stereotiplerde de adamakıllı bir değişme olacaktır. Ancak bunun tersi de mümkündür: geleneksel olarak erkeklere ait olan bir rol giderek kadınların eline geçebilir ve böylece değerden düşebilir (Hogg, 2007:388).

Kız ve erkek öğrenciler, “ev işleriyle uğraşan” bir kişiyi, tüm zamanlı olarak dışarıda çalışan birine kıyasla ve de hedef kişinin cinsiyetinden bağımsız olarak, ağırlıklı olarak feminen diye derecelendirmişlerdir.

Daha Eril

Daha Dişil

Şekil 1.1.Cinsiyet ve Mesleki Statünün Bir Fonksiyonu Olarak Özellik Derecelendirmeleri (Akt: Hogg, 2007: 388).

Cinsiyetle ilgili geleneksel stereotiplerin aktarılması ve sürdürülmesinde en etkili güçlerden biri medyadır (Hogg, 2007:388). Televizyondaki çekim ölçekleri ile cinsiyet rolü taçlandırılır. Archer, Iritani, Kimez ve Barrios bu yöntemi açıklamak için erkeklerin sergilenirken (resmedilirken), baş kısmına ağırlık verildiğini, buna karşılık kadınlar söz konusu olduğunda ağırlığın vücuda kaydığını anlatmak üzeri “yüzcülük” diye bir terim kullanmaktadırlar. Yüzcülüğün aktardığı görüş şudur: kadınların erkeklere göre, entelektüel kapasitelerinden çok fiziksel görünüşleri önem taşır. Fotoğraflarda yüzün ön plana çıkarılması hırs ve zekâyı gösterme amacına hizmet etmektedir (Akt. Hogg, 2007: 389).

Kadınların erkeklerle kıyaslanması, heteroseksist cinsel rejimin pekiştirildiği ataerkil toplumlarda görülebilmektedir. Eril hegemonya, ataerkil toplum yapısının temsilidir. Eril kimliğin dışı kimliğin karşısındaki dominantlığı, toplumsal cinsiyetin heteroseksist hegemonya normlarını temsil edebilmektedir. Bu bağlamda Orçan toplumsal cinsiyet rolünü açıklamaktadır; 1988 yılında DPT tarafından yirmi bin civarı hane halkı ile yapılan ankette “kadınların aile içindeki en önemli görevi” şöyle sıralanmıştır. Ev işlerini yapmak, çocuklarını yetiştirmek, onları terbiye etmek, eşine ve çocuklarına manevi destek olmak, çocuklarına ve kocasına bakmak, çocuk doğurmak ve aile bütçesine katkıda bulunmak (Orçan, 2008: 46). 2006 yılında TÜİK tarafından yapılan bir başka ankette, ev işlerinde Türk kadın ve erkeğinin iş paylaşımına bakıldığında, cinsiyete bağlı geleneksel alışkanlıkların ve paylaşımın ev ve aile ortamında halen yoğunluklu bir şekilde devam ettiği görülmektedir. Yemek yapma, ütü yapma ve sofranın kurulup kaldırılması gibi ev işlerinde, kadınların bu işleri daha fazla yaptığı görülürken, faturaların ödenmesi ve bakım onarım işlerinin yapılması konusunda erkeklerin oranı daha fazla çıkmıştır (Orçan, 2008: 47).

Rol şemaları, belli rollerdeki kişilere ilişkin bilgi yapılarıdır. Örneğin pilotlar (uçakların uçmasını sağlayan pilotların kabinde viski içerken görülmemeleri gerekir) ve doktorlar (onlar bize bütünüyle yabancı olsalar da kişisel sorular sormalarına izin verir, önlerinde soyunuruz) (Hogg, 2007: 73). Fine’ın Rudman ve Glick’ten alıntılacağı örneğe, çocuklar için kurgulanan fantastik maceraların içine yerleştirilen cinsiyetçilik olgusunu ortaya koymaktadır. Çocuk medyası, onlara toplumsal erkek ve kadın rollerinin gerçekliğini aşabilecek olasılıklardan bir nebze sunan hayali bir dünya aktarmayı benimsemekten ziyade, onları sık sık toplumsal cinsiyet rolleriyle sınırlandırmaya devam eder (Fine, 2011: 230).

Bu anlamda medya, olması gerekenin ne olduğuna dair bir mutabakat yaratır. Toplumsal anlamlandırmalarla bebek, biyolojik bir varlıktan öte toplumsal bir varlıktır ve anlam yüklüdür. Bu tür yaklaşımlarla, medyanın inşa ettiği roller de meşrulaştırılmaktadır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rollerimizin kapsamında bahsetmeye çalışılan konu, sosyokültürel yapılanmalarla ortaya çıkan heteroseksist hegemonya normlarının toplumsal cinsiyet rollerimizi inşa edebilmesidir. Medya hegemonyası, toplumsal cinsiyet rollerimiz üzerinde ideolojik bilinç oluşturabilmektedir.

1.7. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLÜNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

Freud'un hazlarından başlayarak, ailede tamamlanan kişilik bloklarının heteroseksist cinsel rejimin pekiştirilmesine götüren normlarından bahsedilmiştir. Psikoanalitik yaklaşım temelde Freud'un görüşlerine dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyete ilişkin de ilk kuramsal açıklamadır.

1.7.1. Psikanalitik Kuram

Her insanın ana rahminde başlayan embriyonel gelişimi, doğumla birlikte yeni bir boyut kazanmaktadır. Bu yeni boyutta, çocuktaki libido bedenin belli bölgelerine yönelmektedir ve ailenin tavrı da bu aşamada çok önemlidir.

Beş gelişim döneminin hemen her birinde bireyin psikolojik enerjisi ve cinsel ilgisi (libido) bedenin belli bölgesine yönelir ve birey sağladığı doyumun düzeyine (az ya da çok oluşuna) göre ya o dönemde takılı kalır ya da bir sonraki döneme kısmen veya tamamen geçebilir (Dökmen,2014: 42). Aile faktörü, çocuğun erken dönemde ilk özdeşiminde önemli bir faktördür. Aile bireylerindeki cinsiyet rollerini içselleştirerek, bilinçaltı süreçleri etkilenmektedir.

Çocuk kendi cinsiyetindeki ebeveyniyle özdeşim kurarak onun özelliklerini alır ve sonuç olarak erkek çocuklar nasıl bir erkek olmaları gerektiğini; kız çocuklar da nasıl bir kadın olmaları gerektiğini öğrenirler (Akt: Dökmen, 2004: 55). Çocuğun belli dönemlerde kalmasında ya da ilerlemesinde aile faktörü önemlidir.

1.7.2 Biyolojik Kuram

Cinsiyetler arasında biyolojik farklılıkların olup olmadığını anlamak için insan davranışlarını yöneten beyne, beynin yapısına ve işlevlerine bakılmaktadır. Kısaca kadın ve erkek beyni arasında, yapısal ve işlevsel farklar olup olmadığı belirlenmeye çalışılmaktadır. Dolayısıyla hiçbir beyin diğerrinin aynısı değildir, beynimiz düşünmemize, hissetmemize, hareket etmemize yardımcı olduğu gibi bilişsel birtakım farklılıkları da beraberinde getirebilmektedir. Dökmen kadın ve erkek beyninin bilişsel yapısını şöyle açıklamaktadır: Biyolojik açıklamalar, kadın ve erkeğin beyin yapılarının farklı olduğunu ve bunun da bilişsel işlevlerde farklılaşmaya yol açtığını ileri sürmektedir. Kadınların sözel yeteneklerinin erkeklere göre daha gelişmiş olması, buna

karşılık erkeklerin mekânsal yeteneklerde daha iyi olmaları, yine beyin özelleşmesine dayanarak açıklanmakta ve toplumsal cinsiyet farklılıklarının nedeninin biyolojik farklılıklar olduğu vurgulanmaktadır (2014: 50).

Hormonlara dayanarak, cinsiyet farklılıklarını Dökmen açıklamaya çalışmaktadır. Hayvanlar üzerinde yapılan bir deneyde ve insanlarla ilgili klinik gözlemlerde hormonal değişikliklerin davranışları değiştirdiği belirlenmiştir. Androjen (bir erkeklik hormonu) düzeyi artırılınca dişilerde dövuşgenlik, hadım edilince de erkeklerde dişi çiftleşme pozisyonuna uygun yapısal değişiklik ortaya çıkmaktadır (Dökmen, 2014: 51).

Hormonlarla ilgili araştırma, doğum öncesi bebeğin erkek olmasını sağlayan androjen hormon düzeyi ile ilgilidir. Hamilelik sırasında normal gelişen fetüslerin androjen hormonunun yüksek olması daha sonra çocukluk yıllarında kızların oyun tarzının daha erkeksi olmasına yol açabilmektedir.

Klinik bulgular, doğum öncesi dönemde bebeğin erkek olmasını sağlayan androjen hormon düzeyinde sorunları olan kişilerle yapılan çalışmalardan elde edilmiştir. Androjen düzeyleri yüksek olduğu belirlenen kız çocukları üzerinde yapılan incelemeler, kontrol gruplarıyla yapılan karşılaştırmalar, cinsiyet hormonu-davranış ilişkisini gösterir niteliktedir. Bu kızların kontrol grubundakilere kıyasla daha erkeksi davranışlar gösterdikleri, ev dışı oyunları tercih ettikleri, erkeklerle oynamayı yeğledikleri, ev işleri yerine mesleklere yöneldikleri, bebelere ilgi göstermedikleri vb.belirtilmiştir (Dökmen,2014: 51).

Bu iki tür araştırmanın sonucuna göre, biyolojik kuramda cinsiyet farklılıkları hormonlar, beyin yapısı ve işleyişiyle açıklanmaktadır. Dolayısıyla hormonlar davranışları şekillendirmektedir. Erkeklik hormonu (androjen) ile bu değişmektedir. Bu hormon, beyinde dâhil olmak üzere bebeğin vücut yapısının tamamının gelişimini değiştiren en önemli hormondur.

Ancak, toplumsal cinsiyet dengelerinin değiştiğini gözlemlemek de söz konusudur. Kadınların ve erkeklerin yaptıkları mesleklere doğuştan bakma her ne kadar kabul görebiliyorsa da biyolojik cinsiyeti kız olan çocuğun, yüksek testosteron seviyelerine maruz kalmasında göstermiş olduğu erillik davranışlarını yadırgamamak gerekir. Kontenital adrenal hiperplazi (KAH) denilen bir durumda çocuğun genetik durumu, fetüsün son derece yüksek testosteron seviyelerine maruz kalmasına neden

olmaktadır (Fine,2011:136). KAH'li kızlar, kontrol gruplarına oranla daha çok erkek faaliyetleriyle meşgul olmakta ve erkek oyuncaklarıyla oynamaktadır (erkek çocuklar daha sık olmasa da) ve kız çocukları ve faaliyetlerine de daha az ilgilidirler (Fine,2011:138). KAH'li kızların fetüs testosteronlarının beyni kontrol ettiği ve davranışlarına yansıdığı tartışılabilir. KAH'li kızlar mesela mücevherlere, zarif şeylere ilgi duymak, kız kıyafetleri giymek ve kıza has bir karaktere bürünmek gibi şeylere az ilgi göstererek hormonları etkilenmemiş kızlara oranla daha yüksek skor yapabilmektedirler (Fine, 2011:138). KAH'lı kadınlardan çocukluk faaliyetlerini hatırlamaları istendiğinde, bir ankette kontrol grubundakilerden oldukça farklı bir skor yaptıkları görülmüştür (Fine, 2011:138). Biyolojik yaklaşım içinde de alınabilecek bir diğer araştırma ise, sosyo-biyolojik yaklaşımdır. Sosyo-biyolojik yaklaşım milyonlarca yıllık evrimsel süreci ve genetik değişimi cinsiyet farklılıklarını açıklaması için temel almaktadır (Dökmen,2014: 53). Kalıtsal ve evrimsel tabanda toplumsal davranışları inceleyen sosyo-biyolojiyi Dökmen şu şekilde açıklamaktadır: Sosyobiyojoloji, sosyal davranışın biyolojik süreçlerden ve genetik faktörlerden etkilenen bir disiplindir. Bu disipline göre, diğer türler gibi, insanoğlu da kendi genlerinin geleceğe taşınmasını ve genetik özelliklerin kuşaklar boyu yaşamasını sağlama yollarını geliştirmiştir. Bu görüşe göre toplumsal cinsiyet rolleri de bu amaçla ortaya çıkmıştır (2014: 53).

Dolayısıyla, sosyo-biyolojide, genlerin insan davranışını oluşturmada merkezi bir rol oynadığı kabulünün üzerinde durulmaktadır. İnsan doğası, annelik değerleriyle ve babalık değerleriyle kodlanmıştır. Burada da söylenmek istenen şudur: Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla oluşan annelik, erkek egemenliği, vb. bütün “evrensel” insan özellikleri, milyonlarca yıllık bir biyolojik evrimle biçimlenip genetik bir programın parçaları olmuşlardır. Bunların değişebilmesi için, hormonların şekillendirdiği dış görünüme biraz içerden de bakabilmeyi başarmak gerekmektedir.

1.7.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı Bandura tarafından, öğrenmenin sosyal etkinliklerinin ortaya konması amacıyla geliştirilmiştir. Toplumsal cinsiyetleri tipleştirme davranışının gelişiminin sosyal öğrenme kuramına göre açıklanması ise Mischel tarafından açıklanmıştır. Bandura'nın aktarımına göre, sosyal öğrenme kuramında özellikle iki

öğrenme sürecine önem verilmektedir. Bunlar: “Edimsel koşullama” ile “Model alma”ve “Taklit”tir (Dökmen,2014: 59).

Olumlu davranışların arttırılmasında ve olumsuz davranışların azaltılmasında ödül ve cezanın önemini Dökmen şu şekilde açıklamaktadır: Ödüllendirilen ya da olumlu sonuçları olan (pekiştirilen) davranışın gelecekte tekrarlanma olasılığı artmaktadır. Cinsiyetine uygun davranışlarda bulunan çocuk ödüllendirilir, cinsiyetine uygun davranmazsa cezalandırılmaktadır (2014: 60).

Uygun olan ya da olmayan davranışı çocuklar, model alma ve taklit yoluyla öğrenirler. Çocukların çevrelerinde gördükleri kişileri taklit ederek öğrenmelerini Dökmen şu şekilde açıklamaktadır: Gözlenen figürler (ana, baba, öğretmen, arkadaş, beğenilen herhangi bir kişi, televizyondaki kahraman vb.) model alınmakta ve bu figürlerin davranışları uygun bir zamanda taklit edilmektedir. Cinsiyet rollerinin kazanımında da genellikle kız çocuklar annelerini ve kadın figürlerini, erkek çocuklar da babalarını ve erkek figürlerini model almakta ve taklit etmekte (2014: 60).

Çevresindeki kişileri taklit eden çocuk gerçekleştirdiği edimleri gözlemleyerek ödül ya da ceza alan davranışları ayırt etmektedir. Dökmen bu ayırt etmeyi şu şekilde açıklamaktadır: Bu süreç, çocukların, ödül aldığını gözledikleri davranışını taklit etmelerine ve cezalandırıldığını gözledikleri davranışını taklit etmemelerine yol açmaktadır (2014: 60).

Belli grup tercihlerine yönlendirilen çocuklar, bir süre sonra bulunduğu grubun edimlerini tekrar etmektedirler. Bir araştırmada üç ila beş yaşındaki yuvaya giden çocuklar gelişigüzel Mavi ve Kırmızı gruba alınmış, üç haftalık bir süreden sonra bütün çocuklar her gün kırmızı ya da mavi tişört giymişlerdir (alındıkları gruba göre). Bir sınıfta öğretmenler bu ayrımı bir yana bırakmışlar, renk gruplarından bir daha bahsedilmemiştir. Fakat diğer sınıfta öğretmenler iki kategoriye sürekli başvurmuşlardır. Çocukların odaları, mavi ve kırmızı etiketlerle süslenmiş, kapıda onlara Mavilerin bir tarafta Kırmızılarının bir tarafta hizaya girmesi söylenmiş ve düzenli olarak grup etiketlerine göre çağrılmışlardır (Günaydın “Maviler” ve “Kırmızılar”). Üçüncü haftanın sonunda belirli konularda, her çocuğun fikri analiz edildiğinde, üç hafta Kırmızı ve Mavi diye kategorize edilmenin çocukların görüşlerinin taraflı hale gelmesine yettiği sonucuna ulaşılmıştır (Fine,2011:238-239).

Aries ve Smith ise, konuşmadaki cinsiyet farklarını ele almışlardır. Konuşma tarzındaki toplumsal cinsiyet farkları, Batı ülkelerinde sıklıkla araştırılmıştır. Örneğin kadınların daha konuşkan, kibar, duygusal, olumlu, destekleyici, teklifsiz ve daha az iddialı oldukları; ev ve aile yaşamları hakkında daha fazla konuştukları söylenmektedir. Bu farklar fazlasıyla ortama bağlıdır (Hogg, 2007: 627).

Cinsiyet rollerinin ana-babalar, öğretmenler, akranlar ve yakın çevre önemli olmakla birlikte kitle iletişim araçlarının (medyanın) önemi de büyüktür (Dökmen, 2014: 61).

Cinsiyetle ilgili geleneksel stereotiplerin aktarılması ve sürdürülmesinde en etkili güçlerden biri de medyadır (Hogg, 2007: 388).

İnsanların grup üyeliği temelindeki kişilik, tutum ve davranışları hakkında geniş kabul görmüş sayıltılar insanlara dair izlenimleri güçlü biçimde etkiler: Örneğin etnisite, uyruk, cinsiyet, ırk ve sınıf. Bunlar stereotiplerdir. İl kez tanıştığımız insanların en göze çarpan özelliklerinden biri onların belli bir kategorinin (örneğin, cinsiyet kategorisi) üyesi olmalarıdır ve bu, stereotiple tutarlı bir izlenim oluşturma çabasıyla ilintili bir durumdur (Hogg, 2007: 69).

Stereotiplerin oluşturulması, kabullerimize karşı önyargılarımızı inşa etmektedir. Aslında, edimsel koşullanma, model alma ve taklit ile öğrenilenler aynı zamanda sosyal öğrenme ile stereotipleri de belirlemektedir. Böylece bu durum, bir gruba ya da grup üyelerine yönelik olumsuz düşüncelerin yanı sıra hoşlanmama, hor görme, kaçınma ve nefret etmeye kadar uzanan olumsuz duyguları içeren tutumlara da yol açabilmektedir. Dolayısıyla, ayrımcılık, bir gruba veya grubun üyelerine karşı önyargılardan beslenen olumsuz tutum ve davranışların tümüyle ilgili bir süreçtir denilebilir.

Toplumsal cinsiyet ise, toplumun oluşturduğu şemalar, önyargıları güçlü bir biçimde harekete geçirmektedir. Sosyalleşen çocuk, bir grup kimliğine ve kalıp yargısına bürünebilmektedir.

Toplumsal cinsiyet, küçük bir çocuğun dünyasında başından beri diğer her şeyin önüne geçen bir sosyal kategoridir. Kıyafet ve aksesuarlarla ilgili teamüller, toplumsal cinsiyetin had safhada ve bariz görsel olduğu erkek ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyetlerine göre, özellikle eğitimle ilgili ortamlarda, düzenli olarak etiketlendiği ve düzenlendiği anlamına gelir (Fine, 2011: 239).

Ebeveynlerin oluşturduğu toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla, toplumsal cinsiyet kimliği, toplumsal cinsiyet kalıp davranışlarını pekiştirmektedir. sosyal öğrenme kuramı çocuklarda cinsiyet kalıp yargılarının oluşmasında ve gelişmesinde büyük ölçüde etkilidir. Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, çocukların da toplumsal cinsiyet kimliği, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve toplumsal cinsiyet etiketlerini meşrulaştırmaktadır. Ebeveynin yargılarıyla davranışlarını şekillendiren çocuk, bu sefer de medyanın katılım gösterdiği stereotipler çocuk üzerinde iyimser bir hava yaratmaktadır.

1.7.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Sosyal biliş, sosyal psikolojide kullanılan, biliş'in bizim toplumsal davranışımızı nasıl etkilediği üzerinde ve onun daha geniş ve daha yakın toplumsal bağlamlar tarafından ne şekilde etkilendiği üzerinde yoğunlaşan bir yaklaşımdır (Hogg, 2007:64).

Çelişkili düşüncelere ya da inançlara sahip olmak rahatsız edicidir. Bu yüzden sahip olduğumuz inanç, bilgi ya da davranışlarımızın birbiriyle tutarlı olması önemlidir.

Bilişsel yaklaşımın temel sayıtlısına göre, insanların bilişsel tutarlılığa ihtiyaçları vardır; bu ihtiyaç, kendilerine ve dünyaya ilişkin tutarlı ve dengeli bir görüş oluşturmayı ve sürdürmeyi istemelerine yol açar (Dökmen,2014: 65).

Bilişsel tutarlılık çocuklukta başlamaktadır. Çocukluktaki hareket yeteneği gelişiminde beynin rolünün, uyarılmışlıkla ve bu uyarılmışlığın çevreyle alakalı olduğunu Gander ve Gardiner şu şekilde belirtir: Beyin korteksinin gelişimi ve kullanılması daha çok, insanla çevre arasındaki sürekli etkileşimin sonucudur (2010: 137).

Sosyal biliş, insanlar hakkındaki bilgiyi nasıl işleyip nasıl depoladığımız ve bunun insanları algılama ve onlarla etkileşime girme biçimimizi nasıl etkilediği öğretisidir (Hogg, 2007:64). Kohlberg'in tanımlamasına göre, çocukların cinsiyet rol gelişimleri üç dönemde gerçekleşmektedir. 2-3,5 yaşları arasında gözlenen cinsiyeti etiketleme dönemi, 3,5-4,5 yaşları arasındaki cinsiyetin kararlılığı dönemi ve yaklaşık 4,5-7 yaşları arasındaki cinsiyetin değişmezliğidir (Dökmen,2014: 66).

Cinsiyeti etiketleme döneminde çocukları insanların iki cinsiyetten birine ait olduklarını yavaş yavaş farkına varmaya başlarlar ama önceleri kız ya da erkek olmak

bir isim sahibi olmaktan farklı değildir ve başkalarının cinsiyetini her zaman doğru olarak bilmeyebilirler. Ancak kendilerinin kız ya da erkek olduklarını bilirler ve cinsiyetlerini doğru olarak etiketleyebilirler. Bu dönemde çocuklar, cinsiyetin kalıcılığını ve değişmezliğini henüz kavrayamamışlardır, örneğin bir kız çocuk, büyüyünce baba olacağını söyleyebilir (Dökmen, 2014: 66). Cinsiyetin kararlılığı döneminde, çocuklar bir kişinin cinsiyetinin sürekliliğini anlamaya başlar, yani bebekliğinde kız ya da erkek olanın büyüyünce de aynı cinsiyette kalacağını bilirler. Objelerin fiziksel görünüşleri farklılaşınca farklı olduklarını düşünürler (Dökmen, 2014: 67). Cinsiyetin değişmezliği döneminde, çocukları artık cinsiyetin değişmezliği ilkesini kazanmışlar ve cinsiyetin fiziksel görünümünden bağımsız olduğunu, dış görünüm ne olursa olsun değişmeyeceğini kavramışlardır (Dökmen, 2014: 68). Çocuklar sosyal öğrenmeyle kazandıkları davranışları bilişsel süreçlerinde işlemeye başlamaktadırlar. Bu süreçler çocuğun inanç, duygu ve eylemlerini oluşturmaktadır.

Öbür yandan, biyolojik faktörleri vurgulayan toplumsal cinsiyet, cinsiyet kalıp yargılarıyla hareket ederek bilişsel performans üzerinden cinsiyetlendirilmiş ölçme ve değerlendirme de yapmaktadır. Araştırmacılardan Deena Skolnick ve Weisberg ilgili konuya açıklık getirirken toplumsal olarak inşa edilen bilişsel farklılıklara örnek vermektedirler.

Mekânsal ilişkisel görevlerle ilgili olduğu düşünülen sağ premotor alanın beyin taramaları kadınların erkeklere oranla daha düşük performans sergilemesinin farklı beyin tepkileri yarattığını göstermiştir (Fine, 2011: 187).

Toplumsal olarak inşa edilmiş bilişsel farklılıklar da kalıp yargılarla meşrulaştırılmaktadır. Erkek değişkenlerinin diğer ülkelerde de görülüp görülmediğini anlamak için sözel, matematik ve mekânsal yeteneklerdeki değişkenliklerin biyolojik farklılıkları karşılaştırılmıştır. Arada büyük bir değişkenlik bulunamamıştır. Her bilişsel alanda, kadınların puanlarının erkeklerinkinden daha değişken olduğu ülkeler olduğu bulgulanmıştır (Fine, 2011: 195). Beyinde gördüğümüz her biyolojik cinsiyet farklılığını erkek ve kadın doğasındaki farklılıklara atfetme dürtüsü vardır. Nörocinsiyetçilik, zarar veren, kısıtlayan, potansiyel olarak kendi kendini gerçekleştiren kalıp yargıları teşvik etmektedir. Kadının bilişsel farklılıklarla inşa edilmesinin ardından, toplumsal cinsiyet kimliği, toplumsal olarak inşa edilen algılarda makas değiştirmektedir.

1.8. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI AÇISINDAN KADIN KİMLİĞİNİN ALGILANIŞI

Eğitim süreci, parçası olduğu toplumsal yapının egemen ideolojisini yeniden üretir. Eğitim süreci toplumsal sınıf yapısının ve cinsiyete dayalı işbölümünün de yeniden üretilmesini sağlamaktadır.

Toplumsal cinsiyet açısından kadın kimliğinin algılanışına yaptığı katkılar açısından eğitimin, toplumsal fonksiyonunu Tekeli şu şekilde değerlendirmektedir: Eğitim süreci erkek egemen toplumun ideolojisini çeşitli şekillerde yeniden üretmektedir. Kadınlar toplumsal iş bölümünde daha sınırlı ekonomik olanaklar ve sosyal prestij sağlayan mesleklere yönlendirilmektedirler. Bu da kadınların yoğun olarak annelik ve kadınlık rollerinin devamı olan ve üretimden çok iş gücünün yeniden üretim alanlarındaki meslekleri seçmesine neden olmaktadır (Tekeli, 2011: 162).

Daha da belirgin olan konu ise, toplumda yerleşik değer yargılarına göre kadınların erkek özelliği sayılan karar verme konumuna gelmesinin aykırı sayılmasıdır.

Hala önemli karar verme konumlarına erkekler hâkimdir; çoğunluğun kadın olduğu öğretmenlik mesleğinde bile kadın müdürler azınlıktadır (Tekeli, 2011: 163). Kadının erkek gibi olması, ataerkil inşaların devamını sağlayan bir strateji olarak kullanılmıştır. Eril değerlerin yüceltildiği toplumda kadınının değişik söylemlerle temsil edilmesini Şeker şu şekilde ifade etmektedir: Erkekleştirilmiş hafıza ve erkekleştirilmiş toplumsal düşüncede, kocası, çocukları, ailesi, vatanı ve milletin iyiliği ve çıkarı için kadının erkek kılığına girmesi ya da ataerkil namus söyleminde erkek gibi olması iftihar edilecek bir durum olmuştur (Şeker, 2013: 35). Geleneksel erkek değerlerini kadın kahramanlar üzerinden yeniden üreten Türk edebiyatının roman örnekleri arasında Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre" adlı oyunu önemlidir (Şeker, 2013: 35). Bunların kökeninde toplumsal ve kültürel belirlenim yer almaktadır. Kadın kıyafetlerinin Osmanlı'da devlet otoritesinin yasalarınca belirlendiği de göz ardı edilemez.

Bab-ı Ali'nin 16.yy'dan 20.yy'a kadar, kadınların giyebileceği renkleri, feracenin kalınlığını, peçenin ve eşarpların uzunluğunu, kadın mantolarının astarında kullanılacak kumaşın türünü düzenleyen fermanlar çıkarmada son derece cömert davranmıştır (Tekeli, 2011: 53).

Osmanlı döneminde kadının medyadaki konumu ise Türk toplumundaki algıyı ortaya koymasında yardımcı olmaktadır. 1870-1877 arasındaki kısa sürede yayımlanan mizah dergileri Türk basınında çok önemli bir yere sahiptir (Tekeli, 2011: 60).

Hayal dergisi kadın erkek eşitliğini ilk ve son defa Türkiye'nin Batılılaşması, tutuculuğu, modernleşmesi gibi toplumsal boyutta bir tartışma sorunsalından bağımsız olarak ele almıştır. Bu durumu Tekeli şu şekilde değerlendirmektedir: Hayal, kadın erkek eşitliği konusuna el atmıştır. Mizahçılar, kadınla erkeği, metreyle ölçerler, adi mallarmış gibi tartıya vurmuşlardır. Bu karikatürler kadınlara söz konusu ölçü karşılaştırmalarında kimin eşit olamayacakları konusunu göstermeye çalışırlar (2011: 71).

Toplumsal yapının ve egemen ideolojinin meşrulaştırılmasına yardım eden eğitim bu meşrulaştırma pratikleriyle kadının toplumsal rolünün faaliyetlerini kurmaktadır. Türkiye basınının ilettiği mesajlarla kadının toplumdaki yerine ek olarak, sosyal ve bilişsel kazanımlarla geleneksel kadın figürünün ana hatları çizilmektedir.

1.9. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI AÇISINDAN EŞCİNSEL KİMLİKLERİN ALGILANIŞI

Homofobi terimini ilk kullanan kişi George Weinberg'tir. Weinberg, homofobiyi “eşcinsellere yakın ve aynı ortamda bulunmaktan duyulan korku” olarak tanımlamıştır (Oksačan, 2013: 323).

Weinberg'e göre, bu korkunun beş nedeni bulunmaktadır: İlki, kişinin kendisinde bir cinsel arzu ve dürtünün olmasından duyduğu kuşku ve korkudur. Diğer konular ise; dinin etkisi, bastırılmış kıskançlık, eşcinselliğin yerleşik değer yargıları için bir tehdit oluşturması ve cinselliğin yalnızca üreme, aile kurma işleviyle sınırlandırılan gelenekçi anlayışa bir karşı çıkış olmasıdır.

Türkiye toplumundaki siyasi ideolojiler ulusal kimliğin tanımlanmasında cinsel kimliği önemli bir araç kılmaktadır. Erkek olmak, en başta kadına özgü olan şeylerden, kadından ve kadınsılıktan kesin ve kalın çizgilerle ayrılmakta, hele hele kesinlikle eşcinsel olmamakla tanımlanmaktadır (Oksačan, 2012: 308)

Hukuk, ailenin temeli saydığı heteroseksüel cinsel ilişkiyi genel olarak erotikleştirmez veya cinselleştirmez (Akt. Şeker, 2013: 47). Aktarıma göre, transeksüelite olgusu hukuken var sayılmamakta ve norm dışı olan yönüyle, iki çeşit cinsiyet varlık düzeni içine sokulmamaktadır. Zira karşı cinsin kıyafetlerini giymek/benimsemek cinsel rollerin kabullenilmiş rollerine meydan okumaktır.

Toplum tarafından kabul edilirliliği güç görünen bu kimliklerin başına gelenlerden biri de homofobik söylemlerdir. Bu söylemlerin niteliği edebi eserlerde bolca yer almaktadır. Bunlardan Stone Butch Blues (Sevici Türküsü) hikâyesi Feinberg tarafından kaleme alınmış; gey, lezbiyen ve transgender örneklerini içermektedir. Kendini doğduğu andan itibaren erkek gibi hissetmesinin bedelini her türlü tacize, tecavüze, aşağılanmaya maruz kalarak ödeyen Jess Goldberg, Buffalo işçi sınıfı arasında, ekonomik zorluklar içinde büyümüş bir kadındır. Onu bir hanımefendi ve anne yapmaya kararlı iktidar mekanizmalarını ve evini terk ederek fabrikalarda çalışır, ameliyat olur ve hayatını bir erkek gibi yaşamak üzere hormon almaya başlar. Ancak gerçek bir erkek olamamıştır homofobik toplumun gözünde: Hey yumuşakça! İbne! Kız mısın, oğlan mı? naraları bir türlü peşini bırakmaz (Şeker, 2013: s.51).

İktidar, genellikle tıp, psikiyatri, eğitim, aile ve diğer denetim mekanizmalarını kullanarak yayılmaktadır. İktidar tıbbın sağladığı denetimle, tehlikeli olan bir hastalığın kurbanı olan transları da cezalandırmaktadır. Bu cezayı ise, en ötekileştirici kimlik olan HIV ile gerçekleştirmektedir. Bunu da medyanın gazete sayfalarına düşen haberlerden okumak mümkündür. Milliyet gazetesinin 2006 tarihli sayısında yayınlanan “*Üzerine Aidsli Travesti Düştü*” başlıklı haberinde, özetle yoldan geçen zavallı bir esnaf, üzerine düşen AİDS’li travestiden bahsetmekte; travesti olduğunu anlayınca nasıl panikle üzerini yıkadığı ve teste gittiği anlatılmaktadır (Aktaran: Şeker, 2013: 51). Haberin devamını okuduğunuzda ise, Şeker’in deyimiyle, şu tür vurgulamalarla karşılaşılmaktadır: Birinci katta ilişkiye zorlanan travestinin canını kurtarmak için aşağıya atladığı ve bir şahsın üzerine düştüğü yazılmıştır. Travestinin canını kurtarmaya çalıştığı ve cinsel ilişkiye zorlandığı detayı elbette önemsizdir. Özellikle AIDS’li olması vurgulanmıştır (2013: 51). Bu ve benzeri örneklerden de hareketle söylersek, gitgide öldürülen ya da ölüme terk edilen trans bireylerin fermanlarını toplumca daha çok keskinleştirmekteyiz.

1.9.1. Eşcinsel Kimliklerin Dünyada Algılanış Biçimi

Eşcinselliğe doğurgan olmayan bir cinsellik taşıdığı için doğaya karşı işlenmiş bir suç olarak bakılmaktadır. Seagall'ın açıklaması, *"İlk kez 1869'da Macar yazar Karoly Maria Benkert tarafından ortaya atılan eşcinsellik terimi, 1890'larda seksologların incelemelerinde ve "insanın cinsel deneyiminin çeşitliliklerine ilişkin sınıflandırmalarında" kullanmalarıyla yaygınlık kazanmıştır"* şeklindedir (Akt. Oksačan, 2005: 25).

Eski Yunan toplumu tarihte eşcinsel ilişkilerin yaygın görüldüğü toplumların başında gelmektedir. Yunan uygarlığı, eşcinselliğin kurumlaştığı ve toplumsal nitelik kazandığı ilk uygarlık olması bakımından diğerlerinden ayrı bir konumdadır (Oksačan, 2015: 64).

Eski Yunan'da, gelişmiş meta ekonomisinin yarattığı sınıflı toplum yapısı eşcinsellik algısını kölecilik kalıbına sokmaktadır (Akt. Tayfur, 2010: 31).

Eşcinsel ilişkilerin Yunan Kölecilik toplumunda kuramsal ve kurumsal yetkinliğe kavuşmasının başlıca nedenlerini sıralayacak olursak: (Oksačan, 2012: 69).

- ✓ Gelişmiş meta ekonomisi,
- ✓ Köleciliğin egemen üretim biçimi durumuna gelmesi,
- ✓ Sınıfsal farklılık ve çıkarların yeğînleşmesidir.

Osmanlı Bab-ı Ali'de, kadınların kıyafetlerinin sınırları yasayla belirlenirken, 1960'larda özgürlükler ülkesi Amerika'nın cinsiyetçi tutum sergileyerek Travesti ve Eşcinsellerin kılık kıyafetlerine yasak getirmesi dikkat çekicidir.

1960'lar boyunca Amerika'da karşı cinsiyetin kıyafetlerini giymek yasaklandı, üniversiteler, eşcinsel olduğundan şüphelenilen öğretmenlerin işine son verdi, pek çok bar, kulüp izlenmeye alındı. Polis baskınlarında kimliği olmayanlar veya üzerinde cinsel kimliğini belirleyecek herhangi bir nesne taşımayanlar tutuklanıyordu. Kadın travestilerin, kadınlıklarını kanıtlayabilmeleri için üç adet kadınsı giysi giymeleri gerekiyordu" (Şeker, 2013: 40). İ.Ö. 2000-3000 arasındaki döneme değîn giden eşcinsellikle ilgili en eski yazılı belgeler Eski Mısır, Sümer ve Hitit uygarlıklarından kalmadır (Oksačan, 2012: 36).

Eşcinsellik konusunda özel bir önemi olan iki eski doğu halkı vardır: Hititler ve Yahudiler. Nitekim İ.Ö. 1400'lerden kalma bir Hitit yasa derlemesinde erkekler arasında evliliğe izin veren bir madde belirlenmiştir (Oksačan, 2012: 101).

Eski Yunan uygarlığı tarihinin büyük bölümünde eşcinsellik, sanat için bir esin kaynağıdır. Çıplak erkek figürleriyle başlayan bu akım, İ.Ö. 4. ve 5. Yüzyıllarda heykel sanatıyla yüceltilmiş ve bir daha da eşine rastlanmayan bir yoğunluğa varmıştır. Eski Yunan şiirlerinde de eşcinselliğe dayanan esinin büyük yeri vardır. Ama yalnızca erkek eşcinselliği değil, kadın eşcinselliği de işlenmektedir (Oksačan, 2012: 106). Akdeniz uygarlığında eşcinselliğin görece olarak daha serbest olduğu, sosyal açıdan kabul gördüğü, hatta bazı boyutlarıyla yüceltildiği bir ülke de Yunanistan'dır. Burada sodomistik (erkeklerle genç erkekler arasındaki) ve lezbiyenlik (kadınlarla başka kadınlar arasındaki) aşklar gelişip serpilmiş; edebi, sanatsal ve hatta felsefi açıdan saygınlık bile kazanmıştır (Oksačan, 2012: 102). Bunlar da göstermektedir ki, eşcinsellik algısı batı tarihinin ilk dönemlerinden itibaren toplumsal ve kültürel hafızada güçlü biçimde yer etmiş bir olgudur.

1.9.2. Eşcinsel Kimliklerin Türkiye’de Algılanış Biçimi

Türkiye’de eşcinselliği yasaklayan herhangi bir yasa olmamakla birlikte, cinsel yönelim ayrımcılığı yaygındır. Bu ayrımcılık, eşcinselliğin bir “hastalık” olarak görülmesi, dolayısıyla ‘tedavi’ edilmeye çalışılmasından, trans ve eşcinsel cinayetlerine kadar geniş bir insan hakkı ihlali alanı yaratır.

Türkiye’nin anayasasında “dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep” gibi ayrımcılık sebeplerine açıkça yer verildiği halde, “cinsel yönelim” olgusuna yer verilmediği görülür.

Eşcinsellik veya cinsel yönelim konusunda olumlu ya da olumsuz bir düzenleme 1982 Tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında bulunmamaktadır. Anayasanın Kanun Önünde Eşitlik başlıklı 10. Maddesine göre: Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir (Aydın, 2007: 5).

En az hukuk kadar toplumsal bir olgu da kültürdür. Bazı kültürlerde eşcinsellik doğal ve insan cinselliğinin doğal bir varyasyonu olarak görülürken, diğer kültürlerde doğal karşılanmamaktadır.

Bireylerin içinde bulunduğu toplumların belli normları bulunmaktadır. Bu normlar, o toplumun üyelerine neyi, ne zaman ve nasıl yapacaklarını söylemektedir. Bireyler bu normlara uygun tutum ve davranışlar sergiledikleri ölçüde kabul görüp ait oldukları grubun onayını alabilirler (Karaduman, 2010: 288).

Norm haline gelen davranış kalıpları dışındakilerin onaylanması zordur. Norm değerleri taşıyan özelliklerin dışındakilere önyargılı bakılmasına neden olmaktadır. Böylece Heteroseksüelliğin norm olarak kabul gördüğü toplumlarda da üçüncü bir cinsiyetin kabul görmesi zorlaşmaktadır. Norm değerleri taşıyan özelliklerin dışındakilere önyargılı bakışta ayrımcılığa sebebiyet vermektedir.

Ayrımcılık öteden beri insanlığın karşı karşıya kaldığı bir sorundur. Günümüzde öteki kavramı; yoksulları, ezilmişleri, toplumun dışlanmış kesimlerini tarif etmektedir. Ötekiler, toplumun eksik, bozuk ve sorun çıkartan kesimi olarak tanımlanmaktadırlar. Ötekileştirme dışındakilerin haklarını sınırlandırmak ya da yok etmek anlamına da gelmektedir. Ötekileştirilenler genellikle negatif, değersiz ya da radikal olarak resmedilmekte, nadiren olumlu idealleştirme yapılmaktadır (Alver, 2008: 228).

Türkiye’de homofobi henüz küçük yaşta çocukların bilinçaltına yerleştirilir. Bunu da en iyi “Erkek adam ağlamaz” gibi sözler destekler. Bu sözler de çocukların bilinçaltında bir erkeksi endişe oluşturur. Ertetik homofobiyi şu şekilde özetlemektedir. Homofobi heteroseksüel olmayan insanlara karşı üretilen korku, nefret ve ayrımcılığa neden olan önyargılardır (2010: 10).

Eşcinsellere karşı olan tutumların tamamı toplumsal yargı ve kalıplara, bireyin toplumsallaşma sürecine dayanmaktadır. Başka bir dille söylemek gerekirse, bütün bu tutumlar doğuştan değildir, öğrenilmektedir. Bu toplumsallaşma sürecine, aile, dini kurallar, kuşak aidiyeti/akranlar ve medya farklı katkılarda bulunmaktadır (Akt: Kılıç, 2011: 6).

Türkiye’de Lezbiyen, Gay, Biseksüel ve Travesti (LGBT)’lere karşı homofobinin çok yaygın olmasının temel nedenlerinden biri, erkeklerin, “mertlik, yiğitlik” gibi ataerkil kültürel kavramlarla övünmesine zemin hazırlanmasındandır. Bu övünç, neredeyse norm değeri taşımaktadır ve bu kültürel değerlerin dışındakiler dışlanmaktadır.

Uzun yıllar Türk toplumu eşcinsellere karşı genellikle olumsuz bir tutum sergilemiştir (Mitrani, 2008: 23).

Eşcinsellere yapılan ayrımcılığın temelinde erkek egemen toplum yapısının etkili olduğunu söylemek gerekir. Erkeklerin üstün, kadınların aşağı statüde olduğunu doğal bir durummuş gibi kabullenen toplumlardaki bu düşünce şeklini dikkate almak gerekmektedir (Soyşekerci ve Yılmaz, 2007: 3).

Eşcinsellere yönelik olumsuzlukların kaynağı, bireylerin toplumsal inanç, kural ve yargılara bağlı olarak heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelimleri “anormal” ya da “sapkın” davranış olarak kabul etmeleridir. Tüm bu faktörler eşcinsellere karşı genel korku, kaygı ya da hoşgörüsüzlüğe yol açmakta ve bu durum “homofobi” olarak adlandırılmaktadır (Göregenli, 2004: 142).

Türkiye’de eşcinsellere birtakım isimlerle hitap edilmesi, heteroseksüel cinsiyet kimliği dışındakilerin ötekileştirilmesine neden olmaktadır.

Türkiye’de cinsellikle ilgili haberlerin çoğunlukla olumsuz nitelikteki başka temalarla birlikte ele alındığı ve zaman zaman olumsuz bir bakış açısını yansıttığı görülmektedir (Ercan, 2005: 64).

Türkiye’de medya önyargılı ve ayrımcı bir dil kullanmaktadır. Haberlerde, kullanılan ayrımcı dil, toplumda ayrımcı duyguları tetikleyen, kalıp yargıları güçlendiren birer araca dönüşmektedir. Böylesi bir dilin kullanılması ise toplumda huzursuzluk ve savunmasız gruplara yönelik yaygın bir önyargının yerleşmesine yol açmaktadır.

Nefret söyleminin temelinde önyargılar, ayrımcılık, cinsiyetçilik ve homofobi yatmaktadır. Kültürel kimlikler ve grup özellikleri gibi unsurlar nefret söyleminin kullanılmasını etkilemekte, böylece nefret dili yükselerek etkisini daha da arttırmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

BİR RIZA ÜRETİMİ ARACI OLARAK MEDYA VE MEDYATİK KİMLİK İNŞASI

Gündelik hayatın tarihsel döngüsü kadının ve erkeğin kimliklerini üreterek toplumsal cinsiyeti ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla toplumumuzda bugün kimliğin inşası sosyal bir inşa haline gelmiştir. Kimliğin inşası için sadece yaşadığımız çevre ya da ailemiz yeterli değildir. Bu nedenle açıktır ki, kimliğin inşasında popüler medya da etkili olabilmektedir ve medya gençlerin sosyal kimlik oluşumu üzerinde derin potansiyel etkilere sahiptir. Medya organları, günlük hayatın uzantısı ve kültürel değişimin bir aracı olarak kabul edilebilir. Sonuçta kişilerin istediklerini, yaşam tarzını, kültürel değerlerini ve kimliklerini serbestçe seçebilmelerinde medyanın rolü büyüktür.

2.1. MEDYATİK SÖYLEM, HEGEMONYA VE RIZA ÜRETİMİ

Günlük yaşamın getirilerinin önemli noktalarındaki söylemlerin ideolojik etkiler taşıdığını VanDijk şu şekilde ifade etmektedir: İdeolojiler dil kullanımı ile aktarılmaktadır. İdeolojik fikirler ya aileden ya da arkadaşlardan okuyarak, dinleyerek, izleyerek öğrenilmektedir. Böylece ideolojiler söylemler ile toplumda ifade edilmekte ve toplumda yeniden üretilmektedir (Van Dijk, 2003: 18). Gerçekleri doğuran dil, ideolojileri de şifreleyerek toplumda gerçeklikler üreten bir olgu haline gelmiştir.

Başka ilişki ve düzen tiplerini yakalayabilmek içindir. İfadelerin kendi aralarındaki ilişkiler, başka bir düzenle ilgili ifadelerdir ya da ifade ve olay grupları arasındaki ilişkilerdir (Foucault, 2003: 43-44).

Belli bir düşünce sistemi, o düşünce sistemine özgü ilişkiler bütününe betimleyen aracı söylem düzenini temsil etmektedir. Söylem düzeni bizi söylemin öznesine göndermektedir. Söylemin öznesi de düşünsel yapısını yaymaya başlamasından itibaren toplumsal bir iktidar olmayı planlamaktadır. Söylemin öznesi ve onun toplum üzerinde meşrulaştırıcı etkisini hangi araç ya da araçlarla uygulayacağını yeniden düşünmek gerekmektedir. İktidarın baskısı özne ile uzlaşımla mümkündür ve rıza mekanizması ile de ilişki içerisindedir. İnsanlara rıza mekanizması, onların davranışlarını, alışkanlıklarını vs. öğretmektedir.

2.1.1. Rıza Üretimi Kavramı

Bu bölümde kitle iletişim araçlarının toplumsal etkilerini açıklamaya çalışan kuramlar esas alınarak medyanın rıza üretimindeki yeri ele alınmaya çalışılacaktır. Medya sınıflar arası çelişkinin, rıza yoluyla yatıştırılmasında büyük rol oynayabilmektedir. Burjuvazi toplumda kendi doğrularını ve değerlerini, dolayısıyla ideolojisini benimsetmek ve hegemonyasını kurmak peşindedir. Bu bağlamda amaçlanan kapitalist hegemonyayı inşa etmek, hegemonik çatlakları onarmak ve ayrıca kendi ideolojisini yeniden üretmek ve toplumun geneline benimsetmek için medyayı kullanabilmektedir.

Rıza üretiminde asıl hedef, kendilerini toplumun önderleri sayan entellektüeller, aydınlar, köşe yazarları ve düşünce önderleridir. Kitle medyasının işlevleri eğlendirmek, bilgi vermek ve bireyleri toplumların bütününe eklemlen değerleri, inançları yapılandırmasını Chomsky ve Herman şu şekilde ifade etmektedir: Rızanın imalatıyla çok sayıda insan seçme hakkına sahip olabilmektedir. Rıza imalatıyla insanların seçim ve davranışları yeniden yapılandırılabilir. Bu da propaganda uygulamasıdır (Chomsky ve Herman, 2004: 20). Günümüzde egemenler kitle iletişim araçlarını kullanarak insan davranışlarını manipüle edebilmektedirler. Bunları yaptırırsa egemenlerin düşünceleridir.

Egemenler toplumsal denetim için güç ve rıza denetimi kullanmaktadır. Egemenlerin baskı kullanmadan rıza elde edilmesine sebep olan araçlarıysa Gramsci'nin hegemonya dediği ideolojidir (Oskay,1980: 222).

Rıza üretmede toplum sorgulamadan itaat etmektedir. İnsanlar birbirlerine benzememeye çalışsa da bir takım güçlere uyma davranışını içselleştirebilmeyi Fiske şu şekilde açıklamaktadır: Egemen sınıfın fikirleri ortak duyu olarak kabul edilirse, egemen sınıfın ideolojik hedefleri de gerçekleşir (Fiske, 2003: 225). Günümüz iletişim sistemi ve yapısı dikkate alındığında tamamen bilgisiz bırakılma daha düşük bir ihtimal olarak varsayılabilir. Dahası, önemli olan bilgiyi tamamen ortadan kaldırmak değil bilginin nasıl, hangi içerikte ve söylemde verildiği, nasıl anlamlandırıldığıdır. Son tahlilde, bilgisiz bırakma rıza üretimi için başvurulabilecek önemli stratejilerden birisi olarak görünmektedir. Ancak, bunun yanında daha önce yapılan tartışmaların da

ışığında çarpıtılan iletişim ve bilgi üzerinde odaklanmak gereklidir (Damlapınar, 2002: 68).

Televizyonun, iktidarla kurduğu bağda, bilinç yaratma durumunu Williams şöyle açıklamaktadır: Televizyon ve radyonun aldatıcı güçlerini ya da çocuklar üzerindeki tükenmez çekiciliğini fark eden pek çok insan, diğer iletişim tarihinin tümünü üstü kapalı bastıran yollardan tepki gösterir (Williams, 2003: 109). Çocuklar üzerinde radyo ve televizyon kandıran bir güç oluşturmaktadır. Medya çocuklar üzerinde sonu gelmez çekiciliğine karşı üstü kapalı bir tepki göstermektedir (Williams, 2003: 109). Bir düğmeye bağlı iletişimin baştan çıkarıcı cazibesiyle televizyonun propagandasına maruz kalınmaktadır sanki ustalar, işverenler, yargıçlar ve rahipler hiç var olmamışlardır (Williams, 2003: 109). Yaratılan manipülasyon ve dezenfermosyanla bütün kötülüklerin, yoksullukların ve yoksunlukların nedeni bilinçsizlikmiş gibi gösterilmektedir. Yoksul kalabalıkları değersiz oldukları hissini yaşatarak egemen sınıflar yönetmektedir.

Bourdieu, medyanın beyinlerde bilinç oluşturulma etkisini şu şekilde açıklamaktadır: Televizyondaki bilgilendirme işi gösterilmesi gerekenden daha farklı gösterilmekte ya da gösterilmesi gereken gösterilirken anlamsızlaştırılarak yapılmakta veyahut da gerçekte hiçbir şekilde uyuşmayan bir anlam kazanacak tarz kurularak gösterilmektedir (Bourdieu,1997: 23). Televizyon nüfusun çok büyük bir bölümün beyinlerdeki bilincin oluşturulmasında etkindir (Bourdieu,1997: 23). Kitle iletişim zihnimizi şekillendirmesini ise Burton şu şekilde değerlendirmektedir: Dünya görüşümüzü şekillendiren medya, düşünce ve fikirlerimizin temel kaynağıdır ve davranışlarımıza etki edebilmektedir (Burton,1995: 14). Böylece beyinleri kontrol altına alınan kişiler, aslında kendilerine ait olmayan kararları kolaylıkla isteyebilmektedirler. Demokrasi sanatındaki yeni devrim, rıza üretimi, rotasını şaşırmış sürüyü kontrol altına almak için gereken şeydir (Chomsky,1995: 34).

Baskı ve zor kullanma yoluyla değil, rıza yoluyla kurulan hegemonyanın sürekliliği de egemenler tarafından kurulan değerlerin madun olanlar tarafından doğal ve normal kabul edilip onaylanmasını ve alışkanlık manzumesi halinde pratiğe dökülmesini Erdoğan şu şekilde ifade etmektedir: Egemenlerin ideolojilerinde rızanın üretilmesi kültürel örgütleri, kiliseyi, kitle iletişim araçlarını, siyasal aygıtları ve

devletin genel yönetimini gerektirmektedir. Devlet, bu toplumsal üretimin, toplumun tümünün rızasıyla yapılmasını ve uzun dönemde sermayenin ve yönetici sınıf bloğunun hegemonyasını sürdürmesini güvence altına alan yapıdır (Erdoğan,2005: 317). Dolayısıyla, alışkanlıklar hegemonik iktidar içinde iş gören egemen ideolojinin gündelik pratikteki tezahürü olabilmektedir.

Hayatın düzenlenmiş belirlenmiş, bir yolda sürmesini garanti eden bir dizi disipline edici uygulamalar kullanılır. Modern sosyal disiplinin süreçleri gayet göze batacak şekilde, askeri talimlerden okul formlarına, sosyal yardım dosyalarından fabrika işçisinin yakından izlenen işine kadar betimlenir (Foucault,2000: 224). Devlet kitle iletişim araçlarının önemiyle ilgilenmektedir. Bunu da şu şekilde belirtmektedir. Televizyonun ikna gücü mevcuttur. Parlemonter sistemdeki demokratik toplumlar için müzakerelerin sağlanması gerekliliği ve kamuoyu oluşturmak için düşünceler, eylemler ve olaylar üzerine reklam; içeriklerin iletimi ya da özellikle formasyon olmak üzere icraatların gerçekleştirilmesinde iletişim araçları etkilidir (Charon,1992: 241).

İktidar, kitle iletişim araçları üzerinden, kamusal tartışmaların çerçevesini ve gündemini belirleyerek, bu konuları kamu gündemine taşıma veya ondan uzaklaştırma yeteneğine sahiptir. Medya da iktidar mekanizmaları ile doğrudan ya da dolaylı olarak iktidarın amaçlarına hizmet etmektedir. Medya, iktidarların söylemi doğrultusunda gündemi yönlendirme, konuyla ilgili bilgilerden yoksun bırakma, mevcut durumu normal kaçınılmaz şartlar olarak sunma, toplumsal umudu söndürme, sivil itaatsizlik girişimlerini engelleme amacına uygun bir basın yayın politikası uygulamaktadır. Enformasyon üretilerek değil, yok edilerek sisteme rıza yaratılıp meşruiyet sağlanmaktadır. Kitle iletişim araçları, haber görüntüsü altında bilgisizleştirici haberler sunmaktadır. Bunun için, kitle iletişim araçlarında her türlü konulara ilişkin bilgiler her geçen gün daha azalmakta, iktidar otoritesini zedelemeyecek bilgileri vermekte ise cömert davranılmaktadır.

2.1.2. Hegemonya Kavramı

Hegemonya kavramı, bir sistem içerisindeki bir elemanın diğerlerinden üstün ve baskın olduğunu belirtmektedir. Antonio Gramsci'nin eserlerinde egemen sınıfın boyun eğenlerin rızasıyla gücü kazanması olarak ele alınmaktadır. Kısacası bir toplumda

hâkim sınıf ya da yönetici sınıfın iktidarını doğal ve meşru göstermesi, kendi sınıfsal çıkarlarını evrensel çıkarlar olarak ifade etmesi durumudur.

Hegemonya fikri ilk kez 1883-1884 yılında Plehanov'un yazılarında belirmiştir. Hegemonya kavramı, Rus işçi sınıfının, işverenlere karşı ekonomik mücadeleye yetinmeyip siyasi mücadele de verilmesidir (Anderson, 1988: 30). Gramsci hegemonya kavramını çok tartışılan ve üzerinde durulması gereken bir kavram olarak ortaya koymuştur. Gramscinin hegemonya kavramında, işçi sınıfı feodal bir düzene karşı kurulmuş ve burjuva devrimindeki rolü bağlamında üretilmiştir. İstikrarlı bir kapitalist toplumda işçi sınıfı üzerinde burjuva egemenlik mekanizmasının kapsayacağı şekilde genişletilmesidir. Hegemonya fikrine güçlü kültür vurgusu kazandırılmıştır ve aydınlar konusunda marksizme kanal açılmıştır (Anderson, 1988: 41) Gramsci hegemonya kavramını geliştirmekle kalmamış, rıza üretimi kavramını da ortaya atan kişi olmuştur.

Gramsci sivil hegemonyayı sivil toplum alanına koymuştur, politik hegemonyayı devlet alanına yerleştirmiştir. Bir başka ifadeyle, sivil toplum ve politik toplum arasındaki ayrım kaybedilmiştir, rıza ile baskı devletin ortak boyutu olmuştur (Anderson, 1988: 43). Gramsci'ye göre hegemonya, politik toplumun üzerindeki sivil toplumun önceliği olduğunu şu şekilde ifade etmektedir: Devlet eşittir; politik toplum ile sivil toplumdur yani zorlamayla güçlendirilmiş hegemonyadır (Gramsci, 1986: 186).

Hegemonyanın insan davranışlarını doğrudan etkilemesini Barrett şu şekilde açıklamaktadır: Siyasal hegemonya kazanmak, rıza kazanma savaşı, insanların sadece geçici itaatlerini ya da oy desteklerini değil, kalplerini ve zihinlerini kazanma mücadelesidir (Barrett, 1996: 65). Hegemonyanın, insanların kalplerini ve zihinlerini kazanma mücadelesinde meşrulaştırdığı önyargı savaşını da kolaylıkla gerçekleştirebilmesini Gramsci şu şekilde açıklamaktadır: Hegemonya siyasi ve iktisadi olduğu kadar ahlaki bir kavramdır (Gramsci, 1986: 160). Kitle iletişim araçlarının toplumu birbirine benzetmeye çalışma gayreti mevcuttur. İnsanın nasıl giyineceği, nasıl konuşacağı, nasıl yiyeceği gösterildiği için, toplumsal yapının hemen hemen her alanında bir benzerlik sağlanabilmektedir.

Hegemonya mücadelesi sadece üretim araçları ya da mülkiyeti üzerine değil aynı zamanda bilinç, zihniyet, değerler ve normlar üzerinedir (Gramsci, 1986: 240).

Tüketimin hayatın gereği olmaktan çıkarak, rahatsız ve hatta tehdit edici bir boyut kazanmasının altında yaşamın amacı olarak algılanır hale gelmesi yatabilmektedir.

Hegemonya ve söylem kalıcı bir güç kazanmıştır, artık normlar ahlak mercileri tarafından değil söylem tarafından inşa edilmektedir ve yönetici egemen kadrolar tarafından sürekli yeniden üretilip meşrulaştırmaktadır (Sarup, 1997: 114). Söylem, dilin kullanım biçimi olabilmektedir. Dil ise düşüncüyü ve ideolojiyi taşıyan bir araç durumuna gelebilmektedir. Dolayısıyla dil toplumda egemen grupların çıkarlarını destekler şekilde kullanılabilmektedir.

Egemen sınıf, bağımlı sınıf üzerindeki zihinsel ve yapısal sınırları ve onların tutulduğu bağımlılığı onlar üzerindeki iktidarına dayandırır. Bu iktidar ilişkileri aile, işyeri, gündelik yaşam, arkadaşlık ya da boş zaman deneyimleriyle yeniden üretilebilir (Lull, 2001: 54). Kitle iletişim araçlarının toplumsal değerleri ve değişimleri yansıttığı söylenebilmektedir. Çocukluktan başlayarak kitle iletişim araçlarına bağımlı olarak yetişen insanlar kendilerine sunulanları istekle tüketmektedir ya da uygulamaktadır. Özetle, medya bireylerin tutum, duygu ve davranışları üzerinde büyük oranda etkileme gücüne sahiptir. Yalnızca bireyler değil kısacası bütün toplum ve kültür medyanın etkileme alanı içinde bulunabilmektedir.

2.1.3. Hegemonya ve Rıza Üretimi İlişkisi

Televizyonun toplumsal aklı şekillendirmesi, bilginin kontrolü ile rızayı üretmektir. Yapılmak istenen bilgiyi ortadan kaldırmaktan ziyade bilginin nasıl kullanılacağı ile ilgilidir. Buradan yola çıkarsak, bilginin kontrollü kullanımı ile bilgileye aç bırakma durumu rıza için kullanılabilecek stratejilerden biri olabilmektedir. Dolayısıyla iktidar kendi düşüncelerinin ve amaçlarının bilinmemesi için çaba sarfetmektedirler.

İktidar, güç konulmaz bir kuvvettir. İktidara sahip olan egemenler insanları bilir ama onların kendi kendilerini yönetmelerine izin vermezler. İktidarın fikirlerini ve niyetlerini hiç kimsenin bilmemesi için iktidar sahipleri ketum olmalıdırlar (Eliade,1998: 291). Devlet sahip olduğu güç ve refah seviyesini kendisine itaat ettirdiği bir alana dönüştürmek isteyebilmektedir.

Hegemonya sürekli değildir. Hegemonya yalnızsa tarihsel unsurlarla yeniden yapılandırılabilir ve analiz edilebilir (Hall,1999: 223). Egemen sınıfın eşitsiz gelişimleri toplumu yeniden yapılandırmakta ve bu yapılandırma sürecinde meşrulaştırma işlevini yerine getirerek istek sağlayabilmektedirler.

Hegemonya, yönetici gücün kendi hâkimiyeti için hükmettiği insanların rızasını alma biçimidir. Hegemonya güç ve rızanın bileşimidir (Hall,1999: 222). Hegemonya, toplumun üzerinde temel ekonomik süreçler üzerinde üstünlük sağlamış olan egemen sınıf ittifakının ya da yönetici bloğun, toplumun yaşam tarzını, anlayışını, biçimini, kültür ve medeniyetini bir sınıfın dar çıkarlarına göre dönüştürememektedir. Bir bütün olarak hâkim toplumsal ve üretim sisteminin gelişimini ve genişlemesini destekleyen bir yönde dönüştürebilecek ve yeniden biçimlendirecek süreçlerdeki üstünlüğüdür (Hall,1999: 119). Kişiler rıza gösterdiği egemen gücün karşısında kendi isteklerinin olduğunu düşünmeleri yanlıya düşmelerindendir.

2.2. MEDYATİK SÖYLEM VE KİMLİK İLİŞKİSİ

Dil kullanımının öne çıkmaya başlamasıyla ideoloji ve söylem özneyi biçimlendirmektedir. Böylece, dil ve ideoloji arasındaki ilişkiyi anlamakta söylem kavramına geniş bir alan açılmaktadır.

Anlamın dil içerisinde hareket etmesi ile söylem ortaya çıkmaktadır. Bu anlamın belli kişiler ve gruplar lehine nasıl harekete geçirildiği ile de ideoloji ilgilenmektedir (Üşür, 1997: 89). İdeolojilerin, bir grubun kimliği ya da bu grubun diğer gruplarla olan ilişki özelliklerindeki toplumsal paylaşım inançlarından doğduğunu Van Dijk şu şekilde açıklamaktadır: İdeolojiler dil kullanımı ile edinilmekte ve aktarılmaktadır. İdeolojik fikirlerin birçoğu ya aileden ya da arkadaşlardan başlayarak diğer grup üyelerinden ya da okuyarak, izleyerek ya da dinleyerek öğrenilmektedir. Böylece söylemler yolu ile ideolojiler toplumda ifade bulmakta ve yeniden üretilmektedirler (Van Dijk, 2003: 18).

Medyanın insanların hayatlarındaki kapladığı alan geniştir ve medya çok sayıda yazılı, sesli, görüntülü iletişim araçlarıdır. Bu bağlamda medyanın yaşamımızdaki etkisini Ertan şu şekilde ifade etmektedir: Şeylere ilişkin söylemler üreten televizyon programları, köşe yazıları, televizyon dizileri, sinema filmleri vb. medya ürünleri, yine bu söylemlerle kişilerin dünyalarını anlamlandırmakta etkili bir rol oynamaktadır

(Ertan, 2011: 96). Gazeteden dergilere, kitaplardan radyoya, televizyondan internete kadar birçok araç medya kavramının içine girmektedir.

Medya, gerçeği yansıtmaya şekli ve politika, sağlık, cinsellik, toplumsal cinsiyet vb. konulara ilişkin söylemleriyle ya var olanı pekiştirme ya da yeni yönelimler ortaya çıkarma konusunda etkilidir (Ertan, 2011: 96).

Medyanın, egemenlerin düzenlerinin sürmesi için örgütlenmiş organizasyonlar olduğunu Herman ve Chomsky şu şekilde açıklamaktadır: Medya haberlerindeki propagandalar, önemli iktidar odaklarına hizmet etmektedir. Haberler, sistematik ve siyasi kutuplaştırmanın konusu haline gelmektedir. Bu konu, haberlerin kapsam ve niteliklerinde gözlenmektedir (Herman ve Chomsky, 2006: 120). Sosyal temsillerin amacı, hakim bakış açısını ortaya koyabilmektedir. Bu temsillerin oluşmasında da medya büyük öneme sahiptir. Dolayısıyla, medya tek yanlı propagandayla tek tip algılar oluşturmada ve ötekileştirmede önemli bir silahı olabilmektedir.

Ötekileştirilmelere ait tüm inançlar, kitle iletişim araçlarının söylemlerinden, ders kitaplarından, yazılarından ya da diğer seçkin söylemlerinden gelmektedir. Günümüzde kitle iletişim araçları, etnik bilgi ve düşüncelerin başlıca kaynağıdır (Van Dijk, 2003: 152). Bu anlamda medya, insanların tutum belirlemede önemli bir etkidir. Defalarca tekrarlanarak verilen görüntü ve imgeler bireylerin beyinlerinin derinliklerine kadar inmekte ve kalıcı izler bırakabilmektedir. Bütün bunlar da özdeşim kurma ihtiyacında olan bireyleri derinden etkileyebilmektedir.

Radyo ve televizyon insanların tutum ve davranışlarını etkilemekte ve geri bildirim yoluyla insanları değiştirmektedir (Aziz, 1982: 20). Medya bireylerin bilgi, tutum ve davranışları üzerinde etkili olabilmektedir. Medyada tekrarlanarak verilen söylem ve görüntüler bireylerin algı oluşumunda ebeveyn görevi görebilmektedir.

Modern toplumda başvurduğumuz temel kavramlardan biri kimliktir ve kimlik ile kendimizi tanımlayıp konumlandırabilmekteyiz. Kimlik ile kendimizi keşfetme ve tanımlama sürecimiz, kim olduğumuz ve şu anda bulunduğumuz yere nereden geldiğimize ilişkin anlatılar üretilmektedir (Tönel ve Akça, 2011: 12). Dolayısıyla kimlik oluşturma süreci, yaşamdaki pek çok alanda karar vermeleri etkileyebilmektedir. Tönel ve Akca bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: Kimlik inşası bizim gibi olanlarla nelerimizin ortak olduğuna, bizden farklı olanlarla da nelerimizin farklı

olduğuna ilişkin ait olma durumudur. Bir başka deyişle kimlik inşası hem ben/biz'i hem de ben/bizden farklı olanı, bana/bize benzemeyeni ve benim/bizim de benzemediklerimizi kurar. Kimlik, ikili karşıtlıklar üzerinden modernist söyleme göre kurulmaktadır (Tönel ve Akca, 2011: 11). Bununla birlikte kimlik oluşumu, geleneksel toplumda aile, soy ve akrabalık bağlarıyla yakından ilişkilidir.

Ataerkil ideoloji kadının nasıl olduğunu ona söylerken, esasında hangi alanlarda var olabileceğini ve hangi alanlardan dışlandığını da söylemektedir. Bu da bir iktidar ilişkisidir (Tönel ve Akça, 2011: 12).

Modern toplumlarda sosyal değişimin yoğun olarak yaşanmasını Tönel ve Akçe şu şekilde açıklamaktadır: Modern toplumlarda kimlik, kendimizi tanımlayıp belirleyebilmemiz için başvuru alan temel kavramdır. Kendimizi arama ve tanımlama sürecimiz, kim olduğumuz ve şu anda bulunduğumuz yere nerden geldiğimize ilişkin tanımlamalar üretmekle işlemektedir (Tönel ve Akça, 2011: 12). Bütün bunlar, sıklıkla tekrarlanan örnek yaşam modelleri ve toplumsal rollerle ilgili örnek davranış kalıplarıdır.

2.2.1. Medyatik Söylemin Kadın Kimliğini İnşası

Kimlik temsilleri medyatik gerçeklikle hegemonya alanı oluşturmaktadır. Kitle iletişim araçları medyada yer alan kimlik temsillerini yeniden inşa ederek hangi kimlik gruplarının ön planda ya da hangilerinin arka planda bırakılması gerektiğine karar vermektedir. Sorun şu ki, modernleşmeyle birlikte, kadının sadece biyolojik kimliğini mi, yoksa toplumsal kimliği ile gelen toplumsal anlamaları mı değerlendirmek gerektiğidir.

Medyada cinselliklerinden arındırılmış bir biçimde temsil edilen, vesayet altındaki kadınların herhangi bir cinselliğe sahip olmaları ancak belirli sınırlar dâhilinde, o da evlerinin yatak odasında meşruiyet kazanmaktadır (Tekeli, 2011: 191). Medya, kadının bedenini dayatılan güzellik anlayışıyla acımasızca kullanabilmektedir.

Medyada yer alan her kadın görüntüsü, herkesin bakışına, görebilmesine açık, seyirlik bir imgeye dönüştüğünden, doğrudan atıflarda bulunulmadığı hallerde dahi şu veya bu şekilde, cinsel bir soruşturmaya, hatta taciz edilmeye tabi olabilmekte (Tekeli, 2010: 192). Dolayısıyla kimlik, kişiye bir algı dünyası sunarak onun tutum ve

davranışlarını yönlendirmektedir. Ataerkil toplumlarda da kadın eril gözle inşa edilmektedir. Anneliğin dönüşümünü anlamak da güçleşebilmektedir.

Köy konulu filmlerde çalışan kadına ücret verilmemektedir. Köy kadınının başlıca görevi, erkeğine bağlı bir kadın olarak hizmet etmek ve erkeğine çocuk vermektir. Evde ya da evin dışında kadın merkezde değildir. Kadın acizliği ve cefakarlığı ile pasif gösterilmektedir. Kadın ya çalışmayarak ya da emeğinin karşılığını alamayarak erkeğe muhtaç olarak gösterilmiştir (Hamarat ve Takımcı, 2013: 206). Televizyon programlarına bakıldığında, eşitsizlikler rahatlıkla görülebilmektedir. Kadının kamusal yaşamdaki varlığını kabul etmeyen kadın programları, kadının ev işlerine, çocukların okul ve uyku saatlerine, erkeğin eve dönüş saatlerine bağlı bir yerleştirme olduğu ve kadın izleyicinin en genel anlamda ev hanımı olarak değerlendirildiği açıkça görülebilmektedir.

Radyo’da ilk kez 1939 yılında başlayan kadınlara yönelik programlar, kadına “Evin Anası” olmanın dışında bir kimlik tanımadan, önce “Evin Saati” ve daha sonra ev adını alarak başlar, 1970’lere dek ‘Ev İçin’ adı altında toplanan çocuk bakımı, eğitimi, sağlık, ev içi ilişkiler gibi konularda sürdürülür. 1974-80 yılları arasında TRT1’de “Kadın Dünyası” ve TRT2’de “Kadın ve Aile” programları yayına girer (Tekeli,2011:192). Rousseau’nun kafasındaki kadın karakteri (Sophie) daima erkeğin (Emile) daima destekçisi olacak, fedakârlık, duygu ve sevecenlikle hem onu tamamlayacak hem de rahat ettirecektir (Berktaş, 2010: 28).

Kadın bedeninin meta olarak gösterilesi diğer problemleri bir alandır. Yazılı ve görsel basın kadın bedenini teşhir edilmesini Tekeli şu şekilde ifade etmektedir: Gazetelerin magazin eklerinde abartılı bir cinsellik sergileyen serbest hatta serreserpe kadınlara da bolca yer verilir. Bunlar çoğunlukla evlilik kurumunu asla eleştirmeyen, ancak evlilikle sanat hayatının bir arada yürümediğinden yakınan artist veya mankenler olup cinsel çekicilikleri dekolterileriyle sunulan davetkâr kadınlardır (Tekeli, 2011: 194). Kadın temsillerinde hatalarla dolu bir medya yaklaşımının toplum hayatında kadınlar aleyhinde devam eden eşitsizlikleri sona erdirmek bakımından pek de iç açıcı bir tablosuyla karşılaşamamaktadır. Tekeli bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: Nokta’nın 24 Ocak 1988 tarihinde yayımladığı “Hassas Nokta İncirlik” başlıklı sayısı

derginin cinselliğe ve kadın cinselliğine bakışının açık bir örneğini sergiler (Tekeli, 2011:200).

Medyadaki kadın bakış açısının azlığı ile eril iktidar ilişkilerinin medya ürünlerine ve popüler kültür alanına hâkim olmasını Tekeli şu şekilde açıklamaktadır: Hemen her konunun çıplak kadın bedeni aracılığıyla anlatılabileceği düşüncesi ve cinselliğin kendisi konu edildiğinde bunun kadın cinselliğinde odaklanması basitçe cinsiyetçi bir tutum ötesinde, kadına erkek bakışıyla belirlenmiş cinselliğinin dışında herhangi bir kimlik tanınamak anlamına gelir (Tekeli,2011:200). Tekeli'nin ifadesinden de anlaşılacağı üzere medya sektöründeki kadın bakış açısının yetersizliği, kadın istihdamının yetersizliğine de ayna tutabilmektedir.

Kadınca dergisi Türkiye'de kadınlığı erkek söyleminin dışında tanımlamaya çalışan ender bir popüler medya örneği. Kadınlara sürekli kendilerini keşfetmeleri, özellikle de duygularını, kapasitelerini ve cinselliklerini keşfetmeleri çağrısında bulunan dergi, kadınlara atak ve cüretkâr olmaya çağıran söylem kurar (Tekeli,2011:196). Kadına evinin ve çocuk yetiştirmenin dışında hedefler gösterilmesi kadınların farklı kimlik kazanımlarını destekleyebilmektedir.

Kadınca dergisi sürekli bir tutum olarak, cinselliğin kadın kimliğinin olağan ve değerli bir parçası olduğunu, kadınların cinselliklerini tanıyarak, ona sahip çıkarak var olmaları gerektiğini vurgular (Tekeli,2011:196). Medya, kadın cinselliğini normalleştirerek eril bir bakışla gündeme taşıyabilmektedir.

2.2.2. Medyatik Söylemin Erkek Kimliğini İnşası

Geleneksel toplumlarda kimlik, önceden tanımlanmış, toplumsal rol ve gelenekler çerçevesinde ele alınmaktadır. Erkek kimliği ise yer aldığı toplumsal örgütlenmede erkek otoritesiyle beslenmektedir ve ataerkillik ortaya çıkmaktadır. Bu düzenin temelini erkeğin üstünlüğü fikri oluşturmaktadır. Soy erkekler tarafından belirlenmektedir, hâkimiyet erkeklerindir. Bu toplumlarda erkeklere kadınlardan daha çok saygı gösterilmektedir. Bu erkek üstünlüğü ilkesi etrafında, toplumun kültürü, adetleri, inancı anaerkil düzenli toplumunkinden farklı bir biçim oluşturabilmektedir.

Erkeklik, toplumsal cinsiyet bağlamında kültürel olarak inşa edilen bir kavramdır (Gön,2014: 54). Erkekliğin hangi süreçlerden geçilerek olunduğunu, erkekliğin ne

şekilde tanımlandığını ve farklı erkeklik kurgularını anlamının kadınlığı ve toplumsal cinsiyetin işleyişini anlamak açısından gereklidir (Altınay, 2004: 19-20). Toplumsal ve kültürel bir kurgu ya da inşa olarak erkeklik, ürettiği anlamları davranışlar yoluyla üretir ve aktarır(Gön, 2014: 71).

Ataerkilliğin yapısal özellikleri; saygınlık kalıpları yaşa dayalıdır, kadınlar ve erkekler için farklı hiyerarşiler söz konusudur, cinslerin faaliyet alanları ayrılmıştır (ve hatta mekânda da ayrıştırılarak kurumsallaştırılabilir), nihayet, kadınların emeğine ve üreme kapasitelerine evlenerek dâhil olduğu erkek soyu tarafından el konulur (Tekeli, 2011: 328). Ataerkil sistemde kadın, erkeklerin kontrolü altındadırlar. Her kadın en azından bir erkeğin koruması ve kontrolü altındadır. Tüm davranışları o erkek ve o erkeğin de üstünde olan ataerkil sistem tarafından denetlenmektedir.

Kadınların özgürleşmesi sorunu gerçekte Batılılaşma'dan başka bir şey olmayan modernlikle özdeşleştirilmiş ve onunla karıştırılmıştır. Bu durum Ortadoğu'da hep feminizmin ilk günahı olarak zikredilmiştir, ileri sürülmüştür (Tekeli, 2011: 332). Feminizm tartışmalarının popülerleşmesine bir karşı tepki olarak beliren erkek kimliği, doğası itibarıyla kadından üstünlüğüne, bu üstünlüğü kaptırmamak için kadına karşı sert tutum alması gerektiğine inanan bir düşünce ve ruh hali olmuştur.

Erkeklik, belirli davranış biçimlerinin, belirli durumlarda nasıl hareket edileceğini şekillendirmek üzere öğrenme, ezberleme ve taklit etme durumudur (Gön,2014: 55). Dolayısıyla hegemonik erkeklik daima kadınlarla ilgili olduğu kadar çeşitli erkeklik biçimleriyle de inşa edilmektedir. Farklı erkeklik biçimleri arasındaki etkileşim, ataerkil bir toplumsal düzenin işleyiş biçiminin ayrılmaz parçası olmuştur.

Heteroseksüellik, bir siyasi yapı olarak cinsiyet kimliğini oluştururken çoğul erkeklikleri biçimlendiren, farklılaştıran diğer tüm kategorik iktidar yapılarından daha sağlam ve hegemonikleşme, normatif kalma ve kural koyma potansiyeli hepsinden daha yüksektir (Özbay, 2013: 200). Davranışların, öğrenmenin ve karşılıklı etkileşimin önemli olduğu alanlardan ilki ailedir. Aile erkekliğe dair anlamların, belirli tutum ve davranışların edinildiği ilk yerdir. Bununla birlikte erkekliklerin dâhil olduğu homososyal topluluklar da erkekliğe atfedilen değerlerin, davranışların ve bakış açılarının aktarıldığı alanlardan biridir(Gön, 2014: 54).

Erkeklik ve iktidar ilişkisinin eril tahakkümünü Gön şu şekilde ifade etmektedir: Homososyal yapılar tarafından belirlenen sosyalizasyonlar belirli erkekliklerin hem oluşmasında hem de yaygınlaşmasında rol oynar; çünkü bir araya gelen erkeklerin davranışları ve sözleriyle, beraberinde yargılama, onay ve danışmayı getiren bir etkileşim halindedir (Gön, 2014: 60). Emin Alper'in yönettiği *Tepenin Ardı* (2010), öyküsünde erkeklerden oluşan bir topluluğa odaklanır. Edebiyat öğretmeni olan Nusret, babasına emeklilik günlerinin keyfini sürdüğünü söylediğinde, babasından "keyif sürmek senin fitratın, dede yadigârı bu topraklar, ben bakmazsam kim bakacak? cevabını alır. Faik için bu alan, sınırları korunması gereken kimliğini / erkekliğini yerleştirdiği bir alandır (Gön, 2014: 62). Emin Alper'in yönettiği *Tepenin Ardı* filminde, eril tahakkümün yaratılmasıyla toplumsal ilişkilerin meşrulaştırılması anlatılmaktadır. Erkeklerin hâkim, kadınların tâbi durumda olduğu eril düzenin meşruluğunu temellendiren toplumsal cinsiyet mevcuttur.

Heteroseksüel hegemonik erkekliğin eril tahakkümle yeniden kurulduğunu Gön şu şekilde açıklamaktadır: Faik, oğlunun toprak parçasının hakkını veremeyeceğini düşündüğü için araziye yanında çalışan Mehmet'in almasından yanadır. Faik için önemli olan arazinin bir erkektekine kâğıt üzerinde aktarılmasından çok, belirli bir erkekliğe, o erkekliğe özgü davranışlara, tutumlara ve yargılara sahip bir erkeğe aktarılmasıdır (Gön, 2014: 62). Ataerki sistemde kurulan hegemonik erkeklik diğer erkeklikler üzerinde hegemonya kurmakta ve diğer erkeklik biçimlerini ötekileştirmektedir. Ataerki iktidarın paylaşıldığı hiyerarşinin içinde olmak erkeklere belli bir özgürlük ve serbestlik tanımaktadır. Toplumsal öğretilerin yardımıyla ataerkillik kurumsallaşmakta ve kadına atfedilen rollerle kadın kimliği belli bir tahakküm altına sokulmaktadır. Bu tahakkümlük medya öğretileriyle de son şekline kavuşmaktadır.

Filmde yer alan tek kadın Mehmet'in eşi Meryem'dir. Meryem'in filmdeki varlığı, homososyal topluluğu görünür kılar. Meryem'i daha çok evde veya evin yakınında izleriz. Evden uzaklaşmayan Meryem ev ve ev işleriyle özdeşleşerek karşımıza çıkar. Homososyalliğin fiziki boyutu, Meryem'in filmde yer alış şekliyle fark edilir (Gön, 2014: 63). Toplumsal cinsiyet öğretilerinin, medya, okul, aile gibi yaşam çevreleri tarafından şekillendirilmesinin yanı sıra, bu etkenlerin kişiye göre baskın gelme hallerinin değiştiği söylenebilir (İlhan, 2011: 357).

Aile, erkek çocukların erkeklik kavramını ve belirli davranış biçimlerini öğrendiği bir kurum olmaktadır. Belirli erkeklik biçimlerinin ve erkekliğe dair tutumlarının nesilden nesile aktarıldığı ya da örnek alındığı bir alan da olmaktadır (Gön, 2014: 55). Öncelikle aile ilişkileri ile başlayan sosyalizasyon süreci, davranışların ve dolayısıyla da belirli görüş ve tutumların aktarılması için gereklidir. Aile sosyalizasyonun başladığı ilk yerdir (Gön, 2014: 71). Aile, sosyalizasyon sürecinde baskın bir roledir. Sosyalizasyon sürecinde toplumun düşünce, değer ve davranış örüntüleri kültür ve dil vasıtasıyla bireye aktarılır.

Gözlem yapmak; çocukluk davranışlarında anlama, öğrenme ve doğrudan bilgi edinmek için kullanılabilecek yöntemlerden biridir.

Baba oğul arasında özellikle öğretmeye/öğrenmeye dayanan bir ilişki olmasa bile babanın davranışlarının gözlemlenebiliyor olması, belirli tutumların nesilden nesile aktarılmasına ya da örnek teşkil etmesine olanak sağlamaktadır (Gön, 2014: 55). Anne ilk önce fiziksel ve duygusal bir bağ kurarken, baba ilk önce sosyal bir bağ kurmaktadır. Böylece babanın tutumu, davranışları ve erkeklik anlayışı, erkek çocukların erkeklik kavramını algılayışında önemli hale gelir (Gön, 2014: 56). Erkeklik yalnızca biyolojik olarak erkek cinsinden olma hali değildir. Erkeklik davranış ve tavırların bir sistem içerisinde bütünleşmesidir. Bu bütünleşme erkekliğin toplumsal yanıdır.

Aile hukukunda erkeğin sözü geçmektedir. Heteroseksüellik zorunlu olarak kabul edilmekte ve analıktan çok babalık hakları geçerli olmaktadır. Şirketlerin patronları erkeklerden oluşmaktadır ve tabi bunun sonucu olarak kadın işine düşük statü ve ücret ödenmektedir.

Homososyal topluluğu oluşturan erkeklerin kendi aralarındaki karşılıklı ilişkileri, davranışları ve tutumları ile topluluk içinde baskın bir karakterin varlığı önemlidir (Gön, 2014: 58). Erkekler arası arkadaşlık ve dostluk ilişkileri, kadınlara kapalı homososyal erkek mekânlarında ve ilişkilerde yaşanmaktadır.

Tepe'nin Ardı'nda homososyallik, Faik'in ortak bir düşmana işaret etmesiyle silahlanan erkekleri bir araya getirişinde ve işlenen suçların bağlayıcılığında belirgindir. Bu şekilde suçların gizlenmesi adına erkeklerin bir araya gelişi, kimliklerinin krize açık kırılgan yapısına yönelik değil, sığınma ve kaçış için bir rahatlama alanı sunar (Gön, 2014: 58).

Erkekler, ataerkil ağ içinde kısıtlanmış durumdadır. Erkekler de ataerkil ağ sistemin sorumluluklarını yerine getirmekte zorluk ve çelişki yaşamaktadırlar. Erkeklik hallerinin ve öğretilerinin medyada yer aldığı haliyle gerçek hayatta yer almaması ise, erkekler için tam bir hayal kırıklığı tam bir travma etkisi oluşturmaktadır. Erkekler gerçek hayatı kabul etmek yerine, medya dünyasında hayal dünyalarının peşinde koşmaktan vazgeçmemektedirler (İlhan, 2011: 357).

Medya etkisi ile gerçekleşen kültürel akışların sınır tanımadan her yere ulaşması, farklı kültürlerin etkileşimleri sonucunu doğurmakla kalmamakta, eril farklılıkların ve biraradalıkların tek bir mekânda buluşarak, toplumların göreceli bir şekilde etkilenmesini de sağlamaktadır. 26 Temmuz 2011 tarihli mynet.com.tr sitesinde yer alan haberde; Başlık: Erkekler Bağlanamıyor. Alt başlık: Partneriniz size soğuk mu davranıyor? Belki de size bağlanmaktan korktuğu içindir, İşte erkeklerin size bağlanmaktan korktuğunu gösteren 10 tüyo...Başlık: Eski eşine miras bırakmadı. Alt başlık: Amy Winehouse uyuşturucu bağımlısı eski kocasını vasiyetinin dışında bıraktı. Erkeklerin ikili ilişkilerde uzun süreli davranmadıklarını öne süren başlık sonrası alt başlıkta bunun nedenleri sıralanmaktadır. Tüm erkekler aynı potada eritilmektedir ve bağlanmadıkları için de suçludurlar. Magazin haberlerinde de yine suçlu erkektir, uyuşturucu kullanmaktadır ve bu yüzden mirastan mahrum kalmaktadır (İlhan, 2011: 357). Toplumsal cinsiyet vurgusunun yer aldığı haberde erkekler, ataerkil iktidar kadına medya aracılığıyla eril modeli öğretebilmektedir.

2.2.3. Medyatik Söylemin Trans Kimlikleri İnşası

Erkekler hiyerarşik olarak yaşamsal bir rekabetin içinde sürüklenmektedirler. Bulundukları rekabetin içerisinde var olmak zorundadırlar ve ancak bu yolla erkekliklerini buna bağlı olarak da iktidarlarını sürdürebilmektedirler. Ataerkil sistem farklılıkların denetlenmesi için belli stratejiler tayin edebilmektedir.

. Heteroseksüel erkeklik rolü, beklenenin dışında kalan diğer rolleri ötekileştirerek kendi devamlılığını ve iktidarını sürdürebilmektedir.

Eşcinselliğe yönelik tutumlar, doğuştan değil sosyalleşmeden ileri gelmektedir. Bu söz konusu sosyalleşme süreci içinde aile, din, eğitim vb. sosyal ajanlar bulunmaktadır (Ertan, 2011: 98). Ataerkil toplumlarda var olan, çocuk sahibi olmak, aile ve evlilik gibi

toplum denetiminde olan davranışlar, kamusal alanda değer yargılarının değişmesine, cinselliğe bakış ve cinsel davranışlarda değişikliğe uğramasına sebep olabilmektedir.

İletişim imkânlarının gelişmesi ve insanların hemen hemen her şeye kolaylıkla ulaşmasına paralel olarak ortaya çıkan farklı anlayışlar, kendisini cinsellikte göstermektedir.

“Medya son yıllarda eşcinsellerle ilgili pek haber yapmıyor ya da yapmaktan kaçınıyor. 10 yıl öncesine kadar haberlerde sürekli, özellikle travestilerle ilgili, olumsuz haberleri duyardık: Travestiler mekanı dağıttı, travesti bilmem kimi bıçakladı gibi.. Haberler her ne kadar olumsuz olsa bile LGBT'nin varlığından insanların haberdar olmasını sağladı. Olumsuz haberler olumsuz önyargı oluştursa da...” (Erşan ile kişisel iletişim, 1 Kasım 2014). Toplumun ortak paylaşım alanı olan kamusal alanda, bireylerin topluluk bilinciyle, kişilerin ortak noktada kesişen politik düşüncelerini bir eylem ve söylem aracıyla dile getirmeleriyle gerçekleşebilmiştir. Topluluk bilinciyle kamusal alanda dile getirilmeye çalışılan düşüncelerin oluşturduğu hareketlerde, amaçları ve içerikleri gereği toplumsal hareketler olarak adlandırılmışlardır (Çalışkan,2013: 124).

Toplumlarda cinsel davranışları düzenleyen cinsel normları Ertan şu şekilde ifade etmektedir: Eşcinselliğin stereotipik bir biçimde temsili ve üretilen homofobik söylemler, bu yönde var olan tutumları yeniden üretebilmekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin devamlılığına katkıda bulunabilmektedir (Ertan, 2011; 99).

İletişim teknolojilerinin bireyler arası ve toplumsal ilişkilerde merkezi bir rol oynadığı günümüz toplumlarında, enformasyon bombardımanının yarattığı entropi sonucu gerçekleşen içe göçme durumu, kitlelerin sessiz yığınlar haline gelmesine neden olabilmektedir.Ertan bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: Eşcinsel bireyler medya ürünleri içinde fazla yer almamakta, alsa da asexual olarak içinde yer almaktadır ya da medyadaki temsili tek boyutlu olmaktadır (Ertan, 2013: 99). Heteroseksüel olmayan cinsel kimlikler hakkında önyargı, nefret içeren düşünce, duyguları örtbas etmenin ve bu düşüncelere meşruluk kazandırmanın bir yolu olarak, medyanın eşcinselleri tüketici olarak kullandığını görebilmekteyiz.

Hollywood sinemasında, eşcinsellerin temsilinin, tarihsel süreç içerisinde homofobik olduğu gözlemlenmiştir. Eşcinsellik ve eşcinsel bireyle bazı dönemlerde, tamamen bir eğlence nesnesi haline dönüştürülürken bazen de tehlikeli, şiddet eğilimli

ve ölüm saçan kişiler olarak temsil edilmişlerdir (Ertan, 2013: 99). Medyadaki söylemlerin eşcinsel kimlikleri dışladığı alanlar şu şekilde tanımlanmaktadır: *“Medya bu konuda üçe ayrılıyor. LGBT ‘ye karşı olanlar, LGBT’nin yanında olanlar bir de LGBT’nin yanında gibi görünüp farklı davrananlar, onun için bütün medyayı aynı kefeye koymak yanlış olur. LGBT’ye karşı olanlar her alanda her fırsatta dışlıyor. İş vermiyor, olan işini elinden alıyor vs. biraz daha işi ilerletirse başka yerde çalışmasını da engelliyor. Bu medyanın kendi içinde yaptıkları bir de medya üzerinden insanların etkilenme biçimleri var. Türk insanı dramı sever. Siz bir haberde ya da dizi de LGBT’yi iyi gösterirseniz halkın bakış açısı iyiyönde değişebilir ama her zamanki gibi “tü kaka” dersiniz, ki genelde yapılan budur, dışlama politikanızı orda da çok iyi uygulamış olursunuz”*(Erşan ile kişisel iletişim, 1 Kasım 2014). Eşcinsellerin beden, kıyafet ve aksesuar kullanımında diğerleri algısı yaratma durumu söz konusudur. Beden üzerinde kullanılan eşyalar ikili toplumsal cinsiyet kategorilerini bozan performanslara dönüşmektedir.

Görsel medyada, eşcinsel erkekler çoğu zaman fazlasıyla bakımlı, kırılgan ve narin bir yapıya sahip kadınsı nitelikler taşıyan bireyler olarak betimlenmektedir (Ertan, 2013: 99). Açığa çıkarmaktan ya da keşfetmekten korktuğumuz kadınlıkları keşfetmek ya da sürekli dış cephemizde görünmek zorunda olduğumuz erkeklikle özgür alanlar yaratabilmek mümkün görünmemektedir.

“Türkiye’de eşcinsellik söylemi pek sık rastlanan bir durum değil. Türkiye’de pek çok siyasetçi, sanayici, iş adamı, sanatçı, gazeteci ve medya patronu eşcinsel olduğundan magazin ve eğlence sektöründe güldürü ve eğlenmek amaçlı çıkarlar” (Ferdi ile kişisel iletişim, 1 Kasım 2014).

“Eşcinsel kimlikleri kurgulama medyada çok değişik şekillerde olabilir. Türkiye’de farklı siyasi, dini ya da etnik görüşleri olan farklı medya grupları mevcuttur. Örneğin Kuşum Aydın Show TV’de program yapabilirken, muhtemelen kanal7’ye hiç çıkamaz vb. Dünyada aynı şekildedir. Kategorize etmek mümkün değildir. Hollanda’da başka, Rusya’da başka, Kuveyt’te başka, Türkiye’de başka, Bülent Ersoy zaten kendini toplumdan dışlamış şekilde yaşıyor ama çok orijinal ve marjinal bir tiplere olduğundan, yüksek reytingi nedeniyle bir kısım medyada büyük ilgi görüyor. Toplumsal kabul görme nedeni reytingi ve camiasında olması.” (Akgün ile kişisel

iletişim, 1 Kasım 2014). “*Basın yayın kuruluşları bile eşcinsel kimliği tanımazken bunu topluma anlatma şekli zayıf olduğundan toplumun algılayışı da maalesef zayıf ve yetersiz kalıyor*” (Servet ile kişisel iletişim, 1 Kasım 2014). Medyadaki söylemlerde eşcinsel kimliklerin dışladığı alanlar; “*Her alanda dışlanan ve dışlanmayan eşcinseller olabilir. Eşcinsel kimliğini ön plana çıkaranlar dışlanabilir. Dişiliğini fazlaca ön plana çıkaran kadınlar ya da maçoluğunu çok fazla öne çıkaran erkekler de dışlanabilir. Bu normal kabul edilmelidir. Çünkü “doğa hep ortayı besler” diye sosyolojik bir kural var. Uçlara kayma eğilimi olduğunda dışlanma da devreye girer*” (Akgün ile kişisel iletişim, 1 Kasım 2014). Ataerkil erkekliğe ya da kadınlığa karşı sergilenen tavır; hem erkek hem kadın olabilmek, her an konum değiştirip öbürüymüş gibi ötekini icra etmek meselesi değildir. Kadınsı fikirler ve erkeksi fikirler, kadınsı duygular ve erkeksi duygular şeklinde ikili cinsiyet kalıplarıyla çiftler oluşturan dünyaya inat, bedenleri kadınlılaştırabilmek ve erkekleştirebilmektir.

2.3. MEDYATİK SÖYLEMİN KİMLİK İNŞA SÜRECİNDE ÜRETTİĞİ RIZA

Hegemonyanın kurulması için kullanılan en önemli araçlardan biri medyadır. Medya iktidarın ideolojisini yayan ve onun hegemonyasını yayan bir araçtır. Dolayısıyla, belli bir yapının ideolojisini şekillendiren görüşler medya aracılığıyla aktarılır. Bu yüzden, değersizleştirilen kurbanlara karşı yaklaşım da bu görüşün yansımaları olarak karşımıza çıkabilmektedir. İnsanoğlu farklı dil, ırk, din, cinsiyetin bir arada olduğu dünyada yaşamaktadır. Bir arada yaşayan insanların farklılıkları da bir çatışmayı körüklememelidir.

Çok kültürlü bir toplum çatışan iki isteği de adaletli şekilde uzlaştırmak durumunda kalmaktadır. Vatandaşları arasında güçlü bir beraberlik ve ortak aidiyet duygusu yaratması gereklidir, aksi halde herkesi ilgilendiren kararlar alarak, çatışmaların düzenlenip çözüme ulaştığı birliktelikler oluşturan topluluklar gibi davranılamaz (Parekh, 2002: 251). Bu anlamda Türkiye’de ana akım medya öteki’ne karşı ayrımcı, şekillendirici bir görünüm sergileyebilmektedir.

Farklı ideolojik atmosferlere sahip olan medyanın söylemlerinde okuyucuya belirli bir çerçeve sunmasını ve toplumsal normları yeniden üretmesinden Van Dijk şu şekilde bahsetmektedir: Toplumsal iktidarın, iktidarının uygulanması ve korunması

ideolojik bir çerçeveyi gerektirir. Bu çerçeve, toplumsal olarak ortak bir grubun ve üyelerinin çıkarla ilgili temel bilişlerinden oluşmaktadır ve esasında iletişim ve söylem yoluyla kazanılmaktadır, onaylanmaktadır ya da değiştirilmektedir (Van Dijk, 1999: 335). İktidarın toplumsal açıdan, iktidarının uygulanması ve korunması ideolojik bir çerçeveyi gerekli kılar. Bu çerçeve toplumsal olarak ortak bir grup ya da üyelerinin çıkarla ilgili temel bilişlerinden oluşmaktadır ve esasında iletişim ve söylem yoluyla onaylanmakta, değiştirilmekte ya da kazanılmaktadır (Van Dijk, 1999: 335). İdeolojiler, dil kullanım yolu ile edinilmekte ve aktarılmaktadır. Aileden, arkadaşlardan başlayarak ideolojik fikirlerin birçoğu ya dinleyerek ya okuyarak ya da izleyerek öğrenilmektedir. Böylece ideolojiler, söylemler yolu ile ifade edilmekte ve toplumda yeniden üretilmektedir (Van Dijk, 2003: 18). Mesajları üretmek için kullanılan göstergesel kurallar ideolojiktir. Mesajların görünmeyen yüzünü okumak demek, ideolojiyi okumak anlamına gelmektedir. Söylem mesajın söylediği, ideoloji ise söylenebilecek olanı belirleyen kodlamadır (Üşür,1997: 89).

Medyada hak arama sürecinin, hak perspektifinde araç olmasını Dursun şu şekilde açıklamaktadır: Haber insanlarla ilgiliyse hak da belirgin olarak ordadır, olmalıdır (Dursun,2001: 30). Hak haberciliğini, alternatif habercilik olarak önermekte fayda görülmektedir. Dolayısıyla devletin tüm gelişim aşamaları, çıkar ilişkilerince bir araç ve amaç olarak kullanılabilir. Hangi sözcük kullanılırsa kullanılsın, kadın, erkek ve trans seks işçilerinin yaşadıkları ayrımcılık, nefret suçları, medya şiddeti, polis şiddeti, ev kapatmaları, keyfi para cezaları, toplumsal dışlanma, yoksulluk ve toplumsal muhalefet gruplarının geneli tarafından yok sayılma veya talepleri görmezden gelinme ve benzeri birçok sorun bütün yoğunluğu ile devam etmektedir.

2.3.1. Medyatik Söylemin Kapsadığı Kimlikler

Bu bölümde, medyatik söylemin kapsadığı kimlikler, dışlanmayan kimliklerden bahsedilmektedir. Söylemin kapsadığı kimliklerle medyanın, duygusal ve davranışsal düzeydeki etkilerine de vurgu yapılmaktadır. Aynı zamanda medyanın günümüzün en önemli iletişim kanallarından biri haline gelmesinin yanı sıra bireylerin kimlik inşası süreçlerine dikkat çekilmekte ve medyanın hâlihazırdaki konumu ile ilgili sıkıntılar da dile getirilmektedir.

İletişim araçlarının insanlar üzerinde giderek artan etkisini Dolloş şu şekilde ifade etmektedir: İnsanoğlunun yaşam serüveni uzun zaman bazen neredeyse tümüyle habersiz olan ayrı dünyalarda devam etti. Bu durum yakın bir tarihle gözler önüne serilirse, insanlar kendilerini, iletişim, yayım ve yeniden yayımlama araçlarındaki muhteşem gelişme ile sıkı sıkıya yaklaşmış bulana dek sürdü (Dolloş, 1991: 20).

Dökmen, kitle iletişim araçlarının toplumdaki ilişki, tutum ve davranış değişikliğine neden olmasını şu şekilde açıklamaktadır: Kitle iletişim araçları, haberleriyle, yorumlarıyla toplumu yönlendirme gücüne sahiptir. Kitle iletişim araçlarının işlevleri topluma yönelik etkileri başlıca üç grupta toplanabilir. Bunlardan birincisi topluma bilgi/haber iletmeğdir. İkincisi toplumdaki birtakım çatışmalarda taraf olmaktır. Üçüncüsü toplumdaki çatışmalar karşısında, uzlaştırmacı, yatıştırıcı yönde tavır almaktır (Dökmen, 2014: 44).

Giddens medyanın tutum oluşturmalarını ise şu şekilde açıklamaktadır: Bir bireye başkaları tarafından atıfta bulunulan özelliğe, toplumsal kimlik denilmektedir. Bunlar o kişinin temel anlamda kim olduğunu anlatan ya da gösteren işaretleridir. Birden fazla özelliğe sahip toplumsal kimlikler de mevcuttur. Kendilik kimliği ise bireyin kendilik duygusunu yaratma ve şekillendirmesine yardımcı olan, dışındaki dünyayla giriştiği kişisel iletişim ya da toplantıdır (Giddens, 2005, 29). Medya, literatürde geçtiği gibi, toplumla iletişimi sağlarken bir yanıyl, rolleri belirlenmiş çevreleri temsil etmekte, onların yerine geçmekte, diğer yanıyl ise yol göstermekte, ne yapılması gerektiğini söylemektedir.

Medya, toplumda var olan kadın ayrımcılığını görmezden gelebilmektedir. Erkek egemen toplumda da kadın sadece, annelik ritüellerinin etkisiyle şekillenebilmektedir.

Esmer, bıyıklı ve orta boylu erkek, ataerkil erkek tipidir. Namusa düşkündür. Sevdğine ve karısına karşı olan duygularını belli etmeyi sevmez. Kadın sözü kesinlikle dinlemez. Çocuklarına karşı iyi bir babadır. Çocuklarına sevgisini pek göstermez. Baba evin geçimini sağlar. Güçlüdür. Ailesini dışarıdan gelecek her türlü tehlikeye karşı korur (Uluyağcı, 2001: 36). Geleneksel kadın erkek rolleri, kadının kocasına hizmetini, çocuğuna bakmasını toplumsal normlarla destekleyebilmektedir.

Kandiyoti geleneksel kadın rollerinin kadını arınık mekânlara çektiğini şu şekilde açıklamaktadır: Ataerkillik, maddi temelleri cinsiyetler arasındaki işbölümüne (ve

özellikle üreme biyolojisinin gerçeklerine) dayanan, büyük ölçüde ideolojik alana atfedilen bir kavramdır (Kandiyoti,2013: 122). Hegemonik erkeklik kadınlarla ilişkili olduğu kadar, ikincil duruma düşürülmüş çeşitli erkeklik biçimleriyle de ilişkilidir (Connell, 1998: 245). Erkek egemen söylemin kökten değişmesi için kadının da kritik noktalarda ve uzmanlık gerektiren alanlarda varlığını göstermesi gerekmektedir.

Medyadaki stereotiplerle erkeklerin kendi arasındaki dostluğun, kadına ispatlanmaya çalışılmasını Ryan ve Kellner şu şekilde ifade etmektedir: Erkek dostluğu filmlerin diğer film örneklerinden farkı, romantik aşkın olmaması ve kadınların ikincil rollerde görülmesidir (Ryan ve Kellner, 1997: 237). 60'ların sonlarında yükselen erkek dostluğu filmleri yükselen feminizme karşı bir tepkidir. Erkekler arasında kurulan dostluK, kadın-erkek ilişkilerinin yerine geçebilecek bir alternatiftir (Ryan ve Kellner, 1997: 237). Toplumların yapılarına göre cinsiyet algıları kadın ve erkeklere biçilen rolleri belirleyebilmektedir. Medya ataerkiyi meşrulaştırıcı haberler ve programlar düzenleyebilmektedir.

2.3.2. Medyatik Söylemin Dışladığı Kimlikler

Medyanın mülkiyetini ya da kontrolünü elinde bulunduranların ihtiyaçları, ilgileri, istek ve beklentileri doğrultusunda toplum üzerinde etkiler gerçekleştirebilmektedir. Medya gerçekleri istismar etmek, olayları olduğundan farklı gösterip çarpıtmak, farklılık yaratarak ötekiler oluşturmak gücünü ve potansiyelini elinde bulundurabilmektedir.

2009 yılında il hakemi Halil İbrahim Dinçdağ, eşcinsel olduğu için meslekten ihraç edildi. Gerekçe olarak Dinçdağ'a GATA'dan verilen askerliğe elverişli değildir (çürük) raporu gösterildi. Hakemin kimliğinin gizlenmesine dair mahkeme kararına rağmen, haber medyada "Trabzonlu hakem H.İ.D." şeklinde verildiği için kısa zamanda kimliği ortaya çıktı. Dinçdağ, hakemlik lisansı elinden alınıp kimliği deşifre edildikten sonra hiçbir yerde işe alınmadığını ve Karadeniz mafyası tarafından ölümle tehdit edildiğini iddia etti.

Eşcinsel hareketin medyayla ilişkisi, medyanın hayatımızdaki yeri ve öneminden ziyade, eşcinsel hareketin kendisiyle ilgili temellere dayanan bir konudur. Dinçdağ şöyle demektedir:

“Türkiye’deki medyanın eşcinselleri konumlandırması daha çok trans bireylerin şiddetlerini ön plana çıkartarak kötü göstermesiyle başlıyor. İzleyenlerde eşcinsellerin kötü oldukları ve şiddet bağımlısı oldukları algısını oluşturuyor. Bu ülkede eşcinsel ve transların uğradığı haksızlıklar ayrımcılıklar ve hatta öldürülmeleri gündeme getirilmiyor. Eşcinsellerin sadece eğlence hayatında olabilirlermiş gibi bir algı oluşuyor halkın gözünde. Medyanın sunduğu profillere bakarak insanlarda eşcinsellerin sadece sanatçı, modacı olabilecekleri algısı oluşuyor. Bir sanatsal olay olduğu zaman eşcinsel figürler ön plana çıkartılıyor. Hatta herkes alkışlıyor. Ama sadece o alanda olabilirlermiş gibi bir algı yayılıyor” (Halil İbrahim Dinçdağ ile kişisel iletişim, 28 Eylül 2014).

Eşcinsellerin, heteroseksüelliğin egemen olduğu eril toplumlarda sorun olmalarını Aksel şu şekilde değerlendirmektedir: *“Son yıllarda bu durumda olumlu değişimler olmakla beraber yine de ülkemizde medyada eşcinsellerin özellikle aile kurumundan tamamen aforoz edilmiş bir imajı var. Eşcinsellerin profesyonel çalışma hayatından da dışlanmış olması gözlemlenir bir etiket. Medyada eşcinseller için biçilmiş yalnızca iki iş sektörü var, beden işçiliği ya da şarkıcılık”* (Göksel Aksel ile kişisel iletişim, 25 Ağustos 2014). 1900’lerin başlarında Hollywood’un birincil klişe karakterlerinden biri herkesin kahkahayla güldüğü kritik tiplemesiydi. Dolayısıyla gençlik tiplemelerinde eşcinsellik tam anlamıyla bir alaydan ibaretti (Davies, 2010: 24).

Medyan eşcinselliği sorunsallaştırabilmektedir. Medyanın dünyayı farklı şekilde algılatarak başka bir bakış açısı yaratma çalışmalarını Dinçdağ şu şekilde değerlendirmektedir:

Medyadaki söylemler aslında eşcinselleri hangi alanlarda barındırıyoru söylersek cevabını daha kolay buluruz. Sanat, moda ve eğlence dünyasında bir eşcinsel bireyseniz sorun yok. Ama diğer bütün iş hayatı ve sosyal hayatta sizi bir sorun olarak görüyor ve dışlıyor. Bu algıyı oluşturan medyanın kullandığı ayrıştırıcı dili. Öncelikle medyanın kullanmış olduğu homofik dili değiştirmekle başlamak lazım işe. Medya dünyada olduğu gibi ülkemizde de insanlar üzerinde her konuda algı operasyonları yapıyor. Eşcinseller bu operasyonlar yüzünden saydığım iş alanları dışında işsiz ve işi olanın işine son veriliyor. Mahkemeyi kazanan eşcinseller dahi işlerine tekrar dönemiyor iş akti iptal

ediliyor. Medyanın bu algı operasyonu aynı zamanda hukuksuzluğuda beraberinde getiriyor” (Halil İbrahim Dinçdağ ile kişisel iletişim, 28 Eylül 2014).

Medyada eşcinsellik hastalık, iğrenç bir şey olarak değerlendirilmesini Aksel şu şekilde açıklamaktadır.

“Medyada genel olarak zaten eşcinsellik tanımında boşluklar var. Eşcinselliğin sadece erkeklerde ve erkekler içerisinde de yalnızca feminen erkeklerde yaşanan bir sapkınlık olduğu algısı yaratılıyor. Özellikle ülkemizdeki medya görsellerinde eşcinsellerin toplumdaki tek yerinin beden işçiliği ve eğlence sektöründe alt kademe çalışma grubu olduğu imajı var” (Göksel Aksel ile kişisel iletişim, 25 Ağustos 2014).

Gey karakterler hak ettikleri cezayı vurularak, yanarak ya da intihar ederek çekiyorlardı (Davies, 2010: 26). Sinemada izleyicinin karşılaştığı görüş, amaçtan taşmakta ve cinsel kodların berraklığına inanmış dünyanın ikincil göstergelerini çoğaltabilmektedir.

Her hangi biri eşcinselliği ‘hastalık’ olarak değerlendirdiğinde bu manşetten haber yapılıyor. Ve haberin öznesi ve tarafı olan eşcinsellerin görüşü alınmıyor. Emek şöyle demektedir: *“Eşcinseller ağırlıklı olarak nefret söylemi ve toplumun ötekileri olarak medyada yer almakta bu da en başta sosyal hayattan dışlanmaya sebebiyet vermektedir. Büyük bir bölümü bizim en temel insan haklarımıza erişmemizi bile engellemektedir. Eşcinsel bir polis veya hakem medya tarafından sunulurken deşifre ediliyorlar. Eşcinsel olduğu için şike yapan bir hakem eşcinsel olduğu için rüşvet yiyen bir polis olarak sunulup hiç bir gerçekçi temele dayanmayan psikolojik bir harekât yürütülüyor, böylece bu insanların sosyal çevresi tahrip ediliyor zarar verilerek bireyler ekonomik anlamda zarar görüyor” (Emre Emek ile kişisel iletişim, 08 Ekim 2014).*

Eşcinseller bir konunun öznesi ya da tarafı olurken, gösterilmeleri pasif şekilde kurgulanmaktadır. Emek bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

“Medya eşcinsellikle ilgili toplumun olumsuz algısını görsel ve yazılı basında ele alıyor. Bu tutumu karşısında genel olarak biz eşcinsellerin uzlaştığı düşünce medyanın yerleşik ahlak anlayışını gerçekçilik ilkesinden ödün vererek istenileni sunma olarak görüyoruz. Mücadelemizin medyadaki temsiline dair şikâyetlerimiz çok fazla olmasına rağmen çağın gelişmesi sebebiyle yavaş yavaş olumlu haberlerin öznesi olmaya başladık, yine de yaygın medyada kriminalize ediliyor ve hedef gösteriliyor. Bu

durumlara tanıklık eden henüz çevresi ile cinsel kimliğini paylaşmamış olan arkadaşlarımız temelde kişinin kendini kabulüne dayanan gay affirmative tedavi anlayışını benimseyemeyerek toplumda kimliksiz kalmak durumunda kalıyorlar. Bu seyredilen davranış ise bireyin birçok iç çatışma yaşamasına sebep vererek psikolojik travmalar yaşamasına zemin hazırlıyor. Yüzlerce kişinin kendini tanımaması sebebiyle mutsuz olduklarına defalarca tanıklık edip medyanın üzerine düşen görevi bilimsel verilere dayanarak yerine getirmesini bunun yanı sıra üslubunu mağdur olan eşcinselleri mağdur eden gibi göstermeyecek şekilde düzenlemesini umuyoruz” (Emre Emek ile kişisel iletişim, 08 Ekim 2014).

Chaplin döneminin sessiz sinema günlerinden ilk sesli filmlere geçişle değişen 1930’lar, 40’lar ve 50’lerin standartlarında, gey karakterler klişe bir biçimde kritik karikatürler, gülünç boyutta gösterişli yardımcı oyuncular, acınası trajik figürler olarak canlandırılmıştır (Davies, 2010: 23). *Maedchen in Uniform* filminin yaratımı, görülmeyeni görmekle başlamaktadır. Dünyayı yeniden yaratmak, var olana başkaldırmaktır. Amacı, 1931 yılında Alman yapımı olan ve yatılı okuldaki bir genç kızın, kadın öğretmenine duyduğu aşkın ortaya çıkışını konu edinen *Maedchen in Uniform* hem Amerika ve İngiltere’de gösterime giren ilk lezbiyen filmidir hem de yatılı okullarda geçen lezbiyen temalı uzun film listesinin ilk sırasındadır (Davies, 2010: 25).

Eşcinselliğin, sansür gerekçesi ile cinsel kodların berraklığını dağıttığını ve kodsuzlaştırdığı ise Davies şu şekilde açıklamaktadır: 1930’ların ortalarında, Hollywood kendi filmlerini sansürlemeye karar vermişti. Yönetmelik, filmlerdeki eşcinsel karakterleri tümüyle ortadan kaldırmayı başaramamış olsa da, film yapımcılarını eşcinsel imaları daha da gizlemek zorunda bırakmıştı. Dolayısıyla, bu dönemde yazar ve yönetmenler kritik karakterlerin yerini bir diğer eşcinsel karakter türüyle doldurmuştu: kaçınılmaz sonu yok edilmek olan mutsuz, intihara meyilli, biçare bir figür (Davies, 2010: 26).

Homofobi tavrının sosyal iletişimi sınırlandırmasını Korkmaz şu şekilde anlatmaktadır: *“Medya işine gelince Bülent Ersoy’u paparazzilerde, işine gelince hayır işlerinde, işine gelince takılarıyla ya da erkek arkadaşlarıyla, Cemil İpekçi’yi moda haberlerinde, Beyoğlu’nda simitçileri giyindirmekle, Bodrum’da tatilde erkek*

arkadaşıyla.... Ama bizler tutunmaya çalışanlar, yaşam mücadelesi verenler her alanda dışlanmıştı. Bu yukarıda verilen örneklerde bizim gibiydiler ama şimdi onlar her yere gidebiliyor, girebiliyor, her alışveriş merkezlerinde erkek arkadaşlarıyla dolaşabiliyor alışveriş yapabiliyor. Bize bakın ekmek almaya sokağa zor çıkıyoruz, dört duvar arasında hapis yaşayın diyorlar malum hayat şartları elvermediğinden çalışmak zorundayız, bu seferde işyerlerinde taciz toplu taşıma araçlarında hakaret, yani medya istiyor ki haplanın kafanız bi milyon olay çıkartın. Herkes kendi hayat mücadelesinde yaşam savaşı veriyorken biz çalışacak iş, yiyecek aş bulamıyoruz. Hiçbir imkân tanınmıyor maalesef. Aklınıza gelen her alanda dışlanıyoruz” (Korkmaz ile kişisel iletişim,30 Eylül 2014).

Medyada, travesti ve transeksüeller terör, kargaşa gibi şiddet içerikli nitelendirmelerle yer buluyor. Bunun yanında travesti ve transeksüellerin yaşadıkları insan hakları ihlalleri medyada hiçbir şekilde yer bulmamaktadır (Aydın, 2007: 28). Takvim gazetesinin 23.01.20017 tarih ve www.takvim.com adresinde yer alan ve “Erkeklerle Öpüşme” başlıklı haberde; Türkiye Belediyeler Birliği Başkanı Aytaç Durak, birlik toplantısını şaşırtıcı bir konuşmayla açtı. Durak, “Ben 20 yıldır erkek erkeğe asla kimseyle öpüşmüyorum. Bu çok çirkin bir şeydir ve tasvip etmiyorum” dedi (Akt. Aydın, 2007: 28).

Bu bölümde, eşcinsel bireylere yönelik medyada yer alan nefret söylemlerine ve ayrımcılığı kışkırtan örneklerle yer verilmeye çalışılmıştır. Eşcinsel bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucu medyada eşcinselliğe ve eşcinsellere karşı oluşturulan korku ve nefret ortaya çıkmıştır. Medya, eşcinsel bireylerin geleneksel çekirdek aileye zarar verdiğini iddia edebilmektedir. Bir çocuk ailesi tarafından reddedilmek korkusu yaşadığı için eşcinsel birey olduğunu gizlemek zorunda kalabilmektedir.

2.4. HABER ÖRNEKLERİYLE DÜNYA’DA VE TÜRKİYE’DE MEDYATİK SÖYLEMİN FARKLI KİMLİKLERİ KURGULAYIŞI

İnsanlar bireysel tercihlerini öne çıkarsalar da medyanın tutumu azınlığa mensup olan bireyin konum belirlemesini etkileyebilmektedir. Medya, her tür kimlik sorununu ve talebini düşman diliyle toplum önüne koyabilmektedir. Medyanın ötekileştiren dilini

Göregenli şu şekilde açıklamaktadır: Medya eşcinsellere yönelik önyargıların yıkılması aşamasında çok önemli bir işleve sahiptir. İlk kez Weinberg (1972) tarafından kullanılan homofobi kavramı, eşcinsellere dair önyargı ve eşcinsellere yakınlaşmaktan korkma halini anlatmak üzere kullanılmıştır (Göregenli, 2011: 353).

Aslında Türkiye özelinde düşündüğümüz zaman “öteki” olarak tarif edilen her kesimin çoğunlukla ekonomik olarak güçsüz olduğunu da görebiliriz. Romanlar, kürtler, ermeniler, lgbt bireyler ekonomik olarak güçsüz oldukları için de bir anlamda öteki olabilmektedirler. Kendilerini nasıl tanımladıkları değil, güçlünün onları nasıl tanımladığı bir kimlik oluşturmak için önemli olabilmektedir. Dünya özelinde eşcinsel bireyin kendisini meşrulaştırmasında ve hegemonik hale gelmesinde ise medya egemeni istediklerini halkın tüm kesimlerine tercüme edebilmektedir.

2.4.1. Dünya’da Medyatik Söylemin Farklı Kimlikleri Kurgulayışı

Toplumsal yaşamın bireye yüklediği sorumluluklar, roller ve statüler, kimliğin çerçevesini çizebilmektedir. Dolayısıyla kimlik, toplumsal bir olgudur. Gelenekselliğinn katı kimlik anlayışı yerine değişken bir kimlik anlayışı gelişini Taş şu şekilde ifade etmektedir: Türkiye’de 1997’de kurulan Varlık dergisi ile dünyada 80’li yıllarda Ayı Hareketi bakımlı eşcinsel stereotipine ve maskülenlikle heteroseksüelliğin özdeşleştirilmesine karşı kurulmuştur (Taş, 2012:302).

Aksel dünya medyasının eşcinsel kimlikleri kurgulayışını şu şekilde özetlemektedir: *“Bildiğiniz üzere Dünya Sağlık Örgütü (WHO) eşcinselliğin bir hastalık olmadığını kabul edeli uzun zaman oldu. Bu bağlamda Avrupa ve Amerika’da pek çok kesimde eşcinsellerin aile hayatındaki yeri kabul edildi. Eşcinsel evlilikler ve eşcinsellerin evlat edinmeleri tamamen yasal. Ayrıca yapılan gözlemler bu ailelerin toplumsal yaşamda çok iyi örnek teşkil ettiği yönünde. Yabancı basında artık eşcinsel sporcular, sanatçılar eşcinselliklerini kabul ediyor ve açıklıyorlar. Öyle ki eşcinsel bir aktör, TV dizisinde heteroseksüel bir erkeği canlandırıyor ve izleyici tarafından kabul görüyor. Eşcinselliğin sadece erkek cinsine ait bir durum olmadığı, herkesin cinsel tercihinin cinsiyet tabanında değil 'insan olma' tabanında şekillenebileceği normalleştirilmiş durumda. Son yıllarda yabancı basında daha sağlıklı bir yaklaşım olduğu kanısındayım”* (Göksel Aksel ile kişisel iletişim, 25 Eylül 2014).

Homoseksüellere “hastalıklı” gözüyle bakılabilmektedir. Cinsel yönelim, kişinin kendisinin değiştirebileceği bir durum değildir ancak medyanın homofobik yaratımıyla toplumsal bir olgudur. Dinçdağ’ın bu durumla ilgili düşünceleri şöyledir: “*Dünyadaki medya algısı aslında ülkemizde de çok farklı değil. Dünyanın pek çok yerinde de eşcinsellerin eğlence hayatından başka hayatta olamazmış gibi bir algı hâkim. Ama dünya tarihini incelediğinizde, dünya siyasetine yön verenlerin pek çoğu veya yanındaki yardımcıları eşcinsellerdir. Günümüzdede dünyanın pekçok yerinde etkili makamlarda eşcinseller yer almaktadır. Aslında dünya insanların yatak odaları ile değilde yaptıkları ile ilgilense hiç bir sorun kalmayacak. Dünyada, özellikle ülkemizde, yönetici ve idarecilerin beyinleri cinsel uzuvlarından ibarettir. Öncelikle, dünya ve ülkemizdeki medya algısının ve kafasının değişmesi lazım.*” (Halil İbrahim Dinçdağ ile kişisel iletişim, 28 Eylül 2014). Eşcinsellerin sakat gösterilmesi siyaseten doğruculuk riyakârlığından yani –mış gibi yapmaktan başka bir şey değildir. Çerçevenin dışında kalan, görünmeyen eşcinselliğin nasıl olduğunu bilmek için önce aynada heteroseksizimin kendine bakması gerekmektedir. Bu kapitalist dünyada gücü, parayı, medyayı elinde bulunduranların kitleleri doğru şekilde yönlendirmelerini beklemek de garip olabilmektedir.

İngiltere ve Birleşik Devletler’de eşcinsel karakterler yalnızca alt metinler ve imalar ile görünür olabilmekteler (Davies, 2010: 27). 1950’lerde yükselen ‘erillik’ ile birlikte, gey olmaya karşı duyulan öfke gittikçe daha da artmıştı. Dönemin en büyük yıldızlarından biri olan Rock Hudson da tıpkı beyaz perdedeki diğer pek çok erkek yıldız gibi, eşcinsel deneyimlerini ve yaşam tarzını gizlemek konusunda son derece dikkatli olmak zorundaydı. Eşcinsel ilişki yaşadığı bilinmiyordu ancak 50’lerin sonlarında ortaya çıkan skandal bir mektup oyuncuyu deşifre etmekle tehdit etmişti (Davies, 2010: 29).

1960’ların ortalarında hâlihazırda ortaya çıkmış olan kadın hakları, insan hakları, siyahların politik ve ekonomik eşitlik hareketi ve savaş karşıtı hareketler gibi gelişmeler genç gey ve lezbiyen aktivistlere radikal eylemlilik ve toplum devrim konusunda önemli bir esin sağlamıştı (Davies, 2010: 94). 1969 Stonewall İsyanı Newsweek’de yayınlanan bir makalede şöyle yorumlanıyordu: Geçmiş yazlarda, bu türden bir olayla karşılaşıldığında, Village’deki eşcinsel topluluğunun tepkisi omuz silkmekten biraz

daha fazlası olurdu; ancak 1969'un saldırgan ruhu tüm azınlıklar üzerinde etkisini göstermektedir (Davies, 2010: 96).

Eşcinseller, öyle veya böyle bir azınlık grubu olarak çeşitli baskılara, ayrımcılığa, sosyo-ekonomik olarak zorlantılı yaşamlara maruz kalabilmektedirler. Bu zor durum azınlık durumuna bağlı olarak depresyon, panik bozukluk, alkol ve madde bağımlılığı gibi bazı psikiyatrik rahatsızlıklar açısından risk grubuna girebileceklerini Davies şu şekilde açıklamaktadır: 1980'lerin önemli kilometre taşlarından biri olan AIDS salgını eşcinselliğe yönelik bir diğer güçlü tepki olmuştur. 1989 yılında bu hastalığın İngilizce konuşulan her yerde bir terminolojisi olmuştur: HIV, PWA, AZT (Davies, 2010: 138).

Eşcinsel olmak, toplumsal baskı ve önyargıların yanı sıra hukuki açıdan da zordur. Çünkü yasalar eşcinselleri yok sayabilmektedir. Davies bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: Birleşik devletlerdeki AIDS salgını İngiltere'de panik ve korku havası yaratmış ve İngiliz tabloid basını sayesinde eşcinseller virüs taşıyıcısı olarak lanse edilmişlerdir (Davies, 2010: 139). Medyanın ve eşitsiz iktidar ilişkilerinin beslenme alanları egemenler için kurgulanabilmektedir.

2.4.2. Türkiye'de Medyatik Söylemin Farklı Kimlikleri Kurgulayışı

Gündelik hayatın her alanında karşılaşılan cinsiyete dayalı ayrımcılığın en belirgin olduğu alanlardan biri medya olabilmektedir. Medya, artık toplum hayatının her alanında yer alabilmektedir.. Özellikle televizyon, geniş kesimlerin en önemli eğlenme ve bilgilenme aracı olabilmektedir. Medya söylemleri, bireylerin düşüncelerinin, davranışlarının ve değer yargılarının oluşumunda önemli bir rol oynayabilmektedir.

Bir eşcinsel hareket doğrultusunda gerçek adımların atılmasından önceki ilk çalışmalar İzmir'de gerçekleştiren İbrahim Eren'i, Kurbanoglu şu şekilde açıklamaktadır: İbrahim Eren, 90'lı yılların başına kadar LGBT hareketinin eylemcilerinin öne çıkanlarındandır. Eren 70'li yılların sonunda İzmir'de İzmir Çevre Derneği'ni kurmuş ve buradaki G/L (gey/lezbiyen) kişilerin iletişim kurduğu ve dayanıştığı bir ortam oluşturmuştur. 12 Eylül Darbesi nedeniyle Eren yurt dışına çıkmış ve çalışma kesintiye uğramıştır (Kurbanoglu, 2011: 229). Türkiye eşcinsel bireyleri, dışlayan ülkeler grubunda olabilmektedir.

Türkiye’de ilk eşcinsel derneği Gökkuşuğu’92 grubudur. Ancak bu grup tüzük tartışmaları ve dernek adında ‘eşcinsel’ kelimesinin geçip geçmeyeceğine dair tartışmalar sonucu kısa sürede dağılmıştır. Fakat hemen ardından bir grup eşcinsel ve trans kişi ‘Cinsel Özgürlük Etkinlikleri’ adıyla onur haftası çalışması yapmaya girişmiş, ancak bu girişimi İstanbul Valiliği ‘genel ahlaka aykırı’ bularak başarısız olmuştur. Yine de bu çalışmayı birlikte yürüten grup İstanbul’da 11 Nisan 1993 tarihinde Lambda’yı kurmuşlardır. Öte yandan bir grup gey ve lezbiyen tarafından 90’lı yılların başlarından itibaren ev sohbetleri olarak sürdürülen toplantılar sonucu 1994 yılında Ankara’da Kaos GL kurulmuştur (Erol, 2011: 34-35)

Türkiye’de Kaos GL 2005 yılında dernekleşmiş 90’ların ikinci yarısında ise eşcinsel hareket giderek kalabalıklaşmış, çeşitlenmiş, yaygınlaşmış ve artık geri dönülemez biçimde yer edinmiştir. Lezbiyen kadınlar, Venüs’ün Kız Kardeşleri (1995) ve Sappho’nun Kızları (1998) isimleriyle, kadın ve erkek eşcinsellerin bir arada bulunduğu örgütlerden özerk bağımsız olarak örgütlenmişlerdir. Bu yıllarda üniversitelerde LGBT örgütlenmeleri de giderek Anadolu’ya yayılmıştır. İzmir’de Biz GL (1997), Eskişehir’de Bilinçli Eşcinseller Topluluğu (1995), Erzurum’da Lambda Erzurum (1996), çeşitli üniversitelerde öğrenci toplulukları aracılığıyla örgütlenmeyi amaçlayan LeGaTo (1996) ve trans kadınların örgütlendiği Gacı (1997) bu dönemde kurulan oluşumlardır (Kurbanoglu,2011:229). Türkiye’de eşcinsel denince çoğu kişinin aklına, ıssız otoyollarda görülen travestiler, kırıtarak yürüyen, daha kadınsı giyinip konuşan dar kıyafetli genç erkekler gelebilmektedir. Ya da eşcinsellik yakınında olmadığı sürece kabul edilebilir gibi görünebilmektedir.

Cinsiyetçi kalıp yargıların çok sayıda temsil ediliş biçimleri iletişim araçlarında yer almaktadır (Timisi, 1997: 24). Aksel eşcinselliğin temsil edilmesini şöyle açıklamaktadır: *“Eşcinselliğin medyadaki kurgulanışı feminenlik ve sapkınlık ya da geçici bir hastalık şeklinde. Aynı zamanda transeksüellik ve eşcinsellik büyük oranda karıştırılıyor”* (25.09.2014).

Emek’in bu durumla ilgili düşünceleri şöyledir: *“Medyanın amacı ülkede olup bitenleri seyredererek bunları tarafsız bir medya etiği çerçevesinde insanlara aktarmak ancak bu bizim ülkemiz medyasında pek söz konusu değil. Türkiye’deki medya gündemini kendi oluşturma yoluna gidiyor. Bu günün kullanımı sırasında eşcinsellik ve*

eşcinselliğe dair olan her şey yön değiştiriyor. Toplumsal algı dediğimiz şeyin medyanın algısı ile çok fazla örtüştüğünü görmek mümkün. Bir nevi medya toplumu toplum da medyayı yansıtıyor. Bu sebepten sanıyorum ki haberlerin dili ve içeriği farklılaşıyor. Eşcinsellik söz konusu olduğunda sansür de söz konusu. Darbe sonrasında yasaklarla şekillenmiş bir Türkiye’de eşcinsellik algısı daha başka. 12 Eylül döneminde, eşcinsellik denildiği zaman akla ilk gelenler travestilik ve transseksüellik; medyadaki yansıması da toplumda yaşayan insanlardan farklı olan bir grup. Eşcinselliğe dair çoğu haber üçüncü sayfalara denk geliyor ve tamamen kriminal bir vaka halinde sunuluyor. Zanlı ya da suçlu bulunan kişi eşcinsel ya da transseksüel ise kişinin bu kimliği suça ekleniyor ve buradaki suçlu bir nevi kişinin eşcinselliği veya transseksüelliği olmaya başlıyor” (08.10.2014).

Dinçdağ’ın medyanın eşcinsellerin giyim kuşamları üzerinden ötekileştirilmelerini şöyle anlatmaktadır: *“Eşcinsellerin efemenin olduğu giyim kuşamının farklı olduğu algısı var. Medyanın sunduğu eşcinsel figürler belli örneklerle sabittir. Ben medyada görünür olduktan sonra pek çok heteroseksüel kesim bana 'sen eşcinsel değilsin senin gibi eşcinsel mi olur' tepkileri geldi. Çünkü akıldaki eşcinsel figürü feminen olan farklı giyinen akla geliyor. Günlük hayatta gördükleri hetero gibi bir görünümünüz varsa siz eşcinsel olamazsınız algısı var. Kadınsı erkek veya erkeksi kadınsanız eşcinselsiniz. Aksi olamaz. Öncelikle medyanın bu yanlış algısını değiştirmek lazım”* (28.09.2014). Eşcinsel erkekler yine cinsiyetçi bir bakış açısıyla ve toplumsal cinsiyet rollerine göre belirlenmiş kadınlara uygun olduğu düşünülen moda tasarımcılığı, kuaförlük gibi mesleklerle temsil edilebilmektedirler.

Fotoğraf 2.1. Hakem Halil İbrahim Dinçdağ

“Eşcinsel hakem için TFF’ye soruşturma” TRABZON bölgesinde hakemlik yaparken eşcinsel olduğu gerekçesiyle kendisine görev verilmediği iddialarıyla gündeme gelen Halil İbrahim Dinçdağ (35), durumunu basına sızdırdığı gerekçesiyle Türkiye Futbol Federasyonu aleyhine dava açtı. Hakem Dinçdağ, yaşadığı durum nedeniyle iş bulamadığını, ailesiyle sorunlar yaşadığını, arkadaşlarının uzaklaştığını hatta sokakta rahat dolaşamadığını ifade ederek, TFF’den 10 bin TL’si maddi, 100 bin TL’si manevi olmak üzere toplam 110 bin TL tazminat istedi (<http://www.haberturk.com/gundem/haber/836005-escinsel-hakem-icin-tffye-sorusturma>, 30.09.2014). “Eşcinsel hakem için TFF’ye soruşturma” konulu haberin başlığına göre eşcinsel kimlik ögesi nefret unsuru olarak kullanılmaktadır. Haberin aşağılama ve hakarete varan nefret kategorisi toplumda kutuplaşmayı güçlendirmeye hizmet edebilmektedir.

Fotoğraf 2.2. Eşcinseller İstenmiyor Başlıklı Haber (Vatan Gazetesi 27.05.2013)

Vatan gazetesinin “Eşcinseller istenmiyor” başlıklı haberinde Fransa’da oylanan ve eşcinsellerin evlenmesine ve çocuk sahibi olmasına olanak tanıyan yasayla ilgili haberde tarafsız bir ton kullanılıyormuş gibi görünmesine karşın başlıktan itibaren “istenmeme” durumunun altı çizilmekte ve böylesi tepkilere eleştirel bir şekilde yaklaşılmamakta ya da en azından diğer tarafların sözüne yer verilmemektedir. Haber aynı zamanda belli bir amaç doğrultusunda bilinçli ya da bilinçsizce çarpıtılmakta ve okur böylece haberde bilginin yapılandırılmasıyla karşı karşıya kalmaktadır. Sonuç olarak ne kadar etik davranıldığı da sorgulanması gerekenler arasında kalmaktadır. Haber okunduğunda, son cümlede yer alan “(...)Fransa’da dün düzenlenen gösteriye rağmen, yapılan son anketlere göre halkın üçte ikisi ‘Eşcinsel evliliklere karşı yapılan protesto eylemlerinin sona ermesini istiyor’ ifadesiyle verilen bilgiyse, başlığı ve görsellerle de desteklenen olumsuz içeriği yalanlamakta ve haberdeki abartma ya da çarpıtma boyutunu ortaya koymakta.

Bu sefer de bir diğer gazetenin köşe yazarlarından Emin Pazarıcı’nın “Gezi” olayları ile “LGBT Onur Yürüyüşü”nü ilişkilendirmesi yer almaktadır.

“Çok onurlu bunlar, çok!” Çapulculara, lezbiyen, gay, biseksüel, travesti, transeksüel desteği de geldi. Onlar da Taksim’de toplandılar; adına “Onur Yürüyüşü” verdikleri bir eylem düzenlediler. “Her yer Taksim, her yerde direniş” sloganları atıldılar. Eylemciler, herhalde artık kendilerini daha güçlü hissediyorlardı! Üstelik bu eyleme CHP Genel Başkan Yardımcısı Sezgin Tanrıkulu ile milletvekili Binnaz Toprak da destek verdi... (http://www.takvim.com.tr/Yazarlar/emin_pazarci/2013/06/25/cok-onurlu-bunlar-cok 11.10.2014).

Köşe yazısında “Çapulculara, lezbiyen, gay, biseksüel, travesti, transeksüel desteği de geldi” cümlesiyle başlayan yazıda LGBT bireyler “Halkın kâbusu haline gelen bu insanlar”, “cinsel sapkınlık içinde olanlar” şeklinde adlandırılırken LGBT bireyler aşağılama unsuru olarak kullanılmaktadır. “Travestiler bile, onur mitingleri düzenleyip itibar kazanacağını sanıyor!” cümlesindeki “bile” ifadesi söz konusu kişileri, bir “insanlık hiyerarşisinin” alt sıralarına itilebilmektedir.

operasyonu kadın olması ve ardından ‘pembe nüfus kâğıdı’ alması ve bir zaman sonra “Alaturka 95” adlı albümünde ezan okumasıyla yeni tartışmaların tekrar masaya yatırılmasına neden olmuştur. Her türlü medya saldırısına rağmen şarkıcının güçlü gırtlığının varlığı, sahnelerdeki tavizsiz duruşu, radikal kararları, gibi birçok özelliği bireysel açıdan sağladığı rızanın medyadaki yüzü olmuştur.

3.1.1. Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy’un Gençlik ve Cinsiyet Dönüşümü Yılları (1974-1981)

03.07.1977 tarihli Kelebek gazetesinin “Bülent Ersoy’un havuz sefası” haberine göre şarkıcı işiyle, kazancıyla ve tatil günleriyle gündeme gelmektedir. Bülent Ersoy, giydikleriyle de göz önündeki varlığını ortaya koymaktadır. Bülent Ersoy’un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “havuz sefası”, “Türk Sanat Müziğinin ünlü ismi”, “spor” gibi ifadeleri üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarında “spor yapan, çok çalışan, yorgunluk gideren” ifadelerini kullanarak olumlu çağrışımlar yüklemektedir.

Fotoğraf 3.2. Bülent Ersoy’un Havuz SefasıBaşlıklı Haber (Kelebek Gazetesi 03.07.1977)

3.1.2. Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy'un Gençlik Yıllarındaki Müzik Yeteneğinin Temsili

10.09.1980 tarihli Milliyet gazetesinin “Bülent Ersoy’u gelecek yıl İzmir’e sokmam” haberine göre, İzmir Fuarında tezahürat sonrası göğüslerini açan sanatçı olarak gündeme gelmiştir. Bülent Ersoy’un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “kural bozan, ahlaklı olmayan, toplumun ahlakını bozan” gibi ifadeler üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarında “skandal sanatçı, tuhaf sanatçı, kadın mı erkek mi belli olmayan” ifadelerini kullanarak olumsuz çağrışımlar yüklemektedir.

Fotoğraf 3.3. Alyanak: Bülent Ersoy’u Gelecek Yıl İzmir’e Sokmam Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 10.09.1980)

28.01.1981 tarihli Milliyet gazetesinin “Bülent Ersoy, giyimini düzeltmesi için emniyet’e çağrılarak uyarıldı” haberine göre sanatçı kıyafetlerindeki erkeksi tarzıyla gündeme gelmektedir. Bülent Ersoy’un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “emniyete çağrılan, uyarılan, giyim kuşamı ve kıyafetleri sorunlu olan” gibi ifadeler üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarına “erkek nüfus kimliği olan, kadın kıyafeti giymemesi gereken” ifadelerini kullanarak olumsuz çağrışımlar yüklemektedir.

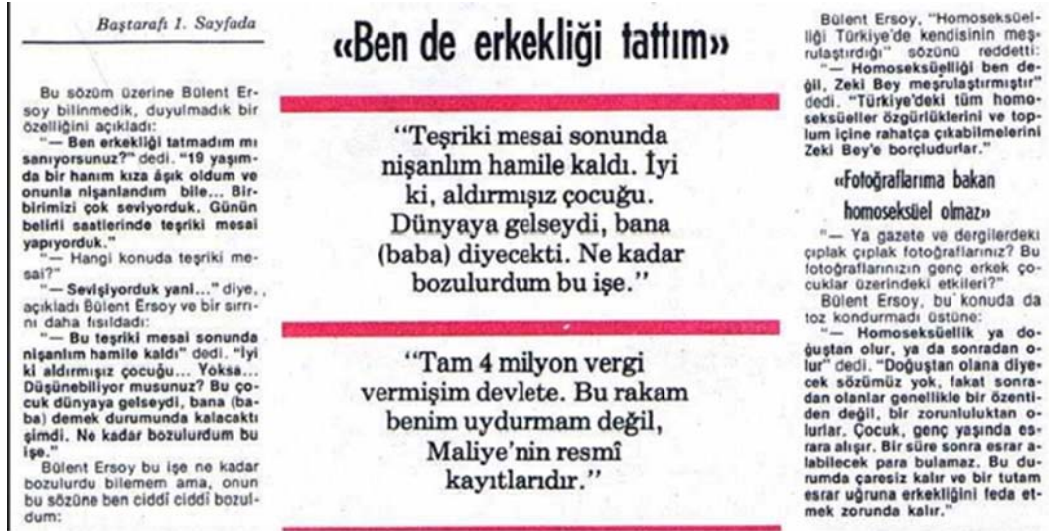

Fotoğraf 3.4.Bülent Ersoy, Giyimini Düzeltmesi İçin Emniyet'e Çağrılarak Uyarıldı Başlıklı Haber(Milliyet Gazetesi 28.01.1981)

Haber başlığı ve metin içi bulgularına göre; Bülent Ersoy'ı "tuhaf olmak", "skandal sanatçı", "kadın mı erkek mi belli olmayan" kelimelerinin haber içi metinde sıralanmasıyla, okura bir kavramsal harita sunulmaktadır. Bu kavramsal haritalar haberin söylemi için adeta bir yol haritası olabilmektedir. Dolayısıyla "skandal, skandallara karışan, tuhaf tavır, tuhaf olmak, belli olmayan, giyiniş ve davranışları kadını andıran" gibi kodlamalar Bülent Ersoy'u temsil eden tanımlamalar olabilmektedir.

3.1.3. Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy'un Gençlik Yılları ve Geleneksel Dilinin Temsili

31.08.1980 tarihli Milliyet gazetesinin "Ben de erkekliği tattım" haberine göre, sanatçı cinsiyet kimliği ile gündeme gelmektedir. Bülent Ersoy'un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili "homoseksüelliği reddeden" ifadesiyle kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarında "ben bir kadını", "kadından daha kadını" ifadelerini kullanarak olumlu (toplumsal onayı kolaylaştırıcı) çağrışımlar yüklemektedir.

Fotoğraf 3.5.Ben de Erkekliği Tattım Başlıklı Haber(Milliyet Gazetesi 31.08.1980)

Beddua filmi Bülent Ersoy'un erkek cinsiyet kimliğini temsil eden filmlerindendir. Bülent Ersoy'un "Beddua" isimli sinema filminin konusu çocukluğunda tecavüze uğramış ve baba dayaağı ile büyümüş bir çocukluk dönemidir. Bülent Ersoy müzik hocasının tavsiyesi üzerine İstanbul'a gelmiş ve konservatuara girmiştir. Aynı zamanda bir fabrikada çalışmaktadır. Fabrika sahibinin kızı Mine, önce onunla ilgilenmiş fakat sonrasında onunla alay etmiştir. Buna kızan Bülent işi bırakmış, konservatuarda hoca olmuş ve şarkıcı olarak büyük bir üne ve servete kavuşmuştur.

Fotoğraf 3.6.Beddua Filmi (1980)

Filmde çocuğun tecavüze uğraması homofobi ve LGBT'lere yönelik şiddet temalarını pekiştirmektedir. 1980'li yılı yapımlı "Beddua" filminde sanatçı erkek kimliğini temsil eden tavır ve kıyafetlerle gösterilmektedir. Bülent Ersoy'un medyadaki

algıya ilişkin sosyal temsili “tecavüz”, ”alay”, fabrika işçisi”, “baba dayağı” ifadeleriyle kodlanmaktadır. Medya bu ifadelerle kodlayarak “konservatuar hocası”, “şarkıcı”, “ün”, ”servet” üzerinden sanatçıya olumlu (toplumsal onayı kolaylaştırıcı) çağrışımlar yüklenmektedir.

28.10.1980 tarihli Milliyet gazetesindeki “Bülent Ersoy’un akıl hastası olup olmadığı saptanacak” haberine göre sanatçı ruhsal halinin özellikleriyle gündeme gelmektedir. Bülent Ersoy’un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “tutuklu”, ”mahkeme”, “cezaevi” ifadeleri üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarında “akıl hastalığı” ifadelerini kullanarak olumsuz çağrışım yüklemektedir. Bu olumsuz çağrışımlar nefret söyleminin temelindeki önyargı, ayrımcılık, cinsiyetçilik ve homofobi olabilmektedir. Mahkemede “akıl hastalığı” kararının, adli mahkemede ve medyada yer alması nefret söyleminin temelindeki önyargı, ayrımcılık, cinsiyetçilik ve homofobi yatmaktadır.

Bülent Ersoy’un akıl hastası olup olmadığı saptanacak

İZMİR, ÖZEL:
Görevli hâkime hakaret ettiği gerekçesiyle Türk Ceza Kanunu’nun 266/3 maddesi gereğince Buca Cezaevi’nde tutuklu bulunan Bülent Ersoy’un dün 6. Asliye Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmasında tutukluluğunun devamına karar verilmiştir.
Hâkim Sabih Kanadoğlu, Bülent Ersoy’da bir akıl hastalığının olup olmadığının belirlenebilmesi için İzmir Devlet Hastanesi’ne sevkini istemiştir. Hâkim, asabiye mütehassısının vereceği rapora göre gereğinin düşünüleceğini ifade etmiştir.

Fotoğraf 3.7.Bülent Ersoy’un Akıl Hastası Olup Olmadığı Saptanacak Başlıklı Haber(Milliyet Gazetesi 28.10.1980)

1980’li yıllarda, nefret söyleminin temelindeki önyargı, ayrımcılık, cinsiyetçilik ve homofobi tavrı karşısında Bülent Ersoy sesinin varlığını değil, kimliğinin varlığını ispat etme çabası içerisindedir. Tüm yaşadıklarının karşısında söyledikleri anormal karşılanmakta ve akıl hastalığı olarak tanımlanmaktadır. Sonuç olarak gençlik yılları, daha çok kimliğini ispat etme çabasına dönüşen zamanlar olarak değerlendirilebilmektedir.

Dolayısıyla, Bülent Ersoy'un gençlik yılları "Beddua" filminde temsil edilmiştir. Beddua filminin ana teması alay ve tecavüz kelimeleri üzerinden kodlanmıştır. Filmin içeriğinde, Bülent Ersoy "alay" ve "tecavüz" kelimeleri ile kodlanarak temsil edilmiştir. Milliyet gazetesindeki habere göre, İzmir Fuarında sahnede yaşadığı olayla öteki olan sanatçı, mahkeme tarafından da "akıl hastası" olarak tanımlanmıştır. Böylece, Bülent Ersoy medyada kodlandığı kelimelerle tanımlanmıştır.

3.1.4. Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy'un Cinsiyet Dönüşümü Evresi ve Divalılığının Temsili

29.08.1980 tarihli Milliyet gazetesinin "Bülent Ersoy'u Kadınlar da Beğendi" haberine göre sanatçı sahnedeki kadınsı kıyafet ve tavırlarıyla gündeme gelmektedir. Bülent Ersoy'un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili "erkeklerden sonra kadınlar da beğendi", "kadınlığı istismar etmeme şartı" ifadesi üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarında "şartlı toplumsal onay" ifadelerini kullanarak sanatçıya (toplumsal onayı kolaylaştırıcı) olumlu çağrışımlar yüklemektedir.

Fotoğraf 3.8.Bülent Ersoy'u Kadınlar da Beğendi Başlıklı Haber(Milliyet Gazetesi 29.08.1980)

"Şöhretin Sonu" filminin yönetmenliğini Orhan Aksoy yapmıştır. 1981 yapımı transseksüel temalı bir Türk filmidir. Filmde Bülent Ersoy'un hayatı gerçekçi bir dille anlatılmıştır. Bülent Ersoy'un cinsiyet değiştirme sürecinde toplum ve ülke nezdinde yaşadığı ayrımcılık ve şiddete yer verilmiştir.

Bir gazinoda assolist olarak çalışan Bülent (Bülent Ersoy) son zamanlarda patronu Nihat (Ekrem Bora) dâhil herkesin kalbini kırmaktadır. Kadın gibi giyinmekte, davranmakta ve tepkiler almaktadır. Yardımcısı Doğan da (Bülent Bilgiç) yanlış yorumlardan korkup işi bırakmıştır. Okul arkadaşı Aslı, (Serpil Çakmaklı) Bülent'teki değişimi önemsemeden onu sevmektedir.

1981 yapımlı “Şöhretin Sonu” adlı sinema filminde Bülent Ersoy kadın kıyafetleri giymektedir. Filmde sanatçı, yakın arkadaşı tarafından cinsiyet kimliğiyle ilgili hiçbir sorgulama yaşamamaktadır. Haberin “Bülent Ersoy’u Kadınlar da Beğendi” başlığı kadınların toplumsal onayını pekiştirmektedir. Bülent Ersoy “da” ekiyle kodlanmıştır. ”Da” eki Bülent Ersoy’un cinsiyet kimliğini temsil etmektedir.

Fotoğraf 3.9. Bülent Ersoy’un Şöhretin Sonu adlı sinema filmi (1981)

Yazılı ve görsel medyada Bülent Ersoy’un cinsiyet dönüşümü evresi ve divalığının temsili “Şöhretin Sonu” adlı filminde Bülent Ersoy kadın kıyafetleri üzerinden kodlanmaktadır. Filmde eski sevgilisinin kendisine “Bülent Bey” ifadesine ve yeni sevgilisinin de kendisine “sapık” söylemini kullanması sanatçının toplumsal cinsiyet kimliğini temsil etmektedir. Dolayısıyla, Bülent Ersoy Şöhretin Sonu filminde “sapık” ve “bey” ifadeleri üzerinden kodlanarak temsil edilmektedir.

3.1.5. Yazılı ve Görsel Medyada Bülent Ersoy'un Cinsiyet Dönüşümü Evresi ve Müzik Yeteneğinin Temsili

Bülent Ersoy, 14 Nisan 1981'de Londra'da gerçekleşen cinsiyet değiştirme operasyonu ile kadın olmuştur. Ancak "pembe nüfus kâğıdı" alması yıllar sonra, dönemin başbakanı Turgut Özal'ın öncülüğünde çıkartılan bir kanun sayesinde gerçekleşmiştir.

Fotoğraf 3.10. Bülent Ersoy'dan Özal'a Mektup Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 19.09.1987)

19.04.1981 tarihli Milliyet Aktüalite gazetesinin haber başlığa göre Bülent Ersoy ameliyat için İngiltere'ye gitmiştir. "Bülent beylikten, Bülent hanımlığa" başlığı süreklilik içinde ötekilik söylemine bir örnek teşkil etmektedir. Haber başlığı, cinsiyetlere belli bir perspektiften bakmakta ve bu perspektifi olası tek gerçek olarak göstermektedir.

Fotoğraf 3.11. Bülent Beylikten, Bülent Hanımlığa... Başlıklı Haber (Milliyet Aktüalite 19.04.1981)

Fotoğraf 3.12. Bülent Ersoy Döndü Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 05.06.1981)

5.6.1981 tarihli Milliyet gazetesinin başlığında Bülent Ersoy'un İngiltere'den dönüşü konu edilmektedir. "Bülent Ersoy Döndü" başlığı İngiltere'den dönüşü ifade eder gibi görünse de sanatçının cinsiyet dönüşümünden bahsetmektedir. Dolayısıyla sanatçının İngiltere'den dönüşü, kimlik değişimi üzerinden yazılmıştır.

Fotoğraf 3.13.Hastaneden Çıkan Bülent Ersoy, “Kendimi çok iyi hissediyorum” Dedi Başlıklı Haber(Milliyet Aktüalite 24.04.1981)

Bülent Ersoy’un 24.04.1981 tarihli gazetede ki haberine göre kimlik değişimi “dönüş” kelimeleri ile kodlanmaktadır. Gazete haberine göre Ersoy’un kimlik değişimi “Charing Cross Hastanesi”nde gerçekleşmiştir. Bülent Ersoy’un “kendimi çok iyi hissediyorum” ifadesi ise müzik hayatının ve sesinin varlığına açıklık getirmektedir.

Dolayısıyla, yazılı ve görsel medyada Bülent Ersoy’un cinsiyet dönüşümü evresi ve müzik yeteneği “bey” ve “hanım” kelimeleri üzerinden temsil edilmektedir. 05.06.1981 tarihli Milliyet Gazetesinin haber başlığına göre Bülent Ersoy “döndü” kelimesi üzerinden kodlanmaktadır.

Fotoğraf 3.14.Bülent Ersoy, “Ben bir defter yaprağı gibiyim” Başlıklı Haber(Hürriyet 01.06.1983)

01.06.1983 tarihli Hürriyet gazetesinin “O bembeyaz sayfa karalanıp paramparça oldu” haberine göre sanatçı Yargıtay’ın erkek kıyafeti kararıyla gündeme gelmektedir. Bülent Ersoy’un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “erkek kıyafeti” üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarına “bembeyaz sayfa karalandı” ifadesi üzerinden olumsuz çağrışımlar yüklemektedir. Dolayısıyla, Bülent Ersoy’un 1981 yılında Londra’da geçirmiş olduğu “kadınlık ameliyatı”, “erkek kıyafeti” üzerinden kodlanarak müzik yeteneğinin varlığı tanımlanmaktadır.

3.2. 12 EYLÜL DÖNEMİNDE BÜLENT ERSOY: “YASAKLI” YILLAR (1981-1989)

12 Eylül dönemi Bülent Ersoy’un sanat hayatının en karmaşık dönemleridir. Cinsiyet kimliği değişimi, pembe nüfus kâğıdını alması gibi birçok olayla gelen çelişkiler sanatçıyı arabesk müziğe yönlendirmiştir. Türk Müziğinden arabesk müziğine kayması geleneksel ile modern arasındaki uyum çabasıdır. Türk kültürel kimliği konusunda kabul görmüş kavramları kendiliğinden eleştirmiş ve sorgulamıştır.

3.2.1. Yazılı ve Görsel Medyada 12 Eylül Döneminde Bülent Ersoy ve Sahne Hayatı

1981 yapımlı “Yüz Karası” isimli sinema filminde Bülent Ersoy; bir gazinoda assolist olarak çalışan bir şarkıcıdır.

Fotoğraf 3.15. Yüz Karası Filmi (1981)

Sinema filminde LGBT’ler için düşmanlık, hakaret, aşağılama, yükleme, çarpıtma gibi nefret söylemlerine yer verilmektedir. Bu filmde cinsiyet kimliğini değiştirmemiş olan sanatçının arada kalmışlığı konu edilmektedir. Bülent Ersoy’daki değişiklikleri önemsemeyen arkadaşları, cinsiyet kimliğinin toplumsal onayını kolaylaştırmaktadır. 1981 yılı sanatçının sahne hayatındaki yasaklar, filmlerindeki saldırgan halleriyle vurgulanmaktadır. Filmde Bülent Ersoy, “kadın gibi giyinmek”, “korku” “kapis”, ”makyaj malzemeleri” ifadeleriyle kodlanmıştır. Dolayısıyla da filmin tamamı erkeklik, kadınlık, eşcinsellik ve sahne hayatı söylemleri üzerine kurgulanmıştır.

Fotoğraf 3.16. Acı Ekmek Filmi (1984)

1984 yılı yapımı “Acı Ekmek” filmi Bülent Ersoy’un cinsiyetini değiştirdikten sonraki ilk sinema filmidir. Aynı zamanda “Acı Ekmek” filmi, sanatçının İngiltere’den dönüşte çektiği ilk filmidir. Bülent Ersoy bu filmde “sütanne”, “köylü kadın” ifadeleriyle kodlanmaktadır.

1984 yılı yapımı bu sinema filminde Bülent Ersoy kadın kimliği ile ön plandadır. Bülent Ersoy artık kadındır ve bu kimliği toplumsal onayı pekiştirmektedir. “Acı Ekmek” adlı film dramı, zengin bir adamın yanında sütannelik yapan köylü bir kadını ve bir kadının ünlü bir şarkıcı olduktan sonraki hayatını anlatmaktadır.

1985 yılı yapımı “Tövbekâr Kadın” isimli sinema filminin konusu, bir apartmanda temizlik işleriyle ilgilenen şarkıcının, mankenlik teklifi almasının ardından hayatının değişmesi ile ilgilidir.

Fotoğraf 3.17. Tövbekâr Kadın Filmi (1985)

1985 yılı yapımı “Tövbekâr Kadın” ve “Acı Ekmek” filmlerinde “kadın” söylemlerine yer verilmiştir. ”Kadın”lık söylemi ilk “Tövbekâr Kadın” filminde kullanılmıştır. Bülent Ersoy’un bundan sonraki filmlerinde “kadın” ifadelerine yer verilmiştir. Böylece medya “kadın” söyleminin toplumsal onayını pekiştirmiştir.

Fotoğraf 3.18. TRT’den İzin Çıktı Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 03.08.1988)

03.08.1988 tarihli Milliyet gazetesinin başlığı, Bülent Ersoy’un sahne yaşağının kalkmasıyla ilgilidir. 1981 yılının sıkı rejim döneminde birçok sanatçıya ekran yasağı gelmiştir. Daha sonra TRT, yasaklı sanatçıların ekran yaşağını kaldırmıştır.

Fotoğraf 3.19. Şeffaf Bülent Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 05.09.1988)

Bülent Ersoy’un sahne yaşağının ve cinsiyet kimliği değişikliğinin üzerinden sekiz yıl geçmiştir. Haberin “Şeffaf Bülent” başlığıyla, sembolik bir temsil gerçekleştirilmektedir. Bülent Ersoy’un cinsiyet değiştirme operasyonu sonrası yasağı önce TRT’den sonra da sahnelerden kaldırılmıştır. 1988’li yıllarda sanatçı sahnede kadınsılığı ifade eden kelimelerle temsil edilmiştir. Bülent Ersoy’un, kadınsı kelimelerle

kodlanması ekran yasağının ardından gerçekleşmiştir. Cinsiyet değiştirme operasyonu sonrası cinsiyet kimliği erkek kıyafeti üzerinden temsil edilirken, ekran yasağı kalktıktan sonra şeffaflık üzerinden temsil edilmiştir.

3.2.2. Yazılı ve Görsel Medyada 12 Eylül Döneminde Bülent Ersoy ve Müziğinin Kitlel Alılanması

80’li yılların gazeteleri Türkiye’de eğlence kültürü ile ilgili de önemli ipuçları vermektedir. 80’lerin başlarında gazetelerde sayfalarca yayımlanan gazino ilanlarında dönemin ünlü alaturka sanatçıları görülmektedir. Hürriyet Gazetesinde peş peşe yayımlanan gazino ilanlarında Bülent Ersoy, Adnan Şenses alt kadrolarıyla birlikte ilk göze çarpan sanatçılardır.

Fotoğraf 3.20. Reklam Sayfası (Hürriyet Gazetesi 11.08.1980)

1980 yılında meydana gelen askeri darbe ile artık Türkiye’deki her şey gibi müzik de tamamen değişen şartlara uyum sağlayacak, bazı türler etkinliğini artırırken bazıları da gerilemeye başlayacaktır. Askeri darbenin ardından politik müzik yapan şarkıcıların tamamına yakını yurt dışına kaçır. Bunun yanında askeri yönetim tarafından bu tür şarkı ve şarkıcılar yasaklanır. Bu yasaklama öyle noktalara gelir ki, politik hiçbir yönü olmayan Bülent Ersoy da nasibini alır.

Alyanak: «Bülent Ersoy'u gelecek yıl İzmir'e sokmam»

● İzmir Belediye Başkanı:
“Bülent Ersoy'u seyre-
derken bir tuhaf oluyo-
rum”

İZMİR, THA

İzmir Belediye Başkanı İhsan Alyanak, “Bülent Ersoy'u seyrederken, ben bile bir tuhaf oluyorum” demiş ve sanatçının bu tavırlarının devam etmesi halinde gelecek fuar sezonunda onu fuara sokmayacağını söylemiştir.

49. Fuar'ın olaylar yaratan skandal sanatçısı Bülent Ersoy'un gerek sahnede, gerekse fuar içindeki davranışlarına ilişkin bir soruyu yanıtlayan İzmir Belediye Başkanı, Bülent Ersoy için, “Kadın mı, erkek mi belli olmayan Bülent Ersoy'u, bu haliyle geldiği takdirde önümüzdeki fuara kesinlikle sokmam” şeklinde konuşmuştur.

Fotoğraf 3.21. Alyanak: Bülent Ersoy'u Gelecek Yıl İzmir'e Sokmam Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 10.09.1980)

10 Eylül 1980 tarihli Milliyet gazetesindeki haber başlığı ve metnindeki nefret söylemleri toplumsal algıyı oluşturmaktadır. İzmir belediye başkanı İhsan Alyanak 'ın “Bülent Ersoy'u gelecek yıl fuara sokmam” ifadesi İzmir halkının nefret söylemini kabul etmesini kolaylaştırmaktadır.

Fotoğraf 3.22. Bülent Ersoy'un Tahliye İsteği Reddedildi Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 03.10.1980)

Bülent Ersoy'a evine gelen görevli hâkime hakaretten dolayı tutukluluk kararı çıkmıştır. Bu tutukluluk davası sonrası tahliye talebi reddedilmiştir. Bülent Ersoy'un 12 Eylül döneminde yazılı ve görsel medyada müziğinin kitlesel algılanışı "11 ay 10 gün hapis cezası" üzerinden temsil edilmiştir.

Fotoğraf 3.23. Bülent Ersoy Önce Mahkum Oldu, Sonra Tahliye Edildi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 04.11.1980)

4.11.1980 tarihli Milliyet gazetesi Bülent Ersoy'un tahliye haberine yer vermiştir. Haberde Bülent Ersoy'un tahliyeden sonra “Kurtuldum şükürler olsun” söylemi kestirdiği kurbanla bütünleştirilerek verilmektedir. Mahkeme sanatçıya “en az beş yıl mahkemeye çıkmaması” kararını vermiştir.

Fotoğraf 3.24. EşcinsellerBülent Ersoy'dan Şikâyetçi Başlıklı Haber (Bulvar Gazetesi 15.03.1980)

12 Eylül 1980 dönemi, diğer travesti ve transseksüel sanatçılara da sahne yasağı getirmiştir. Ersoy ile birlikte sahne yasağı alan transseksüel ve travestilerin haberi 15 Mart 1983 tarihli Bulvar gazetesine konu olmuştur. 15.03.1980 tarihli Bulvar gazetesinin “Yaktın Bizi Bülent” haberine göre sanatçı eşcinsellerin kazançlarına engel olmakla gündeme gelmektedir. Bülent Ersoy'un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “eşcinsel ses sanatçıları”, “yaktın”, “şikâyet” üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarına “ekmek parasına engel olmak”, “protesto” ifadeleri üzerinden olumsuz çağrışımlar yüklemektedir. Dönemin eşcinsel ses sanatçılarından “Noyan Barlas”, “Ertaç Ünsal”, “Erhan Tunay”, “Oktay Yıldırım” ekmek paralarından olduklarını ve Bülent Ersoy'dan şikâyetçi olduklarını dile getirmişlerdir.

Sonuç olarak Bülent Ersoy'un 12 Eylül dönemi yazılı ve görsel medyadaki müziğinin kitlesel algılanışı “istenmeyen”, “kadın mı erkek mi belli olmayan”, “hakaret”, “tutuklu”, “hapis”, “tahliye” ve “ekmek parasına engel olmak”, “protesto” söylemleriyle kodlanmıştır.

3.2.3. Yazılı ve Görsel Medyada 12 Eylül Dönemi Bülent Ersoy'un Göz Önündeki Varlığı

Ünlü ses sanatçısı 29 yaşında cinsiyet değiştirmiştir. 24 Nisan 1981'de Londra'dan, 5 Haziran 1981'de de İstanbul Haseki Hastanesi'nden “kadın raporu” alan Ersoy, avukatları aracılığı ile Fatih Adliyesi'ne başvurarak cinsiyetini ‘kadın’ olarak nüfus kütüğüne geçirmeyi başarmıştır. Ersoy, Haseki Hastanesi'nden rapor aldığı gün Fatih 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde yargıç huzuruna çıkmıştır. Yargıç Ali İhsan Runa, tek celsede Bülent Ersoy'un kadınlığına karar vermiştir.

Fotoğraf 3.25. Avukatları, Bülent Ersoy'un Kadınlığını Tescil İçin Mahkemeye Başvurdu Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 02.06.1981)

4.07.1981 tarihli Milliyet gazetesinin haberine göre Bülent Ersoy kadınlığının tescili için Yargıtay'a başvurmuştur. Geçirdiği operasyon sonrası İngiltere'den getirdiği raporda “şeklen kadın olduğu” belirtilmiştir. 12 Eylül sonrası Bülent Ersoy'un göz önündeki varlığı, kimliğinin onayı için verdiği mücadele ile geçmektedir.

Fotoğraf 3.26. Ersoy'un Kadınlık Kararı İçin Yargıtay'a Başvuruldu Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 04.07.1981)

31.01.1982 tarihli gazetenin “Bülent Ersoy Bir Kutu İlaç İçerek İntihara Kakıştı” haber başlığına göre sanatçının insani çaresizliği göz ardı edilerek “yüz karası” söylemi üzerinden toplumsal onay gerçekleştirilmektedir.

Fotoğraf 3.27. Bülent Ersoy Bir Kutu İlaç İçerek İntihara Kakıştı Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 31.01.1982)

Bülent Ersoy için 14 Nisan 1981 yılı fizyolojik olarak kadınlığını tamamladığı bir yıldır. 1981 yılında cinsiyet değiştirme operasyonu gerçekleştiren sanatçının, kadın kimliği ile ilgili hukuki süreci başlamıştır. 23.12.1984 tarihli gazetenin “Adli Tıp Meclisi” haberine göre sanatçı ameliyat sonrası fiziki ve ruhsal açıdan kadın olarak kabul edilmiştir.

Adli Tıp Meclisi, Bülent Ersoy'un kadın olduğunu kabul etti

● Adli Tıp Meclisi, ünlü sanatçıyı hem fiziksel görünüşü, hem de ruhsal yapı açısından kadın buldu

TİSTİHBARAT SERVİSİ
ÜRK Sanat Müziği şarkıcısı Bülent Ersoy'un kadın olduğu Adli Tıp Meclisi'nde kabul edildi.

İngiltere'de geçirdiği ameliyattan sonra cinsiyetinin saptanması için Fatih Asliye Ceza Mahkemesi'ne müracaat eden

Geçen ay yeniden yaptığı başvuru Haseki Hastanesi'nce olumlu karşılandıktan sonra durum Adli Tıp Meclisi'ne iletili.

Adli Tıp Meclisi, Bülent Ersoy'u fiziki muayeneden geçirdi. Ve sonunda fizik görünüşü ve organ-

Fotoğraf 3.28. Adli Tıp Meclisi, Bülent Ersoy'un Kadın Olduğunu Kabul Etti Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 23.12.1984)

7.06.1988 tarihli Milliyet gazetesinin “Bülent Ersoy artık Kadın” başlığına göre, sanatçının cinsiyet kimliği Adli Tıp Meclisi tarafından desteklenmiştir. Bu durumun heteroseksist hegemonya normlarına göre desteklenmesi ve medya tarafından pekiştirilmesi, bireysel açıdan sağlanan rızanın göstergesi sayılabilmektedir.

Fotoğraf 3.29. Bülent Ersoy Artık Kadın Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 07.06.1988)

Bülent Ersoy'un algıya ilişkin sosyal temsili “mahkeme”, “karar” üzerinden kodlanmıştır. Medya, aynı zamanda kimlik kodlamalarına “resmen kadın” ifadeleri üzerinden de olumlu çağrışım yükleyebilmiştir. Sanatçının cinsiyet kimliğinin mahkeme tarafından desteklenmesi ve medya tarafından gösterilmesi rıza üretimi bakımından önemli sayılabilmektedir.

Sonuç olarak 12 Eylül dönemi sanatçının göz önündeki varlığı “kadın raporu”, “şeklen kadın olduğu”, “yüz karası”, “artık kadın” ifadeleri üzerinden kodlanmıştır.

3.2.4. Yazılı ve Görsel Medyada 12 Eylül Dönemi Bülent Ersoy’un Göz Önündeki Yokluğu ya da Sansürlü bir Figür Olarak Bülent Ersoy

19.09.1987 tarihli Milliyet gazetesinin haberine göre Bülent Ersoy, dönemin Başbakanı Turgut Özal’a pembe nüfus kâğıdı’nın kendisine verilmesiyle ilgili bir mektup yazmıştır. Sanatçının kimliği Turgut Özal’ın öncülüğünde çıkartılan bir kanun ile gerçekleşmiştir.

Fotoğraf 3.30. Bülent Ersoy'dan Özal'a Mektup Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 19.09.1987)

19.02.1988 tarihli gazetenin “Bülent Ersoy’dan geçmişe sünger” haberine göre sanatçının kendisi hakkındaki toplumsal algının değişmesi gerektiğine açıklık getirmektedir.

Fotoğraf 3.31. Bülent Ersoy'dan Geçmişe Sünger Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 19.02.1988)

Bülent Ersoy'un Turgut Özal'a mektup yazmasının üzerinden bir yıl geçtikten sonra 1988 yılında "pembe kimliğini" almayı başarmıştır. 19.02.1988 tarihli Milliyet gazetesinde "yedi yıl aradan sonra sahne yasağı kalktı" haberi yer almaktadır. Ersoy'un 12 Eylül dönemi ve sonrası yazılı ve görsel medyada göz önündeki yokluğu ya da sansürlü bir figür oluşu "kadınlık kararı", "intihar", "Özal'a mektup", "pembe nüfus kâğıdı", "geçmişe sünger" ifadeleriyle kodlanmıştır.

3.3. MESLEĞİN BAŞARILI İCRASI BAĞLAMINDA BÜLENT ERSOY

Bülent Ersoy'un yasaklı yıllarında yakın dostlarından ve siyasi kanattan destek gelmiştir. Sahne yasağının devam ettiği 1987'li yıllardaki haberin başlığı şöyledir; “Bülent Ersoy'un yasağı kalksın.” O yıllarda sanatçıya “sahneye yasağı” getirilmesi bugün için bir Türkiye gerçeğidir.

Fotoğraf 3.32. Bülent Ersoy'un Yasağı Kalksın Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 24.09.1987)

Bülent Ersoy'un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “Ersoy'un yasağı” üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarına “kanunsuz yasak”, “yasak kalksın” ifadeleri üzerinden olumlu çağrışım yüklemektedir. Sanatçının cinsiyet kimliğinin siyasetçiler ve medya hegemonyası tarafından desteklenmesi ya da desteklenmemesi toplumsal rızanın gerçekleşmesi bakımından önemli sayılabilmektedir.

3.3.1. Bülent Ersoy'un Dili

01.02.1995 tarihli Milliyet gazetesinin haberine göre “Alaturka 95” adlı albümde sanatçının ezan okuması yeni bir tartışma yaratmıştır. Kadın ezan okur mu? Tartışmaları ile birlikte “kadın okumuş sayılır mı” söylemleri, Bülent Ersoy’u kimlik savaşı verdiği yıllara tekrar taşımıştır. İstanbul Müftülüğünün “kadın ezan okuyamaz” ifadesiyle tartışmaların önü kesilmiştir. Haber başlığındaki “Eyvah, Yine Bülent Olayı” cinsiyet kimliğine dayalı kodlamadır. Ortaya atılan tartışma, sanat başarısının göz ardı edilerek kimliğine saldırı sayılabilmektedir.

Fotoğraf 3.33. Eyvah, Yine Bülent Olayı Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 01.02.1995)

02.02.1995 tarihli Milliyet gazetesinin haberine göre Bülent Ersoy ezan okuyabilmektedir. İslami kesimin ünlü yazarı Mehmet Şevki Eygi'nin Ersoy'u desteklemesi, dil unsurlu toplumsal algısını daha da kuvvetlendirmektedir.

Fotoğraf 3.34. Eygi: Ersoy Ezan Okuyabilir Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 02.02.1995)

09.06.1995 tarihli Milliyet gazetesinin "Popüler müzikte İslami motifler" haberine göre sanatçı dini parçalarla Türk müziğini seslendirmektedir. Bülent Ersoy'un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili "İslami motif" üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarına "ticari kaygı" üzerinden olumsuz çağrışım yüklemektedir.

Popüler müzikte İslami motifler

Nuray ÖZEN
DİNİ motifler Türk müziğinin içine yeniden girmeye başladı. Popüler sanatçıların yeni albümlerinde sık sık dini ezgilere rastlanıyor.
Önce Burhan Çağan, mevlit ve ilahiler kasedi çıkardı; ardından Bülent Ersoy, güftesi Yahya Kemal Beyatlı'ya ait, Münir Nurettin Selçuk'un bestesi "Aziz İstanbul"u seslendiren ezanı kullandı. Son olarak Sezen Aksu piyasaya çıkacak kasedinde "La ilah illallah" terennümünü; tekrarlardan bir parça söyledi. Mazhar - Fuat Özkay ise dini motifleri parçalarında önceden beri kullanan sanatçılar.
Oysa müzikseverler ezan seslerini ve dini ezgileri Jean Michael Jarre, Queen, The The, Peter Gabriel gibi Batılı seslerden duymaya alışmıştı. Dini motifleri Münir Nurettin'in bestelerinde bulunan müzisyenler, ne oldu da yeniden şarkılarına dini ezgiler yerleştirmeye başladılar?

Nuray ÖZEN

DİNİ motifler Türk müziğinin içine yeniden girmeye başladı. Popüler sanatçıların yeni albümlerinde sık sık dini ezgilere rastlanıyor.

Önce Burhan Çağan, mevlit ve ilahiler kasedi çıkardı; ardından Bülent Ersoy, güftesi Yahya Kemal Beyatlı'ya ait, Münir Nurettin Selçuk'un bestesi "Aziz İstanbul"u seslendiren ezanı kullandı. Son olarak Sezen Aksu piyasaya çıkacak kasedinde "La ilah illallah" terennümünü; tekrarlardan bir parça söyledi. Mazhar - Fuat Özkay ise dini motifleri parçalarında önceden beri kullanan sanatçılar.

Oysa müzikseverler ezan seslerini ve dini ezgileri Jean Michael Jarre, Queen, The The, Peter Gabriel gibi Batılı seslerden duymaya alışmıştı. Dini motifleri Münir Nurettin'in bestelerinde bulunan müzisyenler, ne oldu da yeniden şarkılarına dini ezgiler yerleştirmeye başladılar?

ğını açıklamalarında sık sık yineledi. Burhan Çağan ise, menajeri Serdar Turan'ın açıklamasına göre, sadece annesinin yasiniyetini yerine getirmek için mevlit ve ilahiler kasedini hazırladı. Çağan, kasedin geliriyle memleketi Ağrı'da bir okul yaptırıyor.

Sezen Aksu, "insanlar kendi içlerine doğru bir yolculuğa çıktılar. Ben de şarkılarımı yaparken kalbimin sesini dinliyorum ve ne isem o çıkıyor ortaya" diye konuşuyor. Sezen Aksu'nun konuya ilişkin görüşleri şöyle:

"Son kasedimde Anadolu'daki şarkıları yeniden hissetmek istedim. Yeni çalmayı pop müzik içinde değerlendirmek de mümkün değil. Buna 'Anadolu şarkıları' diyebiliriz. Tabii ki Anadolu şarkılarının içinde dini motifler de var."

Hürriyet Gazetesi Yazarı Murat Bardakçı "bu yeni bir şey değil. Türk müziğinde eskiden beri dini motifler vardır, ama güfte Osmanlıca olduğu için anlaşıl-mıyordu. Münir Nurettin

Ticari kaygılar mı ağır basıyor, yoksa kültürel unsurların doğal bir yansıması mı?

Fotoğraf 3.35. Popüler Müzikte İslami Motifler Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 09.06.1995)

3.3.2. Domestik (Anaç/Kadını) Tavrının Temsili

14.10.1984 tarihli gazete haberine göre Bülent Ersoy "Kadınca 84 Fuarını" ziyaret etmiştir. Bülent Ersoy en çok parfümlerle ilgilenmiş ve "kadınca sohbet etti" ifadeleriyle sanatçının kadınlık ritüellerinden bahsedilmiştir. "Bir anneliği eksikti" haber başlığında kimlik ögesi, nefret aşağılama unsuru olarak kullanılarak simgeleştirilmiştir. Aynı zamanda en temel insan haklarından biri olan yaşama hakkından mahrum bırakılan bir üslup kullanılmıştır. "Çocuğumu emzirmek istiyorum" başlığı, fiziksel görünüşleri alaycı bir şekilde aktarmıştır. Bunun da ötesine geçilerek tüm yazı boyunca, varsayımsal gözlemler dışında hiçbir şeye dayanmadan yorum yapabilecek bir alanda çıkarımlarda bulunulmuştur.

Bülent Ersoy, "Çocuğumu emzirmek istiyorum" dedi

Bir anneliği eksikti

KADINCA 84 Fuarını gezan Bülent Ersoy, etrafını izleyen hayranların sesleri arasında iki parça söyledi. Fuarın en çok parfümlerle ilgilenen Ersoy, standları gezan kadınlara, kadınca sohbet etti. Kadınlara arasında yollarında geçirdiği iki tınılılık konusunu ayırtılan ile anılan parçısı, "İstedi ne kadar süredir biliyordum, ne

de elleri kolları birliktelik etmek ve kadınca için parfümler almak, beni çok mutlu etti" dedi. Fuarı geçirdi sırada dinlenen çıkan bir bebeyi kucaklarına alan Bülent Ersoy, "Ben annem bir çocuk kucaklamak ve onu emmek. Ben geçirdiğim himde de bir çocuğun süt annesi rolünü oynarken bu yüce duyguyu bir kez daha yaşadım" dedi.

© 2009 Doğan Gazetecilik A.Ş.

Fotoğraf 3.36. Bir Anneliği Eksikti Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 14.10.1984)

17.07.1987 tarihli gazete haberine göre, Bülent Ersoy Türkiye’de yasaklı olduğu dönem konserlerini yurtdışında sürdürmektedir. Bülent Ersoy’un İstanbul’dan Frankfurt’a gitmek için beklediği havalimanı salonunda gördüğü çocuklara ilgi göstermesi, annelik duygularına olan özlemini göstermektedir.

Fotoğraf 3.37. Bülent Ersoy’un Annelik Özlemi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 17.07.1987)

20.04.1992 tarihli gazete haberi Bülent Ersoy’un manevi oğlu Barış’ın başarısını konu etmektedir. Bülent Ersoy’un da anaçlık duygusuyla birleşen gururundan bahsedilmektedir. Haberde OĞLU’YLA vurgusu Bülent Ersoy’un söz konusu cinsiyetindeki zayıflığı güçlendirmektedir. Söz konusu kelime Bülent Ersoy’un

cinsiyetini de vurgulamaktadır. Bu anlamda okuyucuya da Bülent Ersoy'un cinsiyet kimliği üzerinden mesaj verilerek cinsiyeti konusunda yüklem algısı oluşturulmaktadır.

Fotoğraf 3.38. “Oğlu”yla Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 20.04.1992)

3.3.3. Bülent Ersoy’un Eşcinsel İmaj ve Çağrışımlarından Uzaklığı

“Bülent Ersoy tümüyle kadın” haber başlığının “tümüyle” kelimesi, Bülent Ersoy’a yönelik dışlayıcı ve ayrımcı ifade yüklemektedir.

Fotoğraf 3.39. Bülent Ersoy Tümüyle Kadın Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 25.09.1987)

Yazar, Bülent Ersoy’un fiziksel özelliklerini spota taşıyarak, Bülent Ersoy’un raporda yer alan cinsiyet değiştirme ameliyatından açık bir şekilde bahsederek bu değişimin gizliliğini gözler önüne sermekte ve yaşam hakkının gizliliğini ihlal

edebilmektedir. Bülent Ersoy “tümüyle kadın” haber başlığında fiziksel tüm ayrıntılara yer verilerek insani hakların deşifresi gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Bülent Ersoy “tümüyle kadın” ifadesi üzerinden kodlanmıştır.

3.3.4. Bülent Ersoy’un Eşcinsel Ritüellerden ve Davranış Biçimlerinden Uzaklığı

29.08.1980 tarihli Milliyet gazetesinin “Bülent Ersoy’u Kadınlar da Beğendi” haberine göre sanatçı cinsiyet kimliği ile gündeme gelmektedir. Bülent Ersoy’un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “erkek”, “kadın”, “beğendi” üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarına “şart”, “istismar” ifadeleri üzerinden olumsuz çağrışımlar yüklemektedir.

Fotoğraf 3.40. Bülent Ersoy’u Kadınlar da Beğendi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 29.08.1980)

24.05.1981 tarihli gazetenin “Bülent Ersoy kadın olarak ilk konserini Almanya’da verdi” başlığı, Bülent Ersoy’un heteroseksist değişimini toplumsal onaya sunmaktadır. Bülent Ersoy’un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “kadın”, “ilk konser” üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarına “elbise”, “şapka”, “doğuş” ifadeleri üzerinden olumlu çağrışımlar yüklemektedir.

Fotoğraf 3.41. Bülent Ersoy Kadın Olarak İlk Konserini Almanya'da Verdi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 24.05.1981)

3.3.5. Bülent Ersoy'un Muhafazakâr Ahlak ve Değer Yargılarına Ya(t)kınılığı

Bülent Ersoy varoluşu itibariyle günahkâr ilan edilmiştir. Bu durumu nefret söylemleri ispatlamaktadır. Medya, sanatçının söylediklerini ve yaptıklarını magazinleştirmiştir. İslamiyet'e ait kaset çıkarsa ya da okusa İslam'a hakaret ya da dini inançlardan çıkar elde etme olarak değerlendirilmiştir.

Ersoy' un; ahlaki bazı değerlere kafa atıyormuş izlenimi vererek düzenin tam göbeğine oturttuğu "farklılığı"; elbette aynı anda samimiyeti ve ardından kabul görmeyi de elde etmesi büyük bir başarı sayılabilir. Bülent Ersoy ellerini semaya kaldıran, Ramazan' da hayır hasenat için cami cami dolaşan; Allah lafzını diline dolayan "en dindar sanatçı" profiline sahiptir.

Fotoğraf 3.42. Bülent Ersoy “Böylesini Şumaher bile görmedi” dedi ve “Benim frikiğim Platini kadar kıymetlidir” Başlıklı Haber (Tan Gazetesi 23.06.1986)

23.06. 1986 tarihli Tan gazetesinin “Benim frikiğim Platini kadar kıymetlidir” ile “Böylesini Şumaher bile görmedi “haber başlıklarında sanatçı kıyafetleri üzerinden verdiği frikiklerle gündeme gelmektedir. Ersoy’un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “Şumaher”, “Platini”, “değerli” üzerinden kodlamaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarına “kaleci”, “çalım”, “frikik” “ilginç” ifadeleri üzerinden duruma espri katılması bakımından olumlu çağrışımlar kattığı söylenebilir.

05.03.1995 tarihli Günaydın gazetesinin “ Ezan kaseti tuttu” haberine göre sanatçı muhafazakâr yönüyle gündeme gelmektedir. Ersoy’un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili “ezan” üzerinden kodlanmaktadır. Medya, sanatçının kimlik kodlamalarına “Ramazan”, “Allah’ın verdiği ses”, “sevenler” ifadeleri üzerinden olumlu çağrışımlar yüklemektedir.

Fotoğraf 3.43. Ezan Kaseti Tuttu Başlıklı Haber (Günaydın Gazetesi 05.03.1995)

1986 ve 1995 yılları Tan ve Günaydın gazetelerinin magazin eklerinde, Bülent Ersoy'un hem dini vecibeleri yerine getirişini hem de kendisi hakkındaki olumsuz durumları inceden alaya alışı görebilmek mümkündür.

3.3.6. Bülent Ersoy'un İcra Ettiği Müzik türünün Geçişken/Sentezci Niteliği

Medya hem gülünç hem de korkunç öğeleri bir arada barındırabilmesine rağmen aynı zamanda güvenilir de olabilmektedir. Öyle ki, medya toplumsal yerleşik değerleri hem onaylayan hem de inançları kökünden atan bir muamelede bulunabilmektedir. Manüpülatif haberlerin oluşturduğu güven ya da güvensizlik durumu Bülent Ersoy'un sesindeki, sözündeki, yüzündeki, üstündekini onaylatmaktadır ya da aşağılamaktadır.

Fotoğraf 3.44. Ankara'da da Doludizgin Gitti Başlıklı Haber (Kelebek Gazetesi 22.12.1979)

BÜLENT Ersoy İstanbul'daki başarısını Ankara'da tekrarladı. Böylece Fahrettin Aslan'ın gazinosunun dışında da aynı çizgide çalışabileceğini ispat etti. Nerede, kiminle çalışırsa çalışsın farketmeyeceğini de gösterdi. Bildiğiniz gibi son iki yıl içinde gazinoculara en çok para kazandıran solistlerden bir Bülent Ersoy. Nerede çalışırsa çalışsın ilgi görüyor. Patronuna büyük kazanç getiriyor. Ancak daha önceleri devamlı Fahrettin Aslan ile çalıştığı için çeşitli fikirler vardı çevrede. Çok kişiye göre Aslan'dan ayrılınca aynı ilgiyi göremeyecekti. Açıkcası Maksim gazinosu ile o bir bütündü. Başka yere geçerse durum sarsılırdı. Bu fikir önce İstanbul'da Gar Gazinosunda, şimdilerde de Ankara'da Başkent Gazinosu'nda çürüdü. Çünkü Ersoy aynen Maksim'deki ilgiyi oralarda da gördü. Hem de daha fazla. Programı üçüncü kez uzatılmasına rağmen hala ilgi görmesi de bunun açık bir kanıtı.

22.12.1979 tarihli Kelebek gazetesinin başlığı şöyledir; “Ankara’da da doludizgin gitti.” Bülent Ersoy’un farklı illerde de ilgi gördüğünden bahsedilmektedir. 1979’lu yıllarda İstanbul’da Fahrettin Aslan’ın gazinosunda çalışan sanatçı için yazılan haber metni şöyledir; “Aslan’dan ayrıldıktan sonra aynı ilgiyi görmeyecek.” Dolayısıyla haber metninde bir olaydan yola çıkarak bir diğer olay ya da duruma yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar, olumsuz atıflar içeren ifadeler yer verilmektedir. 1979’lu yıllarda gazinoculara en çok kazandıran ses sanatçılarından olduğundan bahsedilen ve konserini verdikten sonra takdir topladığından bahsedilen haber metni şöyledir; “Başka yere geçerse durum sarsılırdı.” Bülent Ersoy’un farklı mekanlarda farklı kitlelere seslendirdiği şarkıları onun sesinin ve şarkılarının geçirkenliğiyle alakalı olduğunu söyleyebiliriz.

Fotoğraf 3.45. Popstar Alaturka Elemeleri Başlıyor Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 18.08.2007)

18.08.2007 tarihli Hürriyet gazetesinin haber başlığı şöyledir; “Popstar Alaturka Elemelerine Başlıyor”. Bülent Ersoy gençlik yıllarında gazinolarda alkış bekleyen sanatçı iken 2000’li yılların televizyon ekranlarında alkış alan sanatçı durumuna gelmiştir. Dolayısıyla gazinolarda başlayan hayatı, 2000’li yıllarda televizyon ekranlarına taşınmıştır.

Bülent Ersoy’un gençlik yıllarındaki sahne kıyafeti beyaz sade bir smokindir. 2000’li yılların televizyon ekranlarındaki hali kadınsılığını ön plana çıkaran simli uzunkirpiklidir. Bülent Ersoy giydikleriyle konuşulan, söyledikleriyle de hafızalarda kalan sanatçı olmuştur.

3.3.6.1. Türk Sanat Müziği İcracısı Olarak Bülent Ersoy ve Hayran/Dinleyici Kitle

13.08.1984 tarihli Milliyet gazetesinin haber başlığı şöyledir; “Artık sosyeteye şarkı söylüyor” haberin başlığındaki “artık” kelimesine göre Bülent Ersoy’un dinleyici kitlesine sosyetenin de katıldığını söylemek mümkündür.

Fotoğraf 3.46. Artık Sosyeteye Şarkı Söylüyor Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 13.08.1984)

Türk Sanat Müziği makam, usul, biçim, seslendirme araçları ve yöntemleri bakımından, Osmanlı müziğinin normlarına dönüşmüş bir uzantısı sayılabilir. Tarihin birçok zenginliğini içinde taşımıştır. 1984'lü yıllar Bülent Ersoy'un sahne yasağının devam etmektedir. Cinsiyet değiştirme operasyonu öncesi, 1976'lı yıllarda Türk Sanat müziğini gazinolarda icra etmiştir. Operasyon sonrası, sahne yasaklarına rağmen özel davetlerde yer alması, icra ettiği sanat müziği bakımından hayran ve dinleyici kitlesinin beğenilerinin devam ettiğinin en büyük kanıtı sayılabilmektedir.

02.02.1990 tarihli Milliyet gazetesinin haberine göre TRT'nin 22.yıl kutlamasında Bülent Ersoy şarkılarını seslendirmiştir. "TRT'ciler Bülent Ersoy'u dinlediler" başlığı Bülent Ersoy'un şarkılarına ve onun kimliğine onay vermektedir.

"Sahne yasağı devam eden Bülent Ersoy, şimdi özel davetlerde, sosyete partilerinde şarkı söylüyor" haberine göre sanatçının sahne yasağının devam ettiği zamanlarda da hayranlarının yanında olduğunu açıklayan bir ifadedir.

Fotoğraf 3.47. TRT'ciler Bülent Ersoy'u Dinlediler Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 02.02.1990)

04.10.2007 tarihli Milliyet gazetesinin hafta sonu eki Cafe 'de "Bayramın tadı sahnede çıkar" haber başlığına göre, Bülent Ersoy Ramazan bayramının birinci gününde Göynük'teki Majesty Mirage Park Otel'de sahne alacaktır. İkinci günündeyse Kıbrıs'da Jasmine Court hotel'de hayranlarıyla buluşacaktır. "Bayramın tadı" başlığına göre sanatçı icra ettiği sanatıyla habere taşınmaktadır. Ersoy'un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili " Bayram", "tat" üzerinden kodlanmaktadır.

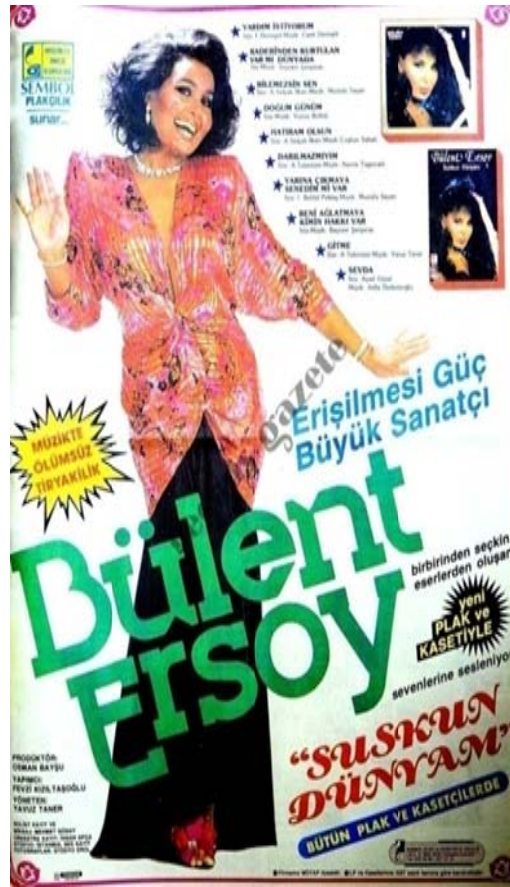
Fotoğraf 3.48. Bayramın Tadı Sahnede Çıkar Başlıklı Haber (Milliyet Cafe Gazetesi 04.10.2007)

Sonuç olarak, Türk sanat müziği ustası Bülent Ersoy yasaklı olduğu 1984'lü yıllarda sadece sosyete davetlerinde söylerken, 1990'lu yıllarda TRT'nin özel yaş günü kutlamalarına da davet edilmiştir. 2000'li yıllarda ise bayram özel eğlencelerinin olduğu

mekânlarda, en gözde sanatçı olarak sanatını icra etmiştir. Bülent Ersoy, Türk Sanat Müziğini icra eden ve hayran/dinleyici kitlesi bağlamında “artık sosyeteye söyleyen”, “TRT”ye şarkı söyleyen” ve “bayramın tadı” ifadeleri üzerinden kodlanmıştır.

3.3.6.2. Arabesk Müzik İcracısı Olarak Bülent Ersoy ve Hayran/Dinleyici Kitlesi

Bülent Ersoy 1987’de arabesk albümünü çıkarmıştır. Arabesk müziği, bazen arap müziğini bazen de karamsarlığı konu edinebilmektedir. 1981’de operasyon geçiren Bülent Ersoy’un 1987’de sahne yasağı devam etmiştir. Bülent Ersoy’un ”Suskun Dünyam” adlı albüm çalışmasının içerisinde yer alan şarkılar “Yardım İstiyorum”, “Kaderinden Kurtulan Var mı Dünya’da “, “Beni Ağlatmaya Kimin Hakkı Var” gibi eserlerdir. Bu albüm Ersoy’un ruh dünyasını yansıtan bir çalışma olmuştur. Albüm “yardım”, “kader”, “ağlatma” gibi ifadeler üzerinden sanatçının yaşadıklarını kodlamıştır.

Fotoğraf 3.49. Kaset Reklamı(Sabah Gazetesi 19.03.1987)

Fotoğraf 3.50. Ben Bir Reformist Kadınımbaşlıklı Haber (Milliyet Pazar Gazetesi 30.05.2005)

30.05.2005 tarihli Milliyet'in Pazar eki, Bülent Ersoy'un icra ettiği müziğin geçirgenliğine açıklama yapmaktadır. Klasik Türk Müziğini günümüze taşıırken arabesk eserler seslendirmesini, radikal kararlarına bağlamaktadır. Klasik Türk Müziğine olan tutkunluğuna da açıklama getirmektedir. İcra ettiği müziğinin geçirgenliği cinsiyet kimliğinin çelişkili dönemlerini temsil etmektedir.

3.4. BÜLENT ERSOY'UN EŞCİNSEL KİMLİĞİ BAĞLAMINDA ÜRETTİĞİ TOPLUMSAL RIZANIN NEDENLERİ

Gazeteler Bülent Ersoy hakkındaki haberleri dikkat çekici bir şekilde magazinleştirerek sunmaktadırlar. Sıradan durumlarda bile Bülent Ersoy sadece yaptıkları, söyledikleri ve maddi varlığı yüzünden haber olabilmektedir. Toplumda karşılaştıkları sorunlar ve ayrımcılıklarla ilgili haberler yerine eğlenceli konular içinde yer almaktadır. Medya özellikle de Bülent Ersoy'a farklı cinsel yöneliminden dolayı 'hayret' ve 'şaşıklıkla' yaklaşmaktadır.

Fotoğraf 3.51. Bülent Ersoy PespembeBaşlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 10.06.1988)

1981 yılında Londra’da geçirdiği cinsiyet değiştirme operasyonu ile kadın olan Ersoy’un ‘pembe nüfus kâğıdı’ alması dönemin başbakanı Turgut Özal’ın öncülüğünde çıkartılan bir kanun sayesinde gerçekleşmiştir. Bülent Ersoy’un kimliğini dışlayan medya da toplumsal dışlamayı pekiştirmektedir. Bülent Ersoy’un oluşturacağı bireysel rızada, biyolojik varlığı zayıf kalabilmekte ancak medyanın bakış açısıyla zayıf kalan gerçeklikler güçlü gösterilebilmektedir.

Fotoğraf 3.52. Diva İle SohbetBaşlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 20.07.2006)

20.07.2006 tarihli Milliyet gazetesinin “Diva ile sohbet” haberinde şarkıcının hayatının bilinmeyenleri, kırgınlıkları, sevinçleri, üzüntüleri Osman Yağmurdereli tarafından ekrana taşınmaktadır. Bülent Ersoy haberde “diva”, ”sohbet” söylemleri

üzerinden kodlanmaktadır. Yaşadıklarıyla ilgili bilinmeyenler, birincil ağızdan ekrana taşınmaktadır. Bülent Ersoy, ekranın sevilen ve güvenilir kişileri tarafından da desteklenerek, kanaat liderleri üzerinden toplumsal inandırıcılık ve rıza sağlamaktadır.

3.4.1. Bülent Ersoy'un Geleneksel Değerleri Sahiplenişi

20.11.2002 tarihli Hürriyet gazetesinin haber başlığı şöyledir; “Devlet gibi kadını bana kimse bir şey yapamaz” Haberin başlığına göre sanatçı İslamcı iktidar partinin ideolojilerini onaylayarak, bireysel açıdan toplumsal onayı sağlamaktadır. “Birileri, şimdiki iktidar parti gelmeden önce bizi kapatacaklar diye korkuyordu” ifadesine göre sanatçı ideolojilerin yaratacağı “ötekileştirmenin” önüne geçmektedir. Gazete haber başlığında kırmızı rengin kullanması ise söyleme yükleme yapmaktadır. Haberin ikinci kısmında “Tayyip Erdoğan’ı çok yakışıklı buluyorum” ifadesi ile “göğüs dekoltesi” ifadelerinin aynı satırda yer alması, Ersoy’un cinsiyeti ve düşünceleriyle ilgili çarpıtmalı yükleme yapmaktadır.

Fotoğraf 3.53. Devlet Gibi Kadını Bana Kimse Bir Şey Yapamaz Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 20.11.2002)

3.4.2. Bülent Ersoy'un Geleneksel Toplumsal Değerlerle Barışık Tavrı

Değer, insanların normlarını belirleyebilmektedir. Bu yönüyle insanlık tarihi boyunca değerler insanlar tarafından benimsenmiştir. Çünkü insanlar mevcudiyetlerini huzurlu bir şekilde sürdürebilmek için bu değerlere ihtiyaç duymuştur. Bu değerlerin toplum tarafından kabul görmemesi de kişi ya da olayı kolayca ötekileştirebilmektedir.

Fotoğraf 3.54. Bu İşin Şakası Falan Kalmadı Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 09.09.1980)

09.09.1980 tarihli Hürriyet gazetesinin haber fotoğrafı Bülent Ersoy'un gelinlikli halini resmetmektedir. Duruma insani değerlerde bakılması gerekirken, haber başlığı sanatçıyı "bu işin şakası kalmadı", "cinsiyetsiz sanatçı", "gelinlik de hazır!" söylemleri üzerinden kodlayarak ötekileştirmektedir.

3.4.3. Bülent Ersoy'un Dini Vecibeleri Yerine Getirışı

Fertlerin ve toplumların hayatında yer alan değerler, toplumlar arasında doğabilecek toplumsal çatışma ve kargaşaları çözebilecek bir etkiye sahiptir. Bireylerin hayatında belirli bir davranış aktivitesine sahip olan değerler, toplumun oluşumu ve devamında bütünlük ve tutarlılık sergilemektedir.

Mübarek geceler, İslam dininin kıymet verdiği gecelerdir ve bu gecelerde ilahi ve mevlid okumak ibadettir. Mevlid Kandili gecesini Show TV ekranlarında “Bülent Ersoy Show’da” sanatçı ilahi okuyup, tesettüre girmiştir. 12 Ocak 2014 tarihinde Show Tv ekranlarında Bülent Ersoy’un söylediği Bedru Aleyna ilahisine ekranlarda “eşsiz” yorumu yapılmıştır. Bu yorum, şarkıcının dini eserleri iyi bir şekilde seslendirdiğinin onaylanmasıdır. Bülent Ersoy, Mevlid Kandilinde tesettüre girmiştir. Bu durum dini vecibeleri yerine getirişinin temsildir. Genel anlamıyla, Bülent Ersoy’un dini vecibeleri temsil etme biçiminin iyi ya da kötü gösterilmesi, toplumsal kabulü kolaylaştırmaktadır ya da zorlaştırmaktadır. İyi yönde gösterilmesi, toplumsal barış ve sükûnun oluşmasının gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır.

Fotoğraf 3.55. Bedru Aleyna İlahisini Eşsiz Yorumuyla Başlıklı Yayın (Show TV12.01.2014)

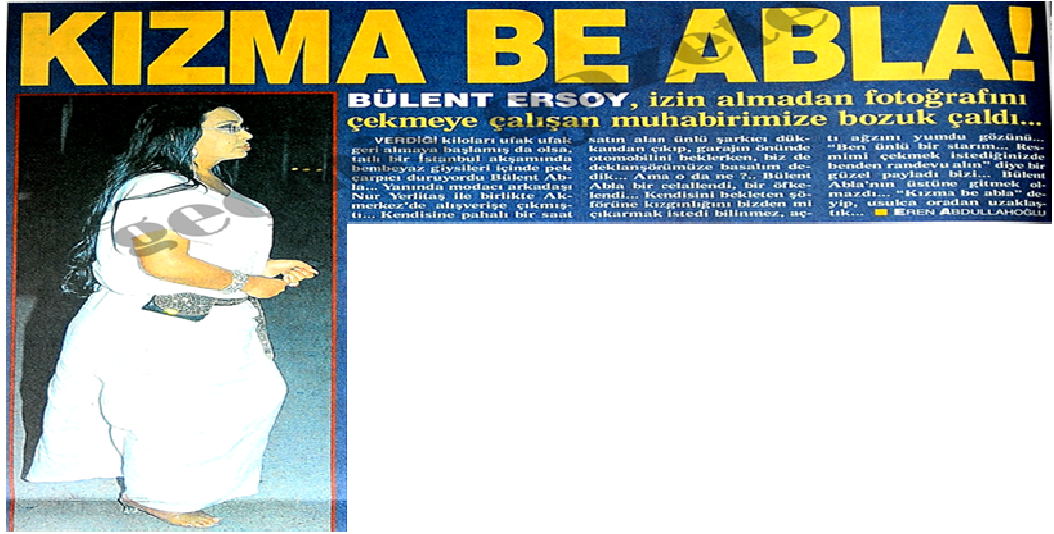
3.4.4. Bülent Ersoy'un Ağırbaşlı ve Ahlaklı Tavrı

11.10.1987 tarihli Milliyet gazetesinin “Koca Türkiye’nin Ahlakını Ben mi Bozuyorum?” haberine göre şarkıcının sahne yasağı devam etmektedir. Sanatçı yasaklı olduğu dönemde “ahlak” kavramı üzerinden kodlanmaktadır.

Fotoğraf 3.56. Koca Türkiye’nin Ahlakını Ben mi Bozuyorum? Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 11.10.1987)

5.05.2001 tarihli Star gazetesinin “Bülent Ersoy, izin almadan fotoğrafını çekmeye çalışan muhabirimize bozuk çaldı...” haberine göre sanatçı izinsiz çekilen fotoğrafının üzerine sinirlenmektedir. Bülent Ersoy’un kiloları yüzünden fotoğrafını çektiirmek istememesi, söz konusu haber bağlamında “Hedef gösterme” olarak değerlendirilebilir. Ersoy’un cinsiyet kimliğinin, toplumda bir alay konusu olmasını güçlendiren başlık şöyledir; “Kızma be abla!”. Bülent Ersoy’un kendisiyle ilgili konularda, habercilerin kendisinden müsaade almalarını istemesi de en doğal insan hakkıdır. Bülent Ersoy bu hakkını şu cümleyle ifade etmektedir; “Ben ünlü bir starım. Resmimi çekmek istediğinizde benden randevu alın.” Toplumsal kurallarda ağırbaşlı tavır takınan sanatçı, nezaket kurallarına dikkat etmektedir. Dolayısıyla böyle bir tavır göremeyince de sinirlenebilmektedir.

Fotoğraf 3.57. Kızma Be Abla! Başlıklı Haber (Star Gazetesi 05.05.2001)

29.04.1986 tarihli Sabah gazetesinin haberindeki “Mahkeme kararı verildi! Bülent Ersoy’a herif diyen 1 milyon ödeyecek” başlığına göre Yelpaze gazetesi sanatçıya “herif” demiştir. Sanatçı bu durum karşısındaki hukuki savaşını vermiş ve kazanmıştır. Yelpaze gazetesi, kimlik ögesini nefret unsuru olarak kullanmanın yanında nefret söyleminden, nefret suçuna gidebilecek bir anlayışın da dikkate değer bir örneğini vermiştir. Yelpaze gazetesinin Bülent Ersoy için kullandığı “herif” söylemlerinin arkasında da “kimlik ögesinin” olduğu algısı güçlendirilmekte ve olası nefret suçları da meşrulaştırılmaktadır.

Bülent Ersoy kimlik ögesiyle ilgili konularını, hukuki süreçlerle savunmuştur. Böyle durumlarda münakaşalardan uzak kalarak, ağırbaşlı bir tavır sergilemiştir. Bu ağırbaşlı tavrı, onun saygınlığını daha da artırmıştır. Bülent Ersoy’un kimliğine yapılan saldırılarda “Benim nerem herif!” şeklinde cevap verebilmiştir. Cevap hakkının doğduğu durumlara, gecikmeden karşılık vermesi yaptıklarından ve söylediklerinden taviz vermeyen güçlü duruşunu temsil etmektedir.

Fotoğraf 3.58. Bülent Ersoy'a "Herif" Diyen 1 Milyon Ödeyecek! Başlıklı Haber (Sabah Gazetesi 29.04.1986)

3.4.5. Bülent Ersoy'un Güçlü Gırtlaklı ve Başarılı Bir Sahne Sanatçısı Oluşu

26.08.1980 tarihli Kelebek gazetesinin haberine göre Bülent Ersoy henüz ameliyat olmamıştır. Haberin başlığındaki "Göğüslerini saklamıyor" ifadesi, Bülent Ersoy'un kimlik ögesinin ön planda tutulmasına neden olmaktadır ve "yükleme" yapmaktadır. Fotoğrafın ortasında yer alan kırmızı iri puntolu haber başlığı, "Ben rakipsizim" sahne başarısına yer vermektedir. Haberde Bülent Ersoy'un yarım milyon liralık kıyafet diktirdiğinden söz edilmektedir. Haber metninde yer alan "Fuar'ın tadı tuzu benim" ifadesi seyirciyle olan iletişimini ve kendisine olan özgüvenine açıklama getirmektedir. Dolayısıyla Bülent Ersoy'un kıyafetleriyle, sahnede gösterdiği özen işini ciddiye aldığını da göstermektedir. Bu da başarılı bir sahne sanatçısı olduğunun sonucudur. Haberin "Şeffaf Bluzlar" başlığında yer alan "şeffaf" kelimesi ile kimlik ögesi hedef gösterilmektedir.

Fotoğraf 3.59. Bülent Ersoy: “Ben Rakipsizim” ve Şeffaf Bluzlar Başlıklı Haber (Kelebek Gazetesi 26.08.1980)

22.03.2000 tarihli “Milliyet” gazetesinin “8 dakikalık cep konseri” haberindeki başlığa göre Bülent Ersoy, bir doğumgünü partisine davet edilmiştir. Gizli bir hayranına sanatçı dinletilmektedir. Gazetede yer alan fotoğrafta, cep telefonunun sarı renk yuvarlak içine alınarak gösterilmesi ise Bülent Ersoy’un güçlü gırtlığının göstergesi sayılabilir.

Fotoğraf 3.60. 8 Dakikalık ‘Cep’ Konseri Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 22.03.2000)

5.12.1995 tarihli Milliyet gazetesinin “İşte Profesyonellik” başlığı, sanatçının Adana’da uğradığı silahlı saldırı sonrası sahnelere ara vermeden geri dönmesi üzerine yazılmıştır. Sanat yaşamındaki güçlü duruşunu “üzüntülü günler geride kaldı” şeklinde ifade ederek anlatmıştır.

İşte profesyonellik

Ersoy, Yonca Evcimik ve Mahsun Kırmızıgül'ü konuk edecek.

Ameliyat oldu... İstanbul'a geldi... Görev sorumluluğu ile doğru dürüst dinlenmeden şovunun başına döndü.

Bülent Ersoy Show

20.30 KAMAL D
ADANA'da uğradığı silahlı saldırıdan sonra hastanede verilen kandan Hepatit - C virüsü kapalı Bülent Ersoy, tedavi için geçtiğimiz hafta Almanya'ya gitmişti. Geçen hafta ekrana gelen programında hüsnü bir veda konuşması yapan sanatçı, Cumartesi günü yurda döndü ve ayağının tozuyla bu gece ekrana gelecek programı gerçekleştirdi. Yonca Evcimik ve Mahsun Kırmızıgül'ün konuk olduğu programda Ersoy, üzüntülü günlerinin geride kaldığını, kendisi için bundan sonra yepyeni bir dönemin başladığını söyleyecek.

Fotoğraf 3.61. İşte Profesyonellik Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 05.12.1995)

Dolayısıyla 1980’li ve 2000’li yılların haberleri değerlendirildiğinde, Bülent Ersoy’un gırtlığının güçlü oluşu, hem takdir toplamış hem de ilgi görmüştür. Sanatçının kıyafetlerindeki özen 1980’li yıllarda kendini gösterirken, 2000’li zamanlarda sanatçının aksesuarları ve bakımlı tırnaklarıyla bu özen devam etmiştir. Dolayısıyla Bülent Ersoy “bakımlı”, “abartılı aksesuar” ifadeleri üzerinden kodlanmıştır.

3.4.6. Bülent Ersoy’un Özel Yaşamının Genellikle Yaptığı Meşru Evlilikleri Nedeniyle Gündeme Gelişi

12.08.1985 tarihli Milliyet gazetesinin haber başlığı şöyledir; “Bülent Ersoy’a gurbetçi sevgili.” Haber başlığındaki “gurbetçi” ifadesi haberin içeriğine çarpıtma boyutu katmaktadır. 12.01.1989 tarihli Milliyet gazetesinin haber başlığı şöyledir; “Bülent’in yeni aşkı.” Haberin başlığı Bülent Ersoy’un eski aşklarına yükleme yaparak söylem üzerinden algı yaratmaktadır. 10.08.1990 tarihli Hürriyet gazetesinin haber başlığı şöyledir; “Bülent Hanım nişanlısına KOY hediye etti.” Haberin başlığındaki “koy” kelimesi Bülent Ersoy’un aldığı hediyein maddi anlamdaki miktarına “yükleme” yapmaktadır.

Fotoğraf 3.62. Bülent Ersoy'a Gurbetçi Sevgili Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 12.08.1985)

Fotoğraf 3.63. Bülent'in Yeni Aşkı Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 12.01.1989)

Fotoğraf 3.64. Bülent Hanım Nişanlısına ‘KOY’ Hediye Etti Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 10.08.1990)

03.10.1997 tarihli Hürriyet gazetesindeki haberde “Ersoy’a 18’lik nişanlı” ifadesi, Ersoy ve nişanlısının arasındaki yaş farkına anlam yüklemesi yapmaktadır. Ersoy’un nişanlısı için aldığı hediyelerin miktarından bahsedilmektedir. Ersoy’un mal varlığı haber yapılarak, toplum üzerinde zenginlik algısı oluşturulmaktadır. Haberin içeriğinde geçen “çocuk yaştaki” gibi ifadeler evliliğinin meşrulaştırılmasında engel teşkil etmektedir.

Fotoğraf 3.65. Ersoy’a 18’lik Nişanlı Başlıklı Haber (Hürriyet Gazetesi 03.10.1997)

Cem Adler Bülent Ersoy'un ilk eşidir. 02.05.1999 tarihli Milliyet gazetesinin haberine göre "Kategori ötesi aile" ifadesi ile aile kavramı sanatçı üzerinden nefret, aşağılama unsuru olarak simgeleştirilmektedir. Sanatçının eşinden ayrılması "kategori" ifadesi üzerinden hakaret ve aşağılama içeren söylemlerle kodlanmaktadır.

Fotoğraf 3.66. Kategori Ötesi Bir Aile Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 02.05.1999)

9.07.2007 tarihli Milliyet gazetesinin "07.07.07 sürprizi" haberine göre Bülent Ersoy, Armağan Uzun ile evlenmiştir. Milliyet gazetesi, sanatçının evlilik tarihinin sürpriz şekilde öne alındığını, haber başlığına taşıyarak haberi magazinleştirmiştir.

Fotoğraf 3.67. 07.07.07 Sürprizi Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 09.07.2007)

31.07.2007 tarihli Milliyet gazetesinin haberine göre Bülent Ersoy aldatılmıştır. Armağan Uzun, yanındaki bayanı çocukluk arkadaşı olarak açıklamıştır. Bülent Ersoy çıkan fotoğraflara “yorum yok, ne görünüyorsa o” ifadeleriyle karşılık vermiştir. Sanatçının evliliği aldatmayla sonuçlanmıştır ve evlilikleri bittikten sonra sanatçı herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Fotoğraf 3.68. ‘Yorum Yok, Ne Görünüyorsa O’ Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 31.07.2007)

3.4.7. Bülent Ersoy’un Milliyetçi Düşüncelere Çıkışları

14.10.1989 tarihli Milliyet gazetesinin haberine göre, Bülent Ersoy Adana’da program yaptığı gazinoda bir müşterinin silahlı saldırısına uğramıştır. Bülent Ersoy’un yaşadığı olayın “Mafya” başlığında değerlendirilmesi olayda düşmanlık yaratacak düşüncelerin algılanmasına neden olabilmektedir. Olayın boyutundaki insani durumsa insan haklarına olan ihtiyacın önemini bir kez daha arttırmıştır.

Fotoğraf 3.69. Mafya Hesaplaşması mı?Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi14.10.1989)

14.10.1989 tarihli Milliyet gazetesinin haberine göre, Bülent Ersoy'dan “Çırpınırdı Karadeniz” şarkısı istenmiştir. Şarkıya olumsuz karşılık veren Ersoy, gazinoya gelen müşteri tarafından kurşunlanmıştır.

ti. Görgü tanıkları ve soruşturmayı sürdüren savcı ile polisin sap-tamalarına göre olay şöyle gelişti:
Adana'ya 8 gala için gelen ve 3. gecesinde 3 bölümlük progra-mını bitiren sanatçı, ısrarlar üzerine tekrar sahne aldı. "Sırdasım **Oldu Geceler**" şarkısını anons edip sazlar çalmaya başladığında, bir genç elindeki tek bir gülle sahneye yaklaştı. Sanatçıdan "Çır-pınırdı Karadeniz" şarkısını istedi. Olumsuz yanıt alınca da, taban-casını çekip önce bir metrelik mesafeden tek kurşun sıktı, sonra da geri geri kaçarak tabancasındaki 7 mermiyi boşalttı. Saldırgan, yak-lak 200 müsterinin bulunduğu gazinodan dışarı kaçmayı başarır-ken, izleyicilerin hepsi kendilerini korumak için masaların altına yattı. Saldırgan Hacı Tepe, tabancasına yedek şarjörünü taktıktan sonra da ateş etmeye devam etti. Bu sırada gazino dışında bulunan polis-ler tarafından yakalandı. Kanlar içinde sahneye yığılan Bülent Er-soy bir süre hiç konuşmadı. Organizatör Hasan Bora'nın yeğeni **Mecit Kamışlı'nın**, kurşunlara hedef olacak biçimde korumasına al-dığı sanatçı, aynı kişi tarafından kucakta gazinodan çıkarılıp Özel Ortadoğu Hastanesi'ne kaldırıldı. Bülent Ersoy, hastaneye giderken yakınları ile helalleşti ve dualar okudu.

Fotoğraf 3.70. Mafya Hesaplaşması mı? Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 14.10.1989)

22.10.1989 tarihli Milliyet gazetesinin haberinde Bülent Ersoy'un "Fanatik hayranım çok" ifadesi üst başlık olarak kullanılmıştır. Haberin ana başlığında "Affettim" ifadesi ile herhangi bir milliyetçi ideolojiyle karşı karşıya kalmamıştır. Böyle bir durumun oluşmasına izin vermemiştir. Kendisini kurşunlayan Hacı Tepe'yi de hayranı olarak tanımlamaktadır.

Fotoğraf 3.71. Bülent Ersoy: "Fanatik Hayranım Çok" ve "Affettim" Başlıklı Haber (Milliyet Gazetesi 22.10.1989)

Bülent Ersoy, 25.02.2008 tarihinde Star Tv’de yayınlanan Popstar Alaturka yarışmasında “Oğlum olsa askere göndermezdim” ifadesini, Türkiye kara harekâtında hayatını kaybeden 15 şehit için söylemiştir. Ersoy, annelerin evlatlarını toprağa vermeleri için askere yollamadıklarını ve şehitlerin vefatından duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Ancak televizyon haberinde “Bülent Ersoy ne dediğini biliyor mu?” ifadesi farklı ideolojiler arasındaki ayrışmanın (hatta nefret ve düşmanlığın) güçlenmesine neden olmaktadır.

Fotoğraf 3.72. “Oğlum Olsa Askere Göndermezdim” ve Bülent Ersoy Ne Dediğini Biliyor mu? Başlıklı Yayın (Fox Ana Haber25.02.2008)

Adana’da sahnede kurşunlanması “Çırpınırdı Karadeniz” adlı parçayı söylemek istememesindendir. Sanatçı olayın mağduru olmasına rağmen bunu yapanları “affettim” diyebilmiştir. Askerde şehit düşen gençlere üzüldüğünü anlatmaya çalışırken “askere göndermezdim” ifadesini kullanması, algıya ilişkin sosyal temsili “Ne dediğini bilmeyen” sanatçı olarak kodlamıştır.

3.5. GENEL BULGULAR

Sonuçlar, Bülent Ersoy'un kadınlık ve erkeklik temsilinin toplumsal cinsiyete ilişkin algıları arasında farklılık göstermektedir. Farklılıklar nitel yönden veri sunmaktadır. Bülent Ersoy'un medyadaki sosyal temsilleri incelendiğinde, Bülent Ersoy'un olumlu ve olumsuz atıflarında nitel farklılıklar gözlemlenmiştir. Bülent Ersoy'un medyadaki algıya ilişkin sosyal temsili Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4'de yer almaktadır. Olumlu ve olumsuz çağrışımlar tablolarda parantez içinde gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Bülent Ersoy'un Gençlik ve Cinsiyet Dönüşümü Yıllarına İlişkin Sosyal Temsilleri (1974-1981)

Frekans	Çağrışım Sırası	
	İlk sıralar	Geri Sıralar
Yüksek	Kural Bozan (-) Ahlaklı Olmayan(-) Toplumun Ahlakını Bozan(-) Tecavüz (-) Alay (-) Fabrika İşçisi (-) Baba Dayağı (-) Tutuklu (-) Mahkeme (-) Cezaevi (-) Kadın Kıyafeti (-) Skandal Sanatçı(-) Tuhaf Sanatçı(-) Kadın Mı Erkek Mi Belli Olmayan(-) Akıl Hastalığı (-) Sapık (-)	Dünya Güzeli Bir Kız (+) Kadınlığın Tescili (+) Homoseksüelliği Reddeden(+) Ben Bir Kadınım (+) Kadından Daha Kadınım(+)

Tablo 4.1. Bülent Ersoy’un Gençlik ve Cinsiyet Dönüşümü Yıllarına İlişkin Sosyal Temsilleri(1974-1981) (Devamı)

Frekans	Çağrışım Sırası	
	İlk sıralar	Geri Sıralar
Düşük	Havuz Sefası (+) Türk Sanat Müziğinin Ünlü İsmi (+) Briyantinli, Düzenli Taranmış Saçlar (+) Takım Giysi (+) Bağdat Caddesi Delikanlısı(+)	Çok Çalışan (+) Yorgunluk Gideren Spor Yapan(+) Konservatuar Hocası(+) Şarkıcı(+) Ün(+) Servet(+)

Tablo 1’de Bülent Ersoy’un 1974 ve 1981’li gençlik ve cinsiyet dönüşümü yıllarına ilişkin, sosyal temsillerini yansıtan sonuçlarına yer verilmektedir. Frekansı yüksek ve ilk sıralarda yer alan ifadeler arasında olumsuz temsiller yer almaktadır. Düşük frekanslı, ilk ve geri sıralarda yer alan temsiller ise olumludur. Bülent Ersoy’un medyadaki sosyal temsilleri arasında yer alan olumsuz ifadelerle bakıldığında, Kural Bozan, Ahlaklı Olmayan, Toplumun Ahlakını Bozan, Tutuklu, Mahkeme, Cezaevi, Skandal Sanatçı, Tuhaf Sanatçı, Kadın Mı Erkek Mi Belli Olmayan, Akıl Hastalığı, Sapık görülmektedir. Düşük frekansta ve geri sıralarda ise Dünya Güzeli Bir Kız, Kadınlığın Tescili, Çok Çalışan, Yorgunluk Gideren, Spor Yapan, Ün, Servet, Briyantinli, Düzenli Taranmış Saçlar, Takım Giysi, Bağdat Caddesi Delikanlısı, Dünya Güzeli Bir Kız, Kadınlığın Tescili yer almaktadır.

Frekansı yüksek ve ilk sıralarda yer alan ifadeler arasında olumsuz temsillerde, medya heteroseksist cinsiyet kimliğini pekiştirici normları temellendirmektedir. Heteroseksist hegemonya normları tablo 1’deki frekansı yüksek ve ilk sıralarda yer alan ifadeler arasında olumsuz temsillerle ifade edilmektedir. Bu olumsuz temsiller, toplumsal olarak kurulan gerçeklikleri de olumsuz yönde etkilemektedir. Şöyle ki; Kural Bozan, Ahlaklı Olmayan, Toplumun Ahlakını Bozan, Skandal Sanatçı, Tuhaf Sanatçı, Kadın Mı Erkek Mi Belli Olmayan, Akıl Hastalığı, Sapık ifadeleri üzerinden toplumsal gerçeklikler kurulabilmektedir.

Bülent Ersoy’un -70’li yılların başında cinsiyet değiştirme operasyonu geçirmeden önce- medyadaki duruşu “havuz sefası yapan”, bununla birlikte “Türk Sanat

Müziğinin ünlü ismi”, “briyantınli”, “düzenli taranmış saçlı”, “Bağdat caddesi delikanlısı” ifadeleri üzerinden toplumsal gerçeklikler olarak kurulmaktadır. Gazete araştırmalarından da anlaşılacağı üzere sanatçının cinsiyet değiştirme operasyonu geçirmeye karar verdiği yıllarda medyadaki duruşu “kadın mı erkek mi belli olmayan”, “akıl hastalığı”, “sapık” ifadeleri üzerinden toplumsal gerçeklikler olarak kurulmaktadır. Sanatçının medyada kimliğiyle ilgili “Homoseksüelliği Reddeden”, “Ben Bir Kadınım”, “Kadından Daha Kadınım” açıklamaları ise toplumsal gerçeklikler üzerine temellendirmeye çalıştığı unsurlar olarak değerlendirilebilmektedir. İngiltere’de gerçekleşen cinsiyet değiştirme operasyonu sonrası sanatçının medyadaki duruşu; “dünya güzeli bir kız”, “kadınlığın tescili” ifadeleri üzerinden toplumsal gerçeklikler olarak kurulmaya başlamıştır. Sanatçının cinsiyet değiştirme operasyonu sonrası ilk bireysel açıdan sağladığı rıza; “dünya güzeli bir kız”, “kadınlığın tescili” ifadeleri üzerinden kurulmaya başlamıştır denilebilir. Sanatçının doktoru tarafından “dünya güzeli bir kız” heteroseksist açıklamanın medyada da yer alması, sanatçının bireysel açıdan sağladığı rızanın ilk temelleri olarak değerlendirilebilir.

Tablo 4.2. 12 Eylül Döneminde Bülent Ersoy: “Yasaklı” Yıllarına İlişkin Sosyal Temsilleri (1981-1989)

	Çağrışım Sırası	
Frekans	İlk sıralar	Geri Sıralar
Yüksek	İzmir’e Sokmam(-) Kadınsı Tavır Ve Kıyafetler (+) Kapris (-) Korku (-) Hâkim (-) Zabıt Kâtibe (-) Hakaret (-) 11 Ay 10 Gün Hapis (-) Kurtulmak (-) Eşcinsel Ses Sanatçıları ve Şikâyet (-) Ameliyat (-) İntihar (-) Adli Tıp Meclisi (-) Temizlik İşleri (-)	Kadın Mı Erkek Mi Belli Olmayan (-) Seyrederken Tuhaf Olmak (-) Çocukluk Dönemi Bebek Oyuncak (-) Kadın Eşyaları (-) Makyaj Malzemeleri (-) Tahliye Reddedilen (-) Ekmek Parasına Engel Olmak (-) Protesto (-) Mahkeme (-) Yüz Karası (-) Fiziki Görünüş (-) Ruhsal Yapı (-)

Tablo 4.2. 12 Eylül Döneminde Bülent Ersoy: “Yasaklı” Yıllarına İlişkin Sosyal Temsilleri (1981-1989) (Devamı)

Frekans	Çağrışım Sırası	
	İlk sıralar	Geri Sıralar
Düşük	Annelik (+) Mankenlik (+) Ekran Serbest (+) Şeffaf Bülent (+) Özal’a Mektup (+) Pembe Nüfus Kâğıdı (+)	Sütanne (+) Köylü Kadın (+) Hayatının Değişimi (+) Zorluklar (+) Zor Kararlar (+) Tahliye (+) Özel Parfüm (+) Siyah Pantolon Ve Bluz(+) Süet Ayakkabı (+) TRT(+) Dekolte (+) Sevgi Yağmuru (+)

Tablo 2’de, 12 Eylül Döneminde (1981-1989) Bülent Ersoy’un “Yasaklı” Yıllarına İlişkin Sosyal Temsillerini yansıtan sonuçlarına yer verilmektedir. Frekansı yüksek ilk ve geri sıralarda yer alan ifadeler arasında olumsuz temsiller yer almaktadır. Düşük frekanslı ilk ve geri sıralarda yer alan temsiller ise olumludur. Bülent Ersoy’un medyadaki sosyal temsilleri arasında yer alan olumsuz ifadelerle bakıldığında; İzmir’e Sokmam, Kadınsı Tavır ve Kıyafetler, Temizlik İşleri, Kapris, Korku, Hâkim, Zabıt Kâtibe, Hakaret, 11 Ay 10 Gün Hapis, Kurtulmak, Eşcinsel Ses Sanatçıları ve Şikâyet, İntihar, Adli Tıp Meclisi görülmektedir. Düşük frekansta ve geri sıralarda ise; Pembe Nüfus Kâğıdı, Annelik, Mankenlik, Ekran Serbest, Şeffaf Bülent, Özal’a Mektup yer almaktadır.

Frekansı yüksek ve ilk sıralarda yer alan ifadeler arasında olumsuz temsillerde medya, heteroseksist cinsiyet kimliğini pekiştirici normları temellendirmektedir. Heteroseksist hegemonya normları tablo 2’deki frekansı yüksek ve geri sıralarda yer alan ifadeler arasında olumsuz temsillerle ifade edilmektedir. Bu olumsuz temsiller toplumsal olarak kurulan gerçeklikleri de olumsuz yönde etkilemektedir. Şöyle ki; Kadın Mı Erkek Mi Belli Olmayan, Seyrederken Tuhaf Olmak, Çocukluk Dönemi Bebek Oyuncak, Kadın Eşyaları, Makyaj Malzemeleri, Tahliye, Reddedilen, Ekmek

Parasına Engel Olmak, Protesto, Mahkeme, Yüz Karası, Fiziki Görünüş, Ruhsal Yapı ifadeleri üzerinden toplumsal gerçeklikler kurulabilmektedir.

Sanatçının İzmir fuarında hayranlarından gelen tezahürat sonrası dekoltesini açması, kendisi için sancılı geçecek sekiz yıllık yasaklı dönemin ilk kıvılcımını oluşturmuştur. 12 Eylül Döneminde Bülent Ersoy'un "yasaklı" yıllarına ilişkin sosyal temsilleri; İzmir Belediye başkanının "İzmir'e Sokmam", "Kadın mı Erkek mi Belli Olmayan", "Seyrederken Tuhaf Olmak" ifadeleri üzerinden toplumsal gerçeklikler kurulmuştur. Gazete araştırmalarından da anlaşılacağı üzere Turgut Özal sanatçının sahne yaşağını kaldırdıktan sonra medyada yer alan; "Ekran Serbest", "Şeffaf Bülent", "TRT", "Dekolte", "Sevgi Yağmuru" ifadeleri sanatçının heteroseksist duruşunu medya üzerinden pekiştirmektedir. Medya heteroseksist hegemonya normlarını sanatçı üzerinden göstererek, toplumsal açıdan kurulacak gerçeklikleri pekiştirerek gerçekleştirmektedir. Böylece Bülent Ersoy, medya üzerinden bireysel rızayı gerçekleştirebilmektedir. Frekansı yüksek ilk ve geri sıralarda yer alan olumsuz ifadeler Bülent Ersoy'un sahne yaşağının ve cinsiyet değiştirme operasyonunun zorlu yıllarını gözler önüne sermesi açısından önemlidir.

Tablo 4.3.Bülent Ersoy 'un Mesleğinin Başarılı İcrası Bağlamında Sosyal Temsilleri

Frekans	Çağrışım Sırası	
	İlk sıralar	Geri Sıralar
Yüksek	İlk Konser (+) Doludizgin (+) Annelik (+) Oğlu (+) Tümüyle Kadın (+) Erkek Ve Kadınlar Beğendi(+) Popstar Alaturka (+) Sosyete (+) Bayram (+) Tat (+) Reformist Kadın (+)	Özel Davet (+) Alkış (+) 629 Ytl (+) Kıbrıs Jasmine Court (+) Göynük Majesty Mirage Park Otel (+) En Çok Kazandıran Solist (+) Başarı (+) Eleme (+)

Tablo 4.3.Bülent Ersoy ‘un Mesleğinin Başarılı İcrası Bağlamında Sosyal Temsilleri (Devamı)

Frekans	Çağrışım Sırası	
	İlk sıralar	Geri Sıralar
Düşük	Alaturka 95 Albümü (-) Ezan (-) Kadın Okumuş Sayılır Mı?(-) İslami Motif (-) Ticari Kaygı (-) Düzgün Ve Kılsız (-) Ersoy’un Yasağı (-) Kanunsuz Yasak (-) Yasak Kalksın (-)	Genç Kız (-) Şart (-) İstismar (-) Elbise (-) Şapka (-) Doğuş (-) Sahne Yasağı (-)

Tablo 3’de Bülent Ersoy’un mesleğinin başarılı icrası bağlamında sosyal temsillerini yansıtan sonuçlarına yer verilmektedir. Frekansı yüksek ilk ve geri sıralarda yer alan ifadeler arasında olumlu temsiller yer almaktadır. Düşük frekanslı ilk ve geri sıralarda yer alan temsiller ise olumsuzdur. Bülent Ersoy’un mesleği bağlamında medyada yer alan olumlu temsillere bakıldığında; İlk Konser, Doludizgin, Annelik, Oğlu, Tümüyle Kadın, Erkek Ve Kadınlar Beğendi, Popstar Alaturka, Sosyete, Bayram, Tat, Reformist Kadın, Özel Davet, Alkış, 629 Ytl, Kıbrıs Jasmine Court, Göynük Majesty Mirage Park Otel, En Çok Kazandıran Solist, Başarı, Eleme üzerinden toplumsal gerçeklikler kurulmuştur. Frekansı yüksek ve düşük temsiller arasındaki denge sanatçının heteroseksist cinsiyet kimliğini pekiştiren medya hegemonyasının normları olarak değerlendirilebilir. Medya, hegemonyasını sanatçının cinsiyet değiştirme operasyonu üzerinden pekiştirmiştir. Ancak 90’lı 2000’li yıllara doğru sanatçının medya üzerinden sağladığı bireysel rıza; “başarılı sahne hayatı”, “güçlü gırtlığı”, “zenginliği” toplumsal gerçeklikler olarak temellendirilmiştir.

Alaturka 95 albümünde ilahi okuyan sanatçı yeni tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmalar medyada; “Ezan”, “Kadın Okumuş Sayılır Mı?”, “İslami Motif”, “Ticari Kaygı” ifadeleri toplumsal gerçeklikler olarak gösterilmişlerdir. İslami kesimin kalemi

tarafından, tartışmaların önüne geçilmesi, bireysel açıdan sağlanan rızanın medya üzerinden pekiştirilmesi olarak gösterilebilir

Tablo 4.4. Bülent Ersoy’un Eşcinsel Kimliği Bağlamında Ürettiği Toplumsal Rızanın Olası Nedenleri ve Sosyal Temsilleri

	Çağrışım Sırası	
Frekans	İlk sıralar	Geri Sıralar
Yüksek	Pespembe (+) Nüfus Kâğıdı (+) Kadınlık (+) Diva (+) Devlet (+) Kadın (+) Tesettür (+) Eşsiz Yorum (+) Abla (+) Nişanlı (+) Koy (+) Hediye (+) 18’lik Nişanlı (+) Cem Adler (+) Otomobil (+) 07.07.07 Sürprizi (+) Armağan Uzun (+) Nikâh (+)	Sanat Yaşamı (+) Tayyip Erdoğan (+) İktidar (+) Çılgın Alkışlar (+) Cep Konseri (+)
Düşük	İhanet (-) Çocukluk Arkadaş (-) Askerlik (-) Göndermem (-) Ahlak (-) Kilo (-) Bozuk Atmak (-) Randevu (-)	Herif (-) 1 Milyon tazminat (-) Cinsiyetsiz Sanatçı (-) Adana (-) Gazino (-) Silahlı Saldırı (-) Mafya (-) Hesaplaşma (-) Aşırı Alkollü Hayran (-) Hak Etmedim (-) Hatam Yok (-)

Tablo 4’te Bülent Ersoy’un eşcinsel kimliği bağlamında ürettiği toplumsal rızanın olası nedenleri ve sosyal temsillerini yansıtan sonuçlarına yer verilmektedir. Frekansı yüksek ilk ve geri sıralarda yer alan ifadeler arasında olumlu temsiller yer almaktadır. Düşük frekanslı ilk ve geri sıralarda yer alan temsiller ise olumsuzdur. Bülent Ersoy’un medyadaki sosyal temsilleri arasında yer alan olumlu ifadelerine bakıldığında;

Pespembe, Nüfus Kâğıdı, Diva, Abla, Kadınlık, Devlet, Kadın, Tesettür, Eşsiz Yorum, Nişanlı, Koy, Hediye, 18’lik Nişanlı, Cem Adler, Otomobil, 07.07.07 Sürprizi, Armağan Uzun, Nikâh, Sanat Yaşamı, Tayyip Erdoğan, İktidar, Çılgın Alkışlar, Cep Konseri görülmektedir. Düşük frekansta ve geri sıralarda ise; İhanet, Çocukluk Arkadaş, Askerlik, Göndermem, Ahlak, Kilo, Bozuk Atmak, Randevu, Herif, 1 Milyon tazminat, Cinsiyetsiz Sanatçı, Adana, Gazino, Silahlı Saldırı, Mafya, Hesaplaşma, Aşırı Alkollü Hayran, Hak Etmedim, Hatam Yok ifadeleri yer almaktadır.

Frekansı yüksek ve ilk sıralarda yer alan ifadeler arasındaki olumlu temsillerde medya heteroseksist cinsiyet kimliğini pekiştirici normları yerleştirmektedir. Bununla birlikte, Bülent Ersoy’un bireysel açıdan sağladığı rıza, zenginliği üzerinden temellendirilmektedir. Dolayısıyla zenginliğe dayalı bireysel rıza; “Nişanlı, Koy, Hediye, 18’lik Nişanlı, Cem Adler, Otomobil” ifadeleri üzerinden toplumsal olarak kurulan gerçeklikleri temellendirmektedir. Frekansı düşük ve geri sıralarda yer alan; “İhanet, Çocukluk Arkadaş” gibi olumsuz ifadeler sanatçının başarısız evlilikleri hakkında toplumsal algıyı oluşturmaktadır. Sanatçının cinsiyet kimliğine “Herif” üzerinden yapılan hakarete “1 Milyon tazminat” hakkı alacağını beyan etmesi toplumsal olarak kurulan eril hegemoni ve ataerkil yapıya bir karşı duruşu temsil etmektedir. Evlilikleri ve cinsiyet kimliğine hakaretler karşısında medyanın yaratmaya çalıştığı olumsuz bilinç durumunu yıkabilmeyi başarmıştır. Nişanlılarına ve eşlerine aldığı hediyelerle; “otomobil”, “koy” zenginlik göstergelerini belirlemiştir. Katıldığı davetlerde eşsiz yorumlarıyla “diva”, kişiliği bağlamında gösterdiği anaçlığıyla “abla” oluşunu, medyadaki güçlü varlığı üzerinden sağladığı bireysel rıza ile gerçekleştirmiştir.

Bülent Ersoy’üneşcinsel kimliği bağlamında, bireysel açıdan ürettiği toplumsal rızanın olası nedenlerinin en başında söyleyebileceğimiz “Pembe Nüfus Kâğıdı”, toplumsal olarak kurulan heteroseksist kimliğini pekiştiren en önemli sosyal temsili olmuştur diyebiliriz.

SONUÇ

Hegemonya siyasi ve iktisadi olduğu kadar ahlaki bir kavramdır (Gramsci, 1986: 160). Yelpeze gazetesi, kimlik ögesini nefret unsuru olarak kullanmanın yanında nefret söyleminden, nefret suçuna gidebilecek bir anlayışın da dikkate değer bir örneğini vermektedir. Yelpeze gazetesinin Bülent Ersoy için kullandığı “herif” söylemlerinin arkasında da “kimlik ögesinin” olduğu algısı güçlendirilmekte ve olası nefret suçları da meşrulaştırılmış olmaktadır. Bülent Ersoy’un gelinlikli fotoğrafının yer aldığı haberde, “Bu işin şakası falan kalmadı” başlığında “şaka” kelimesinin kullanılması Bülent Ersoy’un evlilik konusunun ciddiyetle ilgilenilmesi gereken bir hale dönüştüğünü, eşcinsellik ve heteroseksüellik arasında “iyi ya da kötü” ayrımını nefret söylemi üzerinden kurmaktadır. Bu durum da medyanın ortak kalıplar yaratması açısından önem taşımaktadır. Hegemonya ve söylem kalıcı bir güç kazanmıştır, artık normlar ahlak mercileri tarafından değil söylem tarafından inşa edilmektedir ve yönetici egemen kadrolar tarafından sürekli yeniden üretilip meşrulaştırmaktadır (Sarup, 1997: 114). Dolayısıyla insanların yaşam şekilleri ve beraberinde gelen yaşama hakkı hoşgörüsüzlük biçimleriyle gelen söylemlerde motifleşmektedir.

Hegemonya mücadelesi sadece üretim araçları ya da mülkiyeti üzerine değil aynı zamanda bilinç, zihniyet, değerler ve normlar üzerinedir (Gramsci, 1986: 240). Gazeteler Bülent Ersoy’un pembe kimlik haberlerini sansasyonel bir şekilde sunmaktadır. Bülent Ersoy karşılaştığı sorunlar ve ayrımcılıklarla ilgili haberler yerine eğlencelik konular içinde yer almıştır. Medya özellikle de Bülent Ersoy’a farklı cinsel yöneliminden dolayı “hayret” ve “şaşkınlıkla” yaklaşmaktadır. Eşcinselliği cinsel bir kimlik olarak kabul etmeyen, ötekileştiren toplum diğer taraftan da onları eğlencenin bir parçası olarak kabul eden medya durumu hoş gösterebilmektedir. Bu duruma, toplumsal kabulleri yansıtarak dâhil olan medyanın katkısı da unutulmamalıdır. 1981 yılında Londra’da geçirdiği cinsiyet değiştirme ameliyatıyla kadın olan ünlü ses sanatçısı Bülent Ersoy’un ‘pembe nüfus kâğıdı’ alması Ersoy’un kimliğini dışlayan medya ile toplumsal kabuller onaylanmaktadır. Bülent Ersoy’un kimliğinin toplum üzerinde oluşturacağı rızada, biyolojik varlığı zayıf kalmakta ancak medyanın gösterdiği maddi varlığıyla Bülent Ersoy’un güçlü tarafı oluşum göstermektedir.

Televizyondaki bilgilendirme işi, gösterilmesi gerekenden daha farklı gösterilmekte ya da gösterilmesi gereken gösterilirken anlamsızlaştırılarak yapılmakta veyahut da gerçekte hiçbir şekilde uyuşmayan bir anlam kazanacak tarz kurularak gösterilmektedir (Bourdieu,1997: 23). 1981 yapımlı “Yüz Karası” isimli sinema filminde, henüz ameliyat olmayan Bülent Ersoy’un kimliğiyle ilgili arada kalmışlığı konu edilmektedir. Kadın gibi giyinmekte, davranmakta ve tepkiler almaktadır. Ama bunun yanında Bülent Ersoy’un görünüşündeki değişiklikleri önemsemeyen arkadaşları, durumun toplumsal kabul onayını oluşturmaya yöneliktir. 1981’li yıllardaki sahne hayatındaki yasaklar, filmlerinde Bülent Ersoy’un saldırgan halleriyle, sahne yasağı konusundaki kızgınlığını vurgulama açısından da önem taşımaktadır. Film konusu erkeklik, kadınlık, eşcinsellik ve sahne hayatı üzerine kurgulanmıştır.

Kitle iletişim araçları, etnik bilgi ve düşüncelerin temelini oluşturur (Van Dijk, 2003: 152).Türkiye kara harekâtında verilen 15 şehitler için,StarTv Popstar Alaturka yarışmasında jüri üyesi Bülent Ersoy; “Oğlum olsa askere göndermezdim” söylemini, anaların çocuklarını doğurup toprağa versinler diye askere yollamadıklarına açıklık getirmektedir. Ana haberde Bülent Ersoy’un şehitlerin vefatından duyduğu üzüntüyü dile getirirken kullandığı yöntem, “Bülent Ersoy ne dediğini biliyor mu?” gibi ifadeler, alt yazıda adı geçen ifadelerle farklı ideolojiler arasındaki ayrışmanın (hatta nefret ve düşmanlığı) güçlenmesine hizmet etmektedir.

Medyada yer alan her kadın görüntüsü, herkesin bakışına, görebilmesine açık, seyirlik bir imgeye dönüştüğünden, doğrudan atıflarda bulunulmadığı hallerde dahi şu veya bu şekilde, cinsel bir soruşturmaya, hatta taciz edilmeye tabi olabilmektedir (Tekeli, 2010: 192).

Bülent Ersoy’un ameliyattan sonraki son halinde en çok konuşulan etekleriyle verdiği “frikikler” olmuştur. Tan gazetesinde yer alan haberde “Benim frikiğim Platini kadar kıymetlidir” başlığı,Bülent Ersoy’un konuşmasına Fransız teknik direktör ve orta saha oyuncusu Michel Platini’yi eklemesi verdiği frikiğin önüne geçmek isteyerek, duruma esprili bir anlayışla karşılık vermek istemektedir. Gazete, Bülent Ersoy’un “Böylesini Şumaher bile görmedi” cümlesine yer vererek durumu cinsel soruşturmaya çevirmektedir.

Ötekileştirilmelere ait tüm inançlar, kitle iletişim araçlarının söylemlerinden, ders kitaplarından, yazılarından ya da diğer seçkin söylemlerinden gelmektedir. Günümüzde kitle iletişim araçları, etnik bilgi ve düşüncelerin başlıca kaynağıdır (Van Dijk, 2003: 152).

Bülent Ersoy'un ilk eşi Cem Adler ile evliliğini haber yapan Milliyet gazetesi "Kategori ötesi aile" söylemiyle, doğal bir kimlik ögesi olan aile kavramı Bülent Ersoy üzerinden nefret, aşağılama unsuru olarak simgeleştirilmektedir. Bülent Ersoy'un ayrılık haberi, "kategori" ifadesi üzerinden hakaret ve aşağılama içeren söylem içermektedir. Bülent Ersoy KADINCA 84'Fuarını gezdiği sırada haber metninde "Bir anneliği eksikti" haber başlığında, nefret aşağılama unsuru kullanılarak kimlik ögesi ötekileştirilmektedir.

Ne var ki; Bülent Ersoy'un yaptığı ya da söylediği her şey kolayca nefret söylemine dönüşmektedir. Nefret söylemine dönüşen fikirler de toplumsal algıyı oluşturmaktadır. Bu kısır döngü içerisinde inançlar sistemi kendini yapılandırmaktadır. Bu yapılar da zihinlerdeki aşılamaz duvarları oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, çalışmanın birinci bölümünde eşcinselliğin belgelenebilmesi ya da açıklık getirilebilmesi açısından çocukluk gelişim dönemleri irdelenmiştir. İkinci bölümde medyanın söylem gücünü, kurduğu hegemonyayı ve insanlar üzerinde oluşturduğu rızayı toplum üzerinden ve farklı kimlikler üzerinden kurgulayışını değinilmiştir. Medyatik söylemin kimlik inşa sürecinde ürettiği rıza ile eşcinsel kimliklerin kurgulanışı arasında ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde Bülent Ersoy'a kadınlık ameliyatıyla gelen kimlik değişimine medyada ne derece hassasiyet gösterildiği ya da gösterilemediği haber fotoğrafları ve söylemler üzerinden ayrıntılı bir analiz yapılmaya çalışılmıştır. En önemli ayrıntı ise kadınlık ameliyatı dönemlerinde her türlü nefret söylemine maruz kalan şarkıcı, kimlik ispatı sonrası yıllar içinde "diva" tanımıyla karşımıza çıkmaktadır. Modern zamanın divası her ne kadar spekülasyonlar zaman içinde konu olsa da kimliğiyle ilgili nefret söylemlerine konunun sorumlusu olarak tutulmamıştır. Durum, bakış açısının değerlendirilişiyle kalmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Anderson, P. (1988). *Gramsci, Hegemony, Doğu/Batı Sorunu ve Strateji*. İstanbul: Alan Yayınları.
- Aziz, A. (1982). *Toplumsallaşma ve Kitleleşme İletişim*. Ankara: Ankara Üniversitesi B.Y.Y.O Yayınları.
- Barrett, M. (1996). *Marx'tan Foucault'a İdeoloji*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Berktaş, F. (2000). *Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Berktaş, F. (2010). "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları". Hülya Durudoğan (ed.) *Felsefenin Kadına Bakışı*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet "Bize Yüklenen Roller"*, (Çeviren: K. Ay), İstanbul: Kadın Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Burton, G. (1995). *Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Butler, J. (2012). *Cinsiyet Belası*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Butler, J. (2008). *Cinsiyet Belası: Feminist Kimliğin Altüst Edilmesi*, (Çeviren: Başak Ertür), İstanbul: Metis Yayınları.
- Cafoğlu, Z. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Charon, M. J. *Medya Dünyası*, (Çeviren: Oya Tatlıpınar), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Chomsky, N. Ve Herman, E. (2004) *Medyanın Kamuoyu İmalatı*. İstanbul: Chiviyazıları.
- Chomsky, N. (1995). *Medya Denetimi*. İstanbul: Tümzamanlar Yayıncılık.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, (Çeviren: Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı.
- Dollot, L. (1991). *Kitle Kültürü ve Bireysel Kültür*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dökmen, Ü. (2001). *İletişim Çalışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Dursun, Ç. (2001). *Tv Haberlerinde İdeoloji*. Ankara: İmge Kitapevi.

- Eliade,M. (1998). Şamanizm. Ankara: İmge Yayınevi.
- Erdoğan, İ. (2005). *Öteki Kuram*. Ankara: Ark Yayınları.
- Ertan, C. (2011). “Medyada Hegemonik Erkeklik ve Temsil”İlker Erdoğan (Ed.) *Medyada Eşcinselliğe ve Eşcinsellere İlişkin Söylemler* (ss.98-120). İstanbul: Kalkedon Yayınları
- Fine,C.(2011).*Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması*.İstanbul:Sel Yayıncılık.
- Foucault, M. (1999). *İktidarın Gözü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2000).*Büyük Kapatılma*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M.(2003). *Cinselligin Tarihi*, (Çev. Hülya Uğur Tanrıöver). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Freud, S.(2012). *Cinsiyet Üzerine*. (Çev. Ali Avni Güneş). İstanbul: Say Yayınları
- Gander, J. M. & Gardiner, W.H. (2010). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çev.Bekir Onur). İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*. (Çev.Cemal Güzel). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Gramsci,A. (1986). *Hapishane Defterleri*. İstanbul:Onur Yayınları.
- Güngör, E. (1993), *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar Ahlak Psikolojisi, Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Hall, S.(1999). *Kültür,Medya ve İdeolojik Etki,Medya İktidar ve İdeoloji*. (Çev.Mehmet Küçük). Ankara: Ark Yayınları.
- Herman, E. ve Chomsky, N. (2006). *Kitle Medyasının Ekonomi Politikası Rızanın İmalatı*. İstanbul: Aram Yayınları.
- Hogg, A. M. (2007). *Sosyal Psikoloji*.İstanbul: Ütopya Yayınları.
- İlhan, V. (2011). “Medyada Hegemonik Erkeklik ve Temsil” İlker Erdoğan (Ed.) İnternet Haber Ağlarının Ağına Takılan Erkeklik (ss.353-398). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler,Bacılar,Yurttaşlar*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Kirman, M.A. (2004).*Din sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Lull, J. (2001). *Medya İletişim Kültür*. İstanbul:Vadi yayınları.
- Oksaçan, E. H. (2012). *Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi*. İstanbul: Tekin Yayınevi.

- Orçan, M. (2008). *Kır ve Kent Hayatında Kadın Profili*. İstanbul: Harf Eğitim Yayıncılık.
- Parekh, B. (2002). *Çok Kültürlülüğü Yeniden Düşünmek*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Ryan, M. ve Kellner, D. (1997) . *Politik Kamera*. (Çev. E.Özsayar). İstanbul: Ayrıntı.
- Sancar, S.(2011).*Erkeklik: İmkansız İktidar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sarup,M. (1997). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*. Ankara: Ark Yayınları.
- Scott, J. W. (2013). *Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi*. (Çev. A. T. Kılıç). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Segal, L. (1992), *Ağır Çekim Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*.(Çev. V. Ersoy). İstanbul: Ayrıntı.
- Taş, B. (2012). “Adam Gibi Adam Ol(ama)mak:Ayı Hareketi ve Maskülenlik Üzerine”.C. Çakırlar, S.Delice (Der). *Cinsellik Muamması*. (ss.301-328). İstanbul: Metis Yayınları.
- Tekeli, Ş. (2011). *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadınlar*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Timisi, N. (1997). *Medyada Cinsiyetçilik*. Ankara: KSSGM Yayını.
- Tönel, E. Ve Akca, B.E. (2011). “Medyada Hegemonik Erkeklik ve Temsil”İlker Erdoğan (Ed.) *Medyada Eşcinselliğe ve Eşcinsellere İlişkin Söylemler* (ss.98-120). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Turhan,M. (1972). *Kültür Değişmeleri*. İstanbul : Milli Eğitim Basımevi.
- Van Dijk, T. (2003). *Söylem ve İdeoloji*. (Çev. Barış Çoban ve Zeynep Özaslan). İstanbul: Su Yayınları
- Van Dijk, T. A. (1999). “Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları”.Mehmet Küçük (Ed). *Medya İktidar ve İdeoloji* (s.207). Ankara: Ark Yayınları.
- Williams,R. (2003). *Televizyon,Teknoloji ve Kültürel Biçim*. Ankara: Dost Yayınları.

Dergiler

- Altınay, A. G. (2004), “Giriş: Milliyetçilik, Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm”. *Vatan, Millet, Kadınlar Dergisi*, 18, 15-32.

- Alver Fusun (2008). “Kapitalist Üretim Sürecinde Irkçılık, Futbol ve Medya”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26, 108-120.
- Çalışkan, Ö. (2013) “Ötekileştirilen Kimliklerin Melezleşmesi”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, (64),124.
- Damlapınar, Z. (2002). “İktidar ve Kitle İletişim Araçları Üzerinden Rıza Üretimi: Teorik ve Ampirik Açından Kamusal Senaryo Süreci”, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (15), 61-80.
- Erol A. (2011). “Eşcinsel Kurtuluş Hareketinin Türkiye Seyri”. *Cogito*. (65-66), 431-463.
- Hamarat, H. ve Takımcı, D. (2013). “Türk Sinemasında Çalışan Kadın Temsili “*Doğu Batı Düşünce Dergisi*, (64),206.
- Kılıç, D. (2011). “Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet Ve Sabah Örneği 2008-2009”. (Elektronik Versiyon). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 1, 148.
- Kurbanoglu E. (2011). “Türkiye’deki LGBTT Hareketinin Tarihi”. *Anti-Homofobi Kitabı 3*. 229-257.
- Mitrani, A.T. (2008). “Eşcinsellere Yönelik Olumsuz Tutumlar: Meslek Grupları ve İlişkili Özellikler”, *Adli Bilimler Dergisi*, 7 (4), 23-30.
- Oskay, Ü. “Popüler Kültür Açısından İdeoloji kavramına İlişkin Yeni Yaklaşımlar” *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35, 197-254.
- Özbay, C. (2013) “Türkiye’de Hegemonik Erkekliği Aramak” *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, (64), 200.
- Soyşekerci, S.ve Yılmaz H. (2007). “Cinsiyet Ayrımcılığı Olarak Üstün Erillik (Hypermasculinity) Olgusunun Türkiye’de Aile işletmeleri Bağlamında Araştırılması”, *Üniversite ve Toplum*, 1 (7), 108-117.
- Tanrıöver, U, H. (2006). “Medyada Kadın Temsili” *Uçan Haber: Uçan Süpürge Kadın Dergisi*, (24), 18-19.

Yüksek Lisans Tezleri

- Balkır, A. (1989). *Kadınların Kendini Algılaması*.(Yüksek Lisans Tezi) Ankara: AÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ertetik, İ. (2010). *Türkiye’de Eşcinsel Hareketinde Politik Bir Eylem Olarak Açılmak.*(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü

Makaleler

Göregenli, M. (2004). “Gruplararası İlişki İdeolojisi Olarak Homofobi”, *Lezbiyen ve Geylerin Sorunları Kaos GL Sempozyumu*, (8),113-154.

Karaduman, S.(2010). “Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü”, *Journal of Yaşar University*, 5 (17), 148

Uluyağcı, C. (2001), “Sinemada Erkek İmgesi: Farklı Sinemalarda Aynı Bakış”, *Kurgu*, (18), 29- 39.

El Kitapları

Aydın, O. (2007). KAOS GL Hukuk ve Ayrımcılık Raporu. Ankara: Ankara Ofset.

Mülakatlar

Halil İbrahim Dinçdağ ile görüşme, 28.09.2014, İstanbul.

Göksel Aksel ile görüşme, 25.09.2014, Trabzon.

Bülent Korkmaz ile görüşme, 30.09.2014, Trabzon.

Emre Emek ile görüşme, 30.09.2014, Antalya.

Erşanile görüşme, 01.11.2014, Antalya

Ferdiile görüşme, 01.11.2014, Antalya

Servet.....ile görüşme, 01.11.2014, Antalya

Akgün...ile görüşme, 01.11.2014, Antalya

İnternet Kaynakları

<http://www.haberturk.com/gundem/haber/836005-escinsel-hakem-icin-tffye-sorusturma>(erişim tarihi: 30.09.2014).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Segâh YEŞİLYURT
Doğum Yeri ve Tarihi	Samsun / 15.02.1983
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	European University of Lefke (NTRC)
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce (iyi)
Bilimsel Faaliyetleri	Atrvin Çoruh ÜNİVERSİTESİ Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi /15-17 Ekim 2014/ Flört Şiddeti
İş Deneyimi	
Stajlar	Halk Gazetesi/Reklam Departmanı
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Gençlik Spor Bakanlığı (Pazarlama Sponsorluk Departmanı/ Etkinlik Yönetimi /Uzman) Avrasya Üniversitesi/Halkla İlişkiler ve Reklamcılık(Öğr. Gör.) Büro Hizmetleri Bölüm Bşk./ MYO Sekreterliği Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü – Çağrı Merkerzi Hizmetleri Programı
İletişim	
E-Posta Adresi	segahyesilyurt@gmail.com segah.yesilyurt@omu.edu.tr
Tarih	